

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLERİNİN
LİDERLİK YÖNELİM, ÖZ ETKİLİLİK-YETERLİK
VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

Bedrettin DOLANBAY

Yüksek Lisans Tezi

Beden Eğitimi ve Spor

Ana Bilim Dalı

Doç. Dr. İsmail KARATAŞ

2023

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLERİNİN LİDERLİK YÖNELİM, ÖZ
ETKİLİLİK-YETERLİK VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bedrettin DOLANBAY

Danışman: Doç. Dr. İsmail KARATAŞ

BAYBURT- 2023

KABUL VE ONAY

Doç. Dr. İsmail KARATAŞ danışmanlığında, Bedrettin DOLANBAY tarafından hazırlanan “Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Liderlik Yönelim, Öz Etkililik-Yeterlik ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 31.10.2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Mehmet ILKIM .....

Üye : Doç. Dr. İsmail KARATAŞ .....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Yunus Emre ÇİNGÖZ .....

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ...../...../2023 tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Murat KUL

Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Doç. Dr. İsmail KARATAŞ danışmanlığında hazırlamış olduğum “Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Liderlik Yönelim, Öz Etkililik-Yeterlik ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

31.10.2023

Bedrettin DOLANBAY

ÖN SÖZ

Lisansüstü eğitim süresince, yardımlarını hiç esirgemeyen, doğru yolu gösteren, tezimin her aşamasında tecrübelerini paylaşan danışman hocam Doç. Dr. İsmail KARATAŞ'a sonsuz saygı, sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca bilgileri ve tecrübeleri ile desteklerini her zaman gösteren hocam, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali CEYHAN'a, teşekkür ederim.

Tez çalışmam süresince desteklerini esirgemeyen, tecrübelerinden faydalandığım hocam İnönü Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Mehmet ILKIM 'a sonsuz saygı ve şükranlarımı sunarım.

Desteklerini her zaman yanımda hissettiğim, bana inanan ve güvenen Annem Nuran DOLANBAY'a Babam İbrahim Halil DOLANBAY'a, hayat arkadaşım Gülşah DOLANBAY'a ve oğlum İbrahim Ertuğrul DOLANBAY ile kızım Beyza DOLANBAY'a' sonsuz şükranlarımı sunarım.

Bugüne gelmeme vesile olan beni yetiştiren tüm öğretmenlerime saygı, sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Bedrettin DOLANBAY

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLERİNİN LİDERLİK YÖNELİM, ÖZ ETKİLİLİK-YETERLİK VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Bedrettin DOLANBAY

Bayburt Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. İsmail KARATAŞ

Bayburt-2023, Sayfa: 90

Bu araştırma, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin liderlik yönelim, öz etkililik-yeterlik ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda nicel olarak yürütülen çalışmanın amacıyla tutarlı olarak ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma grubu 82 kadın ve 162 erkek olmak üzere toplam 244 beden eğitimi ve spor öğretmeninden oluşmaktadır. Bu araştırma grubunun seçiminde kolayda örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmış olup bu form dört bölümden oluşmaktadır. Bu anket formunun birinci bölümünü “Kişisel Bilgi Formu”, ikinci bölümünü “Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği”, üçüncü bölümünü “Öz Etkililik-Yeterlilik Ölçeği” ve dördüncü bölümünü “Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” oluşturmaktadır. Bu form aracılığıyla elde edilen ham verilerin ilk olarak veri türü gözetilerek tanımlayıcı istatistikleri hesaplanmıştır. Araştırmada elde edilen verilere ilişkin farklılık, korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır. Buna göre katılımcıların cinsiyet, medeni durum, okul kademesi ve aktif olarak spor yapma durumu değişkenlerine göre liderlik yönelimlerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bununla birlikte katılımcıların kişisel gelir düzeyi değişkeni ile liderlik yönelimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer taraftan katılımcıların yaş, hizmet yılı ve aile geliri düzeyi değişkenleri ile liderlik yönelimleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Buna ek olarak katılımcıların öz etkililik-yeterlilikleri ve psikolojik sağlamlıkları bağlamında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ancak katılımcıların medeni durum, okul kademesi ve aktif olarak spor yapma durumu değişkenlerine göre öz etkililik-yeterliliklerinde ve psikolojik sağlamlıklarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bununla birlikte katılımcıların aile geliri düzeyi değişkeni ile öz etkililik-yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer taraftan katılımcıların yaş, hizmet yılı ve kişisel gelir düzeyi değişkenleri ile öz etkililik-yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Ayrıca katılımcıların yaş, hizmet yılı, kişisel gelir düzeyi ve aile gelir düzeyi değişkenleri ile psikolojik sağlamlıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bununla birlikte öz etkililik-yeterliliğin psikolojik sağlamlık üzerindeki etkisi pozitif yönde ve anlamlı olup katılımcıların öz etkililik-yeterlilik düzeyleri yükseldikçe psikolojik sağlamlık düzeylerinin de yükseldiği ifade edilebilmektedir. Sonuç olarak katılımcıların öz etkililik-

yeterlilik ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin liderlik yönelimleri üzerindeki etkilerinin pozitif yönde ve anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda katılımcıların öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlık düzeyleri yükseldikçe liderlik yönelimlerinin de yükseldiği ileri sürülebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Liderlik yönelimi, öz-etkililik, öz-yeterlik, psikolojik sağlamlık, beden eğitimi ve spor öğretmeni.

ABSTRACT

M. SC. THESIS

INVESTIGATION OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS TEACHERS' RELATIONS BETWEEN LEADERSHIP ORDER, SELF-EFFICIENCY AND PSYCHOLOGICAL STRENGTH

Bedrettin DOLANBAY

Bayburt University

Institute of Graduate Studies

Department of Physical Education and Sports Teaching

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. İsmail KARATAŞ

Bayburt-2023, Pages:90

This research was carried out with the aim of examining the relationships between the leadership, self-efficacy and psychological well-being levels of physical education and sports teachers. In this context, a consistent relational screening model was used for the purpose of the quantitatively conducted study. The research group consisted of 82 women and 162 men and a total of 244 physical education and sports teachers. In the selection of this research group, easy sampling method was used. A survey form was used as a data collection tool and this form consists of four parts. The first part of this survey form is "Personal Information Form", the second part is "Multi-Directional Leadership Orientations Psychological Scale", the third part is the "Self-Effectivity-Efficacy Scale" and the fourth section is. The raw data obtained through this form was first calculated by identifying statistics with the data type in mind. Differences, correlations and regression analyses were performed in the research. Accordingly, according to the gender, marital status, school level and active sports status of the participants, no significant differences in leadership orientation were determined. However, a significant relationship was found between the participants' personal income level variable and their leadership orientation.

On the other hand, no significant relationship was identified between the age, service year and family income level variables and leadership orientations of the participants. In addition, significant differences in gender variability were found in the context of the participants' self-efficacy and psychological well-being. However, according to the marital status, school level and active sports status variables of the participants, no significant differences in their self-efficacy and psychological well-being were identified. However, a significant relationship was found between the family income level variable of the participants and their self-efficacy. On the other hand, no significant relationship was identified between the age, service year and personal income level variables and self-efficacy-efficiencies of the participants. In addition, no significant relationship was found between the age, service year, personal income level and family income level variables and psychological well-being of the participants. However, the effect of self-efficacy on psychological soundness is positive and meaningful and it can be stated that the levels of psychological soundness are also increased as the self-efficacy-efficiency levels of the participants increase. As a result, it was determined that the effects of the

participants' levels of self-efficacy and psychological soundness on leadership orientations were positive and meaningful. In this direction, it can be argued that as the level of self-efficacy and psychological soundness of the participants increases, their leadership orientation also increases.

Keywords: Leadership orientation, self-efficacy, self-efficacy, psychological soundness, physical education and sports teacher.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	II
BEYANNAME	III
ÖN SÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VII
İÇİNDEKİLER	IX
TABLolar.....	XII
KISALTMALAR	XIII
SİMGELER.....	XIII
GİRİŞ	1
Araştırmanın Amacı.....	4
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi.....	4
Araştırmanın Sınırlılıkları	5
Varsayımlar	5
Hipotezler	5
BİRİNCİ BÖLÜM	8
1. KURAMSAL ÇERÇEVE	8
1.1. BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR KAVRAMI	8
1.1.1. Beden Eğitimi ve Sporun Önemi.....	8
1.1.2. Öğretmen.....	9
1.1.3. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni.....	9
1.1.4. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeninde Olması Gereken Nitelikler	10
1.1.5. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeninin Görevleri	10
1.2. LİDERLİK	11
1.2.1. Lider ve Liderlik Kavramı	11
1.2.2. Liderin Özellikleri	12
1.2.3. Liderin Karakteristik Özellikleri	12
1.2.4. Liderliğin Güç Kaynakları	12
1.2.5. Liderliğin Önemi	13
1.2.6. Liderlik Türleri	13
1.2.7. Liderlik Teorileri	15
1.2.7.1. Özellikler yaklaşımı teorisi	15
1.2.7.2. Davranışsal teori.....	16
1.2.7.3. McGregor'un x ve y teorileri.....	16
1.2.7.4. Durumsal teori.....	16
1.2.7.5. Fiedler'in durumsallık teorisi	17
1.2.7.6. Evans ve House'un (yol –amaç) kuramı	17
1.2.7.7. Hersey ve Blanchard'ın hayat eğrisi yaklaşımı	18
1.2.7.8. Vroom-Yetton modeli	18
1.2.7.9. Reddin'in üç boyutlu liderlik modeli.....	18
1.2.8. Liderlik Yönelimleri	19
1.2.8.1. Politik liderlik.....	19
1.2.8.2. İnsan kaynaklı liderlik.....	19
1.2.8.3. Karizmatik liderlik.....	19
1.2.8.4. Yapısal liderlik	20

1.2.9. Lider-Öğretmen Kavramı.....	20
1.2.10. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Bağlamında Liderlik.....	21
1.3. ÖZ ETKİLİLİK-YETERLİLİK	21
1.3.1. Yeterlilik	21
1.3.2. Öz Etkilik-Yeterlilik	22
1.3.3. Öz Yeterlilik Algısı.....	22
1.3.4. Öz Yeterliliğe İlişkin Süreçler.....	23
1.3.4.1. Bilişsel süreç.....	23
1.3.4.2. Motivasyonel süreç	24
1.3.4.3. Duygusal süreçler	24
1.3.4.4. Seçim süreci	24
1.3.5. Öz Etkililik-Yeterlilik Alt Boyutları.....	24
1.3.6. Öğretmen Öz Etkililik-Yeterliliği.....	25
1.3.7. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Bağlamında Öz Etkililik-Yeterlilik.....	26
1.4. PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK.....	26
1.4.1. Psikolojik Sağlık ile İlgili Özellikler	27
1.4.2. Psikolojik Sağlamlığı Etkileyen Faktörler	27
1.4.2.1. Risk faktörleri.....	27
1.4.2.2. Bireysel risk faktörleri	28
1.4.2.3. Ailesel risk faktörleri	28
1.4.2.4. Çevresel risk faktörleri.....	28
1.4.2.5. Koruyucu faktörler.....	28
1.4.3. Psikolojik Sağlık Kuram ve Modelleri.....	29
1.4.4. Psikolojik Sağlamlığı Yüksek Olan Bireylerin Özellikleri.....	31
1.4.5. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Bağlamında Psikolojik Sağlık.....	31
1.4.6. Alanyazın Taraması.....	32
İKİNCİ BÖLÜM.....	39
2. YÖNTEM	39
2.1. ARAŞTIRMA MODELİ	39
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	39
2.3. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ/ARAÇLARI	39
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu	40
2.3.2. Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği (ÇYLYÖ).....	40
2.3.3. Öz Etkililik-Yeterlilik Ölçeği	40
2.3.4. Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ).....	40
2.4. VERİ ANALİZİ	41
2.5. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK.....	41
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	42
3. BULGULAR.....	42
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	56
Sonuç ve Tartışma	56
Öneriler	67
KAYNAKÇA.....	69
EKLER.....	83
Ek 1: Demografik Bilgi Formu.....	83
Ek 2: Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği	84

Ek 3: Öz Etkililik- Yeterlilik Ölçeği.....	85
Ek 4: Kısa Psikolojik Sağamlık Ölçeği.....	86
Ek 5: Etik Kurul İzni.....	87
Ek 6: Araştırma İzni.....	88
Ek 7: Ölçek İzinleri.....	89
ÖZ GEÇMİŞ	90

TABLÖLAR

Tablo 1: Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği Maddelerinin Puanları	42
Tablo 2: Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Maddelerinin Puanları	42
Tablo 3: Öz Etkililik-Yeterlilik (ÖEYÖ) Ölçeği Maddelerinin Puanları.....	43
Tablo 4: Güvenirlik Analizi Sonuçları	44
Tablo 5: Katılımcılara İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	44
Tablo 6: Yaş, Hizmet Yılı, Aylık Kişisel Gelir ve Aile Aylık Gelir Değişkenlerinin Dağılımı	45
Tablo 7: Liderlik Yönelimleri Ölçeğinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları	45
Tablo 8: Liderlik Yönelimleri Ölçeğinin Medeni Durum Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları	46
Tablo 9: Tablo 9: Liderlik Yönelimleri Ölçeğinin Okul Kademesi Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları	46
Tablo 10: Liderlik Yönelimleri Ölçeğinin Aktif Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre t - Testi Sonuçları.....	47
Tablo 11: Öz Etkililik-Yeterlilik Ölçeğinin Cinsiyete Değişkenine Göre t - Testi Sonuçları.	47
Tablo 12: Öz Etkililik-Yeterlilik Ölçeğinin Medeni Durum Değişkenine Göre t- Testi Sonuçları	48
Tablo 13: Öz Etkililik-Yeterlilik Ölçeğinin Okul Kademesi Değişkenine Göre t - Testi Sonuçları	48
Tablo 14: Öz Etkililik-Yeterlilik Ölçeğinin Aktif Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre t- Testi Sonuçları.....	49
Tablo 15: Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinin Cinsiyet Değişkenine Göre t - Testi Sonuçları	49
Tablo 16: Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinin Medeni Durumu Değişkenine Göre t - Testi Sonuçları	50
Tablo 17: Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinin Okul Kademesi Değişkenine Göre t - Testi Sonuçları	50
Tablo 18: Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinin Aktif Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre t - Testi Sonuçları.....	50
Tablo 19: Yaş, Hizmet Yılı, Aylık Kişisel Gelir ve Aylık Aile Gelir Değişkenleri ile Ölçekler Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları	51
Tablo 20: Öz Etkililik-Yeterlilik, Psikolojik Sağlamlık ve Yapısal Liderlik İçin Regresyon Analizi Sonuçları.....	52
Tablo 21: Öz Etkililik-Yeterlilik, Psikolojik Sağlamlık ve İnsan Kaynaklı Liderlik İçin Regresyon Analizi Sonuçları	52
Tablo 22: Öz Etkililik-Yeterlilik, Psikolojik Sağlamlık ve Politik Liderlik İçin Regresyon Analizi Sonuçları.....	53
Tablo 23: Öz Etkililik-Yeterlilik, Psikolojik Sağlamlık ve Karizmatik Liderlik İçin Regresyon Analizi Sonuçları	54
Tablo 24: Öz Etkililik-Yeterlilik ve Psikolojik Sağlamlık Regresyon Analizi	54

KISALTMALAR

ÇYLÖ	: Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği
KPSÖ	: Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği
ÖEYÖ	: Öz Etkililik-Yeterlilik Ölçeği
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
Ort.	: Ortalama
bkz.	: Bakınız

SİMGELER

sd	: standart sapma
%	: yüzde

GİRİŞ

Gelişen günümüz teknolojisi, eğitim ve öğretimde yeni modern yaklaşımların doğmasına neden olmuş ve değişiklik gösteren öğrenci ihtiyaçları günümüz çağına uygun yeni yöntemler ile beraber öğretmenlik mesleğine de yeni anlamlar yüklemektedir. Öğretmenin görevini en ideal şekilde yapabilmesi için gerekli olan özellikler, öğretmen olabilmek için gerekli olan erdemlerdir. (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017). Beden eğitimi; bir bireyin beden ve ruh sağlığını geliştirmek, yaşam akışı içinde görev ve sorumluluklarına hazırlamak, milli bilince sahip ve vatandaşlık duygularını güçlendirmek amacı ile programlı ve planlı yapılan çalışmalar olarak belirtilmektedir (Yalçın, 1995).

Beden eğitimi, kişilerin fiziksel olarak gelişmelerine ve sağlıklı yaşamalarına katkı sağladığı için kişinin yaşama karşı pozitif bakmasını sağlar. Beden eğitimi ile beraber spor ile ilgilenilmesi kişilerin mücadeleci ruhları ile birlikte heyecan duygularını da ön plana çıkarır. Beden eğitimi ve spor sürekli ve bir plan dâhilinde yapıldığı zaman istenilen amaca ulaşılır. Beden eğitimi; bireyin bedeni ile ruh sağlığını güçlendirmek, bireyin vücudunu sağlıklı bir şekilde geliştirmek için spor aletleri veya spor aletleri kullanmadan yapılan hareketler olarak belirtilmiştir. Her yaşta bilinçli yapılan beden eğitimi, tüm hayat boyunca bireyin mutlu ve sağlıklı olmasını sağlar. Beden eğitimi, insanların ahlaklı bir birey olmasını, kültürlü, kişiliği gelişmiş, sağlıklı kişiler olarak yetişmesinde önemli rol oynar (Balcıoğlu vd., 2003).

Beden eğitimi ve spor çok fazla yönü ve özelliği olan bir görevdir. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri istekli olarak birden fazla hedefe ulaşmaya çalışırlar. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri, bu hedeflere sistematik olarak ulaşmayı, onları ölçmeyi ve iyi tanımlanmış hedefler belirlemeyi amaçlayan bir müfredat tasarlamaya ve sunmaya çalışır. Motor becerilerinin, bilişsel öğrenmenin, fiziksel aktivitenin ve duygusal öğrenmenin teşvik edilmesi spor öğretmenlerinin görevleri arasındadır. Aslında beden eğitimi ve spor öğretmeni, görev yaptığı okuldan sorumludur. Okulun fiziki şart ve durumlarına göre lider konumundadır. Sportif her türlü faaliyetlerde bir lider olarak hem sporcuları hem okul idaresini hem de öğretmenleri sevk ve idare eder (Syrmpas vd., 2017).

İnsanlık tarihi boyunca araştırmalara konu olan liderlik kavramı, 1920'li yılların başında bilime konu olmaya başlamış olup çok fazla tanımlaması yapılmıştır. Yenel (2018) liderliği, "Mevcut topluluğu, belirlenen hedefler doğrultusunda hareketlendiren, onlara gerekli durumlarda yol gösteren, onlara rehberlik yapan, önderlik eden kişi olarak belirtirken, lideri de bu hedeflenen amaçları gerçekleştiren kişi." olarak açıklamaktadır. Farklı bir tanımlamada ise lider, "Belirlenmiş bir topluluğun özellikle duygu ve düşüncelerini etkileyerek o topluluğun,

hedeflenmiş iş ve eylemleri gönülden isteyerek yapmalarını sağlama yeteneği” olarak ifade edilmiştir (Kalfa, 2019).

Bir grubu belirlenen hedefe ulaştırarak, ulaştırırken de çıkan sorunların nedenlerini ortaya koyan ve bu problemlere odaklanarak bunları çözmek için kullandıkları yöntemler liderlik yönelimleri şeklinde ifade edilmiştir. Liderlik yönelimlerini incelediğimizde, öncelikle yapısal liderlik, daha sonra insan kaynaklı liderlik, politik liderlik ve son olarak da karizmatik liderlik olmak üzere dört başlıkta, liderlik yönelimi olduğu tanımlanmıştır. Yapısal liderlikte olaylara gerçekçi bir şekilde yaklaşarak mantıkla olaylara yaklaşmayı öne sürerken, ayrıntılara da fazlaca önem verir ve karşılaşılan problemlerin sonuçlarından da kişileri sorumlu tutar. İnsan kaynaklı liderlik, bireylerin duygu ve düşüncelerini dikkate alarak onlara önem verir, onları destekler, onların guruba dahil olmasını destekler. Politik lider, ikna kabiliyeti yüksek olup kişileri istenilen amaç doğrultusunda harekete geçirebilen kişi olarak tanımlanmıştır. Karizmatik liderler, insanlarla olan iletişimi güçlü seviyededir, farklı fikir ve düşüncelere açıktır, ilham kaynağıdır, aynı zamanda hayal gücü yüksek kişilerdir (Bolman & Deal,1991).

Lider, hedef kitlesindeki kişileri belirlenmiş hedef ve amaçlar doğrultusunda davranışa yönlendiren kişidir (Efil, 1996). Başka bir ifadeyle lider, bulunduğu ortamdaki sorunları doğru bir ifade ile açıklayan, sınırlılıkları ve olanakları kesin çizgilerle belirleyen, yapılacak işlerin doğru bir yöntemle yapıp yürütmesi için gerekli kuralları belirleyen, sorunu çözmek ve belirlenen sonuca ulaşmak için birçok alternatif üretebilen kişi olarak tanımlanmıştır (Ermihan, 1998). Farklı bir tanımda ise lider, grup çalışmaları ile ilgili işleri planlayan ve grup içerisinde kişilerin ne yapması gerektiğini belirten kişidir (Hay & Miskel, 1987).

Albert Bandura; öz yeterlilik ile ilgili olarak, bireyin olası bir problem ve sorun karşısında başa çıkabilmek için yapması gerekenleri ne derecede yapabildiklerine yönelik yargılar olarak ifade edilmektedir. Bandura tarafından 1977 yılında literatüre kazandırılan ve sayısız araştırmalara konu olan öz yeterlilik inancını; çaba gösterme, seçim yapabilme, uyum sağlayıp girişken olmada ve kararlı duruşta önemli bir katkısı olduğunu belirtilmiştir (Asarlı, 2012).

Öz yeterlilik inancının kişinin sağlıklı karar vermesinde, doğru davranış sergilemesinde, yapmış oldukları tercihlerde belirleyici bir etken olduğu belirtilmiştir. Öz yeterlilik inancı; bir bireyin ulaşmak istediği hedefte karşılaşıcağı zorlukları aşip nasıl başarılı olacağını belirlemektedir (Kalkan, 2008). Kişinin ulaşmak için belirlediği hedefleri ve kendisine deneyimde bulunulan çevreyi denetim altına alma konusunda öz yeterlilik inancı büyük önem taşımaktadır (Bıkmaz, 2004).

Bandura (1994) öz yeterlilik inancını, “Kişinin hedeflenen performansı gösterebilmek için gerekli plan ve programı organize ederek, hedeflenen programı başarılı şekilde yapabilme yeteneğine duyduğu inanç.” olarak açıklamıştır. Bandura’ya (1994) göre öz yeterlilik, birbiri ile etkileşimde olan dört başlık ile açıklamıştır. Bu başlıkları şu şekilde sıralamıştır:

- **Performans Başarıları:** Başarının o kişi için ödül olduğunu, bu durumun gelecekte yapılacak işler için kişiyi güdülediğini ve daha sonra benzer işlerde de bu durumdan dolayı başarılı olacağını belirtmiştir.
- **Dolaylı Yaşantılar:** Kişinin kendinden bekledikleri farklı bireylerin deneyimlerinden kaynaklanır.
- **Sözel İkna:** Söz ve öğütler kimi durumlarda bir davranışı en iyi şekilde ortaya koyabilmemizi ve kişinin cesaretlenerek öz yeterliğinin değişimini sağlayabilir.
- **Duygusal Durum:** Bir bireyin fiziksel ve aynı zamanda duygusal yönden sağlıklı olması, bireyin sergileyeceği davranışa girişimde bulunma olasılığını etkiler.

Psikolojik sağlamlık, insanların zorluklar karşısında engellerle karşılaşmadan önceki normal yaşantısına dönebilme yeteneğidir. Sıkıntılı süreçlere direnebilme ve bu süreci başarıyla aşabilme yetisi olarak da tanımlanabilmektedir (Jacelon, 1997). Ramirez (2007) ise psikolojik sağlamlık kavramını, sıkıntılı süreçler veya beklenmedik değişime rağmen iyileşme ve toparlanma hissi olarak ifade etmektedir. Psikolojik sağlamlık kavramı, zorluklar karşısında olumlu adaptasyon gösterebilen, özgürce hareket edebilme kabiliyetine sahip problemleri hızlıca çözüme yeteneği gösteren kişileri kapsamaktadır (Tait, 2008).

Psikolojik sağlamlık alanında yapılan çalışmalarda birey üzerinde, bireysel özelliklerin etkisinin olduğu gibi, bireyin çevre ile etkileşiminin de büyük etkisinin olduğu belirtilmiştir. Psikolojik sağlamlık ile ilgili parametrelerin ortaya konması ve böylelikle risk faktörlerine uygun müdahaleler yapılarak kişilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin geliştirilmesi sağlanır. Ayrıca öğretmenlerin ruh sağlığının gelişmesi, öğretmenlerin öğrencileri ile iyi ilişkiler kurmasını sağlar, bu durum sağlıklı okul ortamının oluşması yönünde büyük bir önem taşır (Hoşoğlu vd., 2018). Bireylerin, zihinsel sağlığını etkileyen birçok olumlu veya olumsuz değişken bulunmaktadır (Çapan & Arıcıoğlu, 2014).

İnsan gelişimine yönelik tehditler, duygu ve davranışların karmaşıklaşması, öğrenme ve çevre ile alakalı motivasyon düşüklüğü olarak sıralanabilir. Bu sıkıntılı süreçlerde, psikolojik sağlamlık bağlamında değerlendirirken problem çözme becerileri geliştirmek kişiye iyi bir bakış açısı sunmaktadır (Masten, 2001).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Malatya İlinde 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılı İkinci Yarı Yılında okullarda görevli beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, Liderlik Yönelim, Öz Etkililik-Yeterlilik ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Okul çatısı altındaki öğretmen ve öğrencileri bir grup, öğretmenleri de o grubun lideri pozisyonunda değerlendirebilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın hareket noktası öğretmenlerin liderlik yönelimleri, öz etkililik-yeterlilik düzeyleri ile psikolojik sağlıklarının belirli değişkenler açısından incelenmesi olarak ifade edilebilir. Bu doğrultuda, araştırmanın sonuçları ile beden eğitimi ve spor derslerinin okullardaki eğitim programlarının geliştirilmesi ve beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin etkinliğinin artırılmasına katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Türkiye genç bir nüfusa sahip olduğundan spora ilgi gün geçtikçe artarak devam etmektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri, görevleri ile öğrencileri spora yönlendirilmeye çalışan, ulusal ve uluslararası düzeyde önemli sporcular yetiştiren kişilerdir. Tüm toplulukların kendine özgü bir amacı vardır. Topluluğun üyeleri de bu amaçları bilir, ona göre davranış sergiler (Hortaçsu, 1998). Beden eğitimi ve spor öğretmenleri çalıştıkları okullarda belirli görev ve hedefler doğrultusunda, buldukları ortamda gençleri spora yönlendiren onlara sporu sevdiren ve yetenekli sporcuların keşfedilmesine yardımcı olan kişiler olarak nitelendirilmektedir. Gençlerin daha kaliteli bir spor ortamında yetiştirilebilmesi için okullarda çalışan beden eğitimi ve spor öğretmenlerimizin durumlarının önemle incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin liderlik yönelimleri, öz etkililik-yeterlilikleri ve psikolojik sağlık düzeylerinin seçili değişkenler ile aralarındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Yaptığımız çalışma ile bu alandaki önemli bir boşluğu kapatması amaçlanmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarının, beden eğitimi derslerini oluşturan okullardaki eğitim içeriğinin iyileştirilmesine ve beden eğitimi öğretmenlerinin verimliliğinin artırılmasına yardımcı olması beklenmektedir. Bu araştırma yoluyla elde edilecek veriler, uygulayıcılara kolaylık sağlamayı ve yeni araştırmalara ışık tutmayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Çalışmanın verileri 2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılı İkinci Yarı Yılı ile sınırlıdır yılı ile sınırlıdır.
- Bu araştırma Malatya İlinde Milli Eğitime bağlı okullarda görevli olan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinden toplanan verilerle sınırlıdır.
- Öğretmenlerin liderlik yönelimlerine ilişkin veriler çok yönlü liderlik yönelimleri ölçeğinin kapsadığı niteliklerle sınırlıdır.
- Öğretmenlerin öz yeterlilik düzeyine ilişkin veriler öz etkililik-yeterlilik ölçeğinin kapsadığı niteliklerle sınırlıdır.
- Öğretmenlerin psikolojik sağlamlığına ilişkin veriler kısa psikolojik sağlamlık ölçeğinin kapsadığı niteliklerle sınırlıdır.

Varsayımlar

- Araştırmaya katılan gönüllü beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, kişisel bilgi formunu, çok yönlü liderlik yönelimleri ölçeğini, öz etkililik-yeterlilik ölçeğini ve kısa psikolojik sağlamlık ölçeğini, tarafsız ve yanlısız olarak cevapladıkları varsayımlar içerisindedir.
- Gönüllülüğün esas olduğu, katılımcılar tarafından hazırlanan örneğin, literatürdeki mevcut verilerin nesnelliğini yansıttığı ve katılımcılar tarafından oluşturulan örneklemin evreni karşıladığı varsayımlar içerisindedir.
- Çalışmamızda kullandığımız kaynaklarla ilgili elde edilen bilgilerin tarafsızlığına yönelik varsayımda bulunulmuştur.
- Katılımcıların ölçek formunda verdiği cevapların doğru olduğu varsayılmıştır.

Hipotezler

Araştırma kapsamında öğretmenlerin liderlik yönelim, öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi aşağıda sunulmuştur.

H₁: Katılımcıların liderlik yönelimleri ile öz etkililik-yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₂: Katılımcıların liderlik yönelimleri ile psikolojik sağlamlıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₃: Katılımcıların öz etkililik-yeterlilikleri ile psikolojik sağlamlıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₄: Katılımcıların liderlik yönelim düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₅: Katılımcıların liderlik yönelimleri ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₆: Katılımcıların liderlik yönelim düzeylerinde medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₇: Katılımcıların liderlik yönelim düzeylerinde görev yaptıkları okul kademesi değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₈: Katılımcıların liderlik yönelim düzeylerinde düzenli bir şekilde aktif spor yapma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₉: Katılımcıların liderlik yönelimleri ile aylık ortalama kişisel gelirleri anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₀: Katılımcıların liderlik yönelimleri ile aylık ortalama aile gelirleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₁: Katılımcıların öz etkililik-yeterlilik düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₁₂: Katılımcıların öz etkililik-yeterlilikleri ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₃: Katılımcıların öz etkililik-yeterlilik düzeylerinde medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₁₄: Katılımcıların öz etkililik-yeterlilik düzeylerinde görev yaptıkları okul kademesi değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₁₅: Katılımcıların öz etkililik-yeterlilik düzeylerinde düzenli bir şekilde aktif spor yapma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₁₆: Katılımcıların öz etkililik-yeterlilikleri ile aylık ortalama kişisel gelirleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₇: Katılımcıların öz etkililik-yeterlilikleri ile aylık ortalama aile gelirleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₁₈: Katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₁₉: Katılımcıların psikolojik sağlamlıkları ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₂₀: Katılımcıların psikolojik sağamlık düzeylerinde medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₂₁: Katılımcıların psikolojik sağamlık düzeylerinde görev yaptıkları okul kademesi değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₂₂: Katılımcıların psikolojik sağamlık düzeylerinde düzenli bir şekilde aktif spor yapma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₂₃: Katılımcıların psikolojik sağamlıkları ile aylık ortalama kişisel gelirleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₂₄: Katılımcıların psikolojik sağamlıkları ile aylık ortalama aile gelirleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR KAVRAMI

Beden Eğitimi: Millî Eğitim Bakanlığının temel ilkelerine dayanarak kişinin fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişimini sağlar. Kişinin, toplumun yaşam standartları düzeyinde yaşaması, çevresindekilerle olan bağın oluşmasında iyi örnek oluşturması, insanlara yardım etmekten mutlu olması, kişilerin hak ve özgürlüklerine karşı duyarlılık göstermesi, kişinin ruh ve beden yapısı bakımından sağlıklı olması ile ilgilidir. Beden eğitiminin, toplumun sosyalleşmesinde ve bireysel olarak kişinin kendisini belirlenen hedeflere ulaştırmasında büyük katkısı bulunmaktadır (Aracı, 2006). Beden eğitimi, kişinin vücut yapısının eğitilmesini, bu eğitim ile fiziksel çalışmaların kendi başına bir anlamının olmadığını, bunun sadece aracı bir karşılığı olabileceğini savunmaktadır (Keşke, 2007). Bir başka tanımlamasında da yapılmak istenilen fiziksel hareketleri planlayıp, programlayıp bunların hayata geçirilmesini sağlamaktır (Tamer, 1987).

Beden eğitimi; bilginin, becerinin ve kavramanın bir insana veya bir guruba aktarılması, bu yeteneklerin uygulanması ve neticeleri ile alakalı tüm alanları içeren disiplinler arası bir kavram olarak açıklanır. Beden eğitimi, fiziksel etkinliklere iştirakin sağlanması ile fiziksel, sosyal, bilişsel, ahlaki ve duygusal öğrenme aracılığıyla öğrenme için bir durum sağlamaktadır (Drummond & Pill, 2011). Beden eğitimi ve spor, öğrencilerin topluma faydalı bir birey olmalarını sağlayabilecek uygulamalara ve düşüncelere erişimini artırabilmektedir. Beden eğitiminin okulda ve okul dışında spor branşlarına yönlendirmedeki rolü, düşüncelerin iyileştirilmesine bağlıdır (Pill vd., 2012).

1.1.1. Beden Eğitimi ve Sporun Önemi

Beden eğitimi ve spor tarihine baktığımızda birçok değişikliğe uğrayarak günümüze gelmiştir. Dahası, önemi giderek artmaktadır. İnsanların mağaralarda yaşadığı dönemde beden eğitimi ve spor, insanların kötü yaşam koşullarında yaşamlarını sürdürmek için yaptıkları doğal hareketler olsa da artık insanları eğlendiren bir faaliyettir. Günümüzde ferdi veya grupla sosyalleşebilir bir sağlık faaliyeti haline gelmiştir. Bugün insanlar beden eğitimi ve sporda daha etkin ve aktif olarak yer almaktadır (Aracı, 2006).

Beden eğitimi ve spor, insanları güçlü ulusal duygularla, sağlıklı insanların oluşumunda ortak duygularla, kişiliklerin oluşumunda doğrudan şekillendiren bir eğitim faaliyetidir. Bu durum, moral ve motivasyon artırılmasında önemlidir. Beden eğitimi ve spor, bireyin zihninin

ve fikrinin gelişimi ile fiziksel gelişimin uyumunda ve sağlıklı, dengeli, hayatını toplumda yaşayan etkili ve mutlu bir insan olmasında önemli bir yere sahiptir. Bu doğrultuda, toplumların beden eğitimi ve spor etkinliklerinde olması ve başarılarının bir sonucu olarak anavatanlarını ve uluslarını teşvik etmede ve yaymada önemli bir rol oynamaktadır (İnal, 2015).

1.1.2. Öğretmen

Öğretmen; alanında uzmanlık eğitimi almış, pedagojik formasyonunu tamamlamış, belirlenmiş bir program dâhilinde, sınırları belirlenmiş bir alanda, “toplumdaki bireysel ve kurumsal eğitim hizmetini tamamlamış ve belirli bir ücret karşılığında görevini gerçekleştiren profesyonel kişi” olarak ifade edilmektedir. Öğretmenlik; Devletin mevzuatla belirtmiş olduğu eğitim ile ilgili görevlerini yerine getiren ve eğitimle ilgili yönetim görevlerini üstlenen özel bir uzmanlığa sahip meslek olarak belirtilmiştir (Sabancı, 2008).

Millî Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim kurumları hakkındaki düzenlemesinde belirtildiği gibi, bazı yükümlülükler ve sorumluluklar vardır (Resmî Gazete, 2012).

Bunlar:

- “Eğitim programında belirtilen kriterlere göre sorumluluk altındaki sınıfların veya şubelerin programının planlanması,
- Bu derslere yönelik uygulamaların yapılmasına destek olunması,
- Gerekirse eğitim ve öğretim ile ilgili okul idari faaliyetlerine etkin katılım sağlanması,
- Yasal ve düzenleyici yükümlülüklerle uyum sağlanması.

1.1.3. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni

Beden eğitimi ve spor öğretmenliği Milli Eğitime bağlı eğitim kademelerinde eğitim programında belirtilmiş olan spor dersleriyle okul içerisinde ve okul alanı dışında ki faaliyetlere ait, eğitim-öğretim, yönetim ve oryantasyon görevlerini yapmaya çalışan mükellef özel bir uzmanlık alanı olarak tanımlanmıştır. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin okul içinde birden fazla görev ve sorumlulukları vardır. Okuldaki diğer öğretmenlerden farklı olarak beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin bu görev ve sorumlulukları sadece ders saatleriyle sınırlı değildir. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri bu sorumluluklara ek olarak öğrenciler ile ders dışında yaptıkları faaliyetlere yoğun katılım sağlamakta ayrıca yöneticiler, okul öğretmenleri ve çevre ile ilişkilerde de etkileşimde bulunmaktadır. Bu sorumluluklardan dolayı beden eğitimi ve spor öğretmenleri mevcut ders saatlerinden daha fazla süreye ihtiyaç duymaktadırlar. Beden

eğitimi ve spor öğretmenleri okullardaki farklı spor takımlarını kurup bu takımlarda oynayan öğrencileri yönetmekte ve bu öğrencilerle sınıf dışında da zaman geçirmektedir (Altuntaş, 2016).

1.1.4. Beden Eğitimi ve Spor ğretmeninde Olması Gereken Nitelikler

Herhangi bir ğretmen gibi, beden eğitimi ve spor ğretmeni de öğrencileri için bir rol model olmalıdır. Diğer ğretmenlere kıyasla daha fazla görünüm ve aktivite ile beden eğitimi ve spor ğretmeni her şeyden önce diğer öğretmenler için bir model olabilir. Beden eğitimi ve spor ğretmeni okulun mevcut durumunu da göz önünde bulundurarak, hareket ve davranışlarında, spor öğretmeninde bulunabilecek özellikler konusunda daha dikkatli olmalıdır (Erhan, 2009; MEB, 1961):

- Spora ilgili ve becerikli olmalı,
- El-ayak ve göz koordinasyonunu iyi şekilde kullanabilmeli,
- Öğrencilere yeterli hareket ve psikomotor özellikleri öğretme yeteneği olmalı,
- Öğrenciyi keşfetme yeteneği olmalı,
- Atatürk Milliyetçiliğine ve Atatürk ilkelerine bağlı kalmalı,
- Mantıksal ve adil kararlar almalı,
- İdealist olmalı ve öğrencilerine bildiklerini öğretmeye istekli olmalı,
- Öğrenciler derse karşı isteksiz olsa dahi, bu durumu ortadan kaldırarak öğrencileri, derse motive edebilmeli,
- Öğrencileri öğretmeye teşvik eden yeni etkinlikler ve oyunlar aramalı, geliştirmeli,
- Öğrencileriyle empati kurabilmeli, duygularını ve düşüncelerini anlayabilmeli,
- Boş zamanlarını en iyi şekilde değerlendirebilecek öğrenciler için fikirler geliştirmeli,
- ğrenme ortamındaki olumsuz etkileri ortadan kaldırmalı veya en aza indirmeli.

1.1.5. Beden Eğitimi ve Spor ğretmeninin Görevleri

Öğretmenin literatde bahsedilen çeşitli görevleri bulunmaktadır (MEB, 2000):

- Eğitim vereceği ğrenci grubuna dayalı bir çalışma planı hazırlamak,

- Kulüp faaliyetleri için sorumluluk üstlenerek öğrencilerin becerilerini geliştiren faaliyetlerin düzenlenmesi,
- Öğrenci gelişimi ve problem çözme düzeyinin iyi olması,
- Alanlarındaki gelişmeleri takip edip gerekli gördüklerinde eğitim programlarına dahil edilecek yetkili kişilere danışmanlık yapmak,
- Bulunduğu kurumun herhangi bir öğretmen gibi düzenini sağlamak,
- Sınıf öğretmeni olarak atandığında öğrencilerine rehberlik yapmak.

1.2. LİDERLİK

1.2.1. Lider ve Liderlik Kavramı

Lider; deneyimlerini paylaşan ve bu paylaşım sonucunda kişileri yönlendiren, yol gösteren olarak tanımlanabilir. Lider, grup üyelerine belirli bir zaman ve koşullarda kurumun hedeflerine ulaşmak için bilgi ve deneyimleri konusunda rehberlik eder. Lider; geleceğe umutla bakmalı, gerektiği zamanlarda risk alabilmeli, astlarına güvendiğini hissettirmeli, çevresini iyi analiz etmeli, hedeflerini ve standartlarını iyi belirlemeli ve astlarına fırsatlar vermelidir (Wadsworth, 1999).

Liderin bu tutum ve davranışları göstermesi, liderin grup tarafından kabul edilmesi ve düşüncelerini başkalarına iletmesi daha kolay olacaktır. Bir liderin en temel özellikleri; başkalarının düşüncelerine saygı duyan etkili, dürüst, saygın, vizyon sahibi bir kişidir (Önen & Kanayran, 2015). Başka bir perspektiften, liderler grup üyelerinin ortak fikirlerini ve isteklerini formüle edebilen ve grup üyelerinin bu amaçla potansiyel özelliklerini harekete geçirebilenlerdir (Sabuncuoğlu & Tüz, 2001).

Liderler, grup çalışanları için birlik ve entegrasyon için fikirler üreten kişilerdir. İnsanları belirlenen hedefe getiren veya insanları belirli amaçlar için hareket ettiren kişi olarak tanımlanır (Avcı & Topaloğlu, 2009). Liderlik; bir topluluğu, belirlenmiş ilke ve hedefler çevresinde toplayan ve bu hedefler ve amaçları gerçekleştirebilmek için onları yönlendiren, etkileyen bilgi ve kabiliyetlerin toplamı şeklinde bir tanımlamayla açıklanabilir (Zel, 2001).

Liderlik, toplumsal hareketlerin kontrol edilmesinde, o grupta yer alan bir kişinin herkesten önde olması olarak ifade edilebilir (İbicioğlu & Özmen, 2009). Gurupları belirlenmiş hedeflere doğru yöneltmeyi ve onları ikna etmeyi başarma olarak tanımlandığı gibi, kişinin bulunduğu grubu etkileme, bir sorun karşısında güçlü ve aynı zamanda net durabilme, herkes tarafından kabul görmüş özelliklere sahip olma ve topluma yön verme, fikirleri ile grupta bulunan bir kişinin öne çıkması olarak tanımlanmaktadır (Çelik & Sünbül, 2008).

1.2.2. Liderin Özellikleri

Myers'e (1959) göre liderin özellikleri aşağıdaki gibi ifade edilebilmektedir (Aydın, 2005):

- Liderliğin yapısı önceden belirlenip yapılandırılmaz;
- Bireylerin oluşturduğu grupların birbirinden farklı oluşu, etkileşim örüntülerinin birbirine benzememesi, farklı hedef ve amaçlar, grupların iç ve dış baskıları farklı liderler çıkaracaktır;
- Liderlik bir pozisyon değil, etkileşimdir;
- Lider her alanda lider olamayabilir;
- Liderlik, bireyin grup içindeki davranışlarından doğmaktadır;
- Kişinin grup içindeki liderliği, o kişinin gruptaki liderliğinin kabul görmesine bağlıdır;
- Liderin hareketini onun kendi rolünü algılayış şekli belirler;
- Liderlik, grup faaliyetlerine ve gruptaki diğer üyelere karşı pozitif düşünceler geliştirir, bu durum ise duyguları güçlendirir.

1.2.3. Liderin Karakteristik Özellikleri

Liderlik tamamen isteklerle ilgilidir. Liderlik arzusu olmayan kişi, etrafındaki kişiler ne kadar zorlarsa zorlasın, bu kişi liderlikten uzak olacaktır (Ergezer, 1995). Lider; yapması gerekenler ne kadar önemli ise yapmaması gerekenler de en az okadar önemlidir. Liderin, astlarını veya meslektaşlarını kendi çıkarları için zorlayan, aldatan, aşağılayan, görmezden gelen ve kullanan bir kişilik sergilememesi gereken hareketlerdir. Bu özelliklere saygı göstermeyen insanlar bazen karizmalarının çekiciliği nedeniyle iyi liderler olarak görülse de aslında kendilerine, kurumlarına uzun süre zarar veren insanlardır. Çünkü böyle bir yöntem son derece zararlı ve tehlikelidir. Bencil, astlarına, meslektaşlarına ve çevreleri ile başa çıkamayan, hırslı insanlar, hırçın davranışlar sergileyerek, güç ve haysiyet kazanmak için çaba gösterebilir. Sonuç olarak, gerçek liderler ile zorba liderleri ayırmak gerekir (Bicer, 2008).

1.2.4. Liderliğin Güç Kaynakları

Liderliğin güç kaynakları ile alakalı birden fazla sınıflamalar yapılmışsa da bu sınıflamalardan en fazla kullanılanı, French ve Raven'in yaptığı sınıflamadır. Liderliğin güç kaynakları yönünden beş güç türünü açıklamışlardır (Arıkan, 2001):

- **Biçimsel Güç:** Bir liderin pozisyonundan kazandığı güçtür. Seyirciler bu tür güçlerden etkilenir, çünkü resmi gücün meşru olduğunu düşünürler.
- **Ödüllendirme Gücü:** Liderlerin, ellerindeki ödüllendirme gücü yetkisine sahip olmaları; terfi, ücret artışı, kişiyi onurlandırma gibi farklı ödül türlerini kullanarak astlarına karşı bir güç oluşturmaktadır.
- **Cezalandırma Gücü:** Ödüllendirme sisteminin tam aksine olan bir güç türüdür. Verilen görevleri yerine getirilmediğinde veya disiplinsiz davranışları nedeniyle liderler, eleştirme, ücret artışı uygulamama, cezalandırma yetki güçlerini kullanmaktadır.
- **Uzmanlık Gücü:** Liderin yaptığı işe ilişkin bir becerisinin olması nedeni ile ortaya çıkan güç şeklidir. Liderin alanı konusunda uzman olması astlarını harekete geçirmede daha kolay bir yol sağlar.
- **Beğeniye Dayanan Güç:** Liderin kişiliği, karizması, karakteri, hitabeti ve iletişim yeteneği hakkında söylenebilen liderinin özelliklerini ifade eden bir tür güçtür. Bu tür bir güçte, liderin kişilik özellikleri resmi bir unvan veya otoriteden daha önemlidir.

Sonuç olarak lider, bulunduğu grupta belirtilen güçlerden bazılarını kullanarak bulunduğu gruba önderlik yapan lider kişidir ve tüm topluluklarda bir lidere ihtiyaç vardır (Can, 2002).

1.2.5. Liderliğin Önemi

Lider, grubun ihtiyaçlarını her bakımdan karşılayan ve grup üyeleri tarafından gönüllü olarak denetlenen kişidir. Liderin ne kadar önemli olduğu, bu farklı kararlarla başlayıp kararlarla biten yönetim şeklinde açıkça gösterilmektedir. Liderlik özellikle ülkelerin kalkınmasında ve gençler için önemlidir (Bursalıoğlu, 2003).

Ülkemiz açısından, kişilerin hayatlarının her döneminde liderlikteki güven ve ihtiyaçları ön planda olacaktır. Böylece bireyler, kendi çıkarları doğrultusunda insanlarla tanışarak oluşturdukları gruplar sayesinde, eksik oldukları konularda ihtiyaçlarını her zaman ortadan kaldırmaya çalışacaktır (Eren, 2007).

1.2.6. Liderlik Türleri

- **Otokratik Lider:** Yetkilerin hepsinin liderde toplandığı otokratik liderlik türünde tüm kararları lider tek başına almaktadır. Otokratik liderlik sergilenen bir grupta; grubun politika ve hedefleri, plan ve programları belirlenirken çalışanların fikirlerine başvurulmaz. Otokratik bir lider aldığı kararlara, görev ve emirlerin hepsine uygun davranılmasını ister. En eski liderlik türlerinden biri olmasına rağmen, etkin kullanılan bir liderlik şeklidir. Otokratik liderlikte liderlik ve karar verme yetkileri bir lidere aittir. Liderin

size söz vermemesi için aşırı bencilliği, iş tatmininin, motivasyonunun ve üretkenliğin azalmasına yol açabilir (Şafaklı, 2005).

- **Tam Serbesti Tanıyan (Laissez-Faire) Lider:** Bu guruptaki insanlar yüksek bir seviyeye yükselmeye ve mevcut sıkıntılarına doğru çözümü bulmaya motive olmuşlardır. Gerekirse, grup üyeleri sorunlarını istedikleri herkesle gruplar oluşturarak ve yeni fikirlerini rahatça deneyerek çözerler, kendileri ve gurupları için doğru olacağını düşündükleri kararları alabilirler. Liderin görevi gerekli kaynakları sağlamaktır. Lider görüşünü sadece bir konuda talep üzerine paylaşır ancak bu görüş grupta bağlayıcı değildir. Bu tür liderlerin yetkileri yoktur, astlarına kendi yetkilerini kullanma haklarını verirler (Arun, 2008).

- **Katılımcı veya Demokratik Lider:** Demokratik lider, astlara rehberlik ve yol gösterir, karar alma sırasında kendi çalışanların katılımını destekler ve onları her zaman teşvik eder. Kriz dönemleri dışında, örgütün belirlenmiş hedeflerini grubun belirlediği kararlara göre gerçekleştirir. Astlarında, kararlara katılması sağlar. Astlar kendi aldıkları kararlarının risklerini taşırlar. Demokratik liderler astlara daha esnek ve kibar davranışlarda bulunur ve onlara daha fazla değer verirler. Cezadan daha fazla, ödül yöntemini uygularlar (Şimşek vd., 2001). Demokratik liderlikte işe önem verildiği gibi astlara da önem verilir lider kararları alırken grubu da katar ve astlarına da fırsat verir. Ayrıca lider, hedefe nasıl ulaşılacağını bilir, teknik bilgi konusunda farklı seçenekler, çalışma süresince çalışanlara görev dağılımında özgürlük tanır. Grupta yapılan eleştirilere de açıktır. Gruptaki üyeler karar süreçlerinde aktif olarak katılabildikleri için hedeflerinin gerçekleştirilmesi için kararların yürürlüğe girmesinde daha istekli olacaklardır (Çelik & Sünbül, 2008).

- **Etkileşimci Liderlik:** Etkileşimci liderlik ile dönüşümcü liderlik arasında birçok yönden farklılık vardır. Etkileşimci liderlik; benmerkezci, çıkarıcı, sert karakterli ve tepkisel enerjisini konumundan alan özellikleri gösterir. Bu yaklaşımda, grup üyelerinin görevlerinin yerine getirilmesi ve itaat edilmesi katı bir ödül-ceza yöntemi ile ilişkilidir (Erdoğan, 2002; Çelik & Sünbül, 2008). Etkileşimci liderlik üç başlıkta açıklanmıştır. İlki ödül; liderin, çalışanların göstermiş olduğu çaba ve kabiliyetlerine göre çalışanları ödüllendirmesi veya disipline etmesi olarak belirtilir. İkinci olarak da istisnalarla yönetim; liderler iş görenlerin önceki çalışmalarını daha etkili ve bu çalışmalarını daha verimli yapmak üzere iş yaptırma yöntemini kullanır. Lider; var olan bir problem durumunda, problemin çözümü için gerekli olan müdahaleyi yapabilir. "sistem işliyorsa karışma" düşüncesi hâkimdir. Üçüncüsü Laissez-faire liderlik; liderin pek fazla bir duruma müdahale etmemesi ve ortalarda fazla görülmemesi ile ilgilidir. Liderlik yöntemlerinin en zayıf olanıdır, lider astlara müdahale etmemektedir (Karip, 1998; Buluç, 2009). Etkileşimli liderlik, kurumsal hedeflerle ilgili olarak yüksek performans karşılığında bireysel ihtiyaçları ortadan kaldırarak takipçilerin motivasyonunu içeren

geleneksel bir liderlik tarzıdır. Etkileşimli liderlikte, genellikle sürdürülebilecek daha etkili faaliyetler gerçekleştirmek üzere tasarlanmıştır. Dönüşümcü liderlik inovasyon, değişim ve reform üzerine odaklanmıştır ve bu tür liderlik çalışanların yenilikçi yönlerine odaklanmaktadır (Eren, 1998). Örgütlerde değişim ve gelişme sağlayan insanlar dönüştürücü liderler olarak tanımlanır. Bunlar izleyicilerinin ihtiyaçlarını, inançlarını ve düşüncelerini değiştiren insanlardır (Koçel, 2003).

- **Dönüşümcü Liderlik:** Dönüşümcü liderler; eleştirel düşünebilen ve bağımsız olup böylelikle örgüte önemli katkılar sunar. Bu liderlik yöntemi ile yenilikçi bireyler hedeflemektedirler. Dönüşümcü liderler, risk almaktan çekinmezler, hataları bir fırsat bilip bunlardan ders çıkarırlar. Özet olarak dönüşümcü liderler, değişime ve yeniklere açıktırlar (Tengilimoğlu, 2005). Dönüşümcü liderlik dört boyutta değerlendirilmiştir (Karip, 1998):

- 1. *İdealleştirilmiş etki*; liderin grup üyeleri ile iletişimde bulunarak bir vizyon oluşturma şeklinde tanımlanır,
- 2. *Telkinle güdüleme*; lider, grup üyeleri için moral kaynağını, basit duygusal araçları kullanarak güçlü ortak bir motivasyon duygusu geliştirir,
- 3. *Entelektüel teşvik*; liderlik, zor durumlarla ve sorunların üstesinden gelebilmek için grup üyelerinin sahip olduğu mevcut davranışlarını ve düşüncelerini sorgulayarak önceden bilinen sorunlar ile ilgili farklı açıdan değerlendirme ve yöntemlerin oluşturmasına destek olur,
- 4. *Bireysel destek*; lider guruptaki bireylerin kişisel istek ve ihtiyaçlarını görmezden gelmez onları dikkate alır ve grup üyelerinin önemli ihtiyaçlarını karşılayabilmek için emek verir.

1.2.7. Liderlik Teorileri

1.2.7.1. Özellikler yaklaşımı teorisi

Liderlikte ilk geliştirilen yaklaşım teorisi, özellikler yaklaşımıdır. Bu teoride liderden beklenen bazı özellikleri şu şekilde sıralamıştır (Daft, 1999).

- **Fiziki özellikler:** Enerjik ve girişken olma,
- **Zeki ve yetenekli:** Yargılama becerisine sahip, donanımlı, akıcı konuşan ve net olma hali,
- **Kişilik özellikleri:** Üretken, ifadeleri net, dürüst ve ahlaki kurallara uygun davranış sergileyen,
- **Meslek ile ilgili özellikler:** Başarı güdüsü yüksek, sorumluluk güdüsü olan, göreve dönüklük ve hedeflere ulaşmada sorumlulukları yüklenme,

- **Sosyal özellikler:** İş birliği yeteneğine sahip, popüler ve sosyal olma, kişiler arası ilişkilerde etkin, sosyal katılım ve nezaket kurallarına duyarlı.

Bir liderde beklenen en önemli etken, liderde olması gereken kişilik özellikleridir. Fakat kişilik özellikleri sadece yeterli olmayıp bunun yanında başkalarına nasıl davranılacağı da önem arz etmektedir (Bakan & Büyükbeşe, 2013). Özellik yaklaşımı iyi liderlerin nasıl eğitileceği ile ilgili soruya tam anlamıyla bir cevap verememiştir. Bu nedenle, başka durumlara da bakma gerekliliği doğmuştur (Koçel, 2007).

1.2.7.2. Davranışsal teori

Liderlik konusunu inceleyen ikinci yaklaşım teorisi ise davranışsal yaklaşımdır. Liderin astları ile iletişime geçme şekli, yetkilerini devredip etmemesi, plan yapma ve izleme şekli, hedefleri belirleme şekli vb. davranışlar lider özelliklerini belirleyen unsurlardır. Bu sebeple davranışsal teori grup üyelerine karşı liderin göstermiş olduğu davranışlara önem vermektedir (Alkın, 2006). Davranışsal liderlik teorisi yönetim alanında çalışan bilim insanları çok sayıda uygulamalı ve teorik çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalardan öne çıkanlar, Ohio State Üniversitesi'nin yaptığı liderlik çalışmaları, daha sonra Michigan State Üniversitesi tarafından yapılan çalışmalardır. Bu çalışmalarda hedeflenen, lider olarak tanımlanan kişilerin liderlerde olması gereken özellikleri ortaya koyarken iki hususu ön plana çıkarmıştır: Bunların ilki "yapılan işe veya yapılacak göreve yönelik olma", ikincisi de "çalışan kişiye yönelik olma" olarak tanımlanmıştır. Bu çalışmalarla beraber birden fazla liderlik türü belirlenerek bu türlerin etkinlikleri incelenmiştir. Davranışsal kuramcılar liderlik sürecinin geliştirilmesi için büyük katkılar sunmuş fakat bu durumun çevre koşullarına önem vermedikleri gerekçesiyle eleştirmişlerdir (Tengilimoğlu, 2005).

1.2.7.3. McGregor'un x ve y teorileri

Bireylerin pasif olduğu ve toplumun ihtiyaçlarına karşı koyduğu varsayımına dayanarak, X ve Y teorisi şeklinde iki tür liderlik teorisi ortaya konmuştur, bu kuram insanların motivasyon ve sorumluluğa açık olduğunu savunmaktadır (McGregor, 1970).

1.2.7.4. Durumsal teori

Liderin davranışını açıklamak için durum ve koşullara dayanmaktadır. Araştırmacılar liderlik anlayışlarını ortaya çıkarmak için çalışmalarına devam ederken, farklı sonuçlarla karşı karşıyadırlar. Bazı durumlarda, kişisel liderlik çok etkili sonuçlar ortaya koyarken, bazı durumlarda ise işgücü üretimine yönelik liderlik daha etkili olmaktadır. Bu, yöneticilerin duruma bağlı olarak liderlik teorilerini esnek tutmaları gerektiği fikrine yol açmıştır. Durumsal

teoriyi anlamak, en iyi belirlenebilecek tek bir liderlik anlayışı olmadığını belirtir ve en etkili liderlerin liderlik yaklaşımları, duruma bağlı olarak değişebilen liderlerdir (Bakan & Bulut, 2004).

1.2.7.5. Fiedler'in durumsallık teorisi

Durumsal kuramı savunan Fiedler ve Chemers (1984) liderliği öncelikle motive etme, denetleme, yönlendirme, rehberlik edebilme ve çalışanları amaçlara ulaştırmak için kabiliyetlerini arttırmaya çalışır. Fiedler'e göre liderler, sözlü ve sözlü olmayan davranış ve duruşları ile gurup üyelerinin çalışma azmini etkilerler. Başka bir deyişle Fiedler, lider davranışını, davranışın gerçekleştiği yerin benzersiz özellikleriyle birlikte ele alır. Fiedler'e göre, davranış kişilik (ihtiyaç, güdü ve dürtüler) ile durum (çevre) aralarındaki iletişimin bir sonucu olarak görülür (Aydın, 2000).

1.2.7.6. Evans ve House'un (yol –amaç) kuramı

Yol amaç kuramı liderin göstereceği tutumların astların motivasyonu ile onların başarı düzeylerine olan etkiyi incelemeye çalışmıştır (Northcraft, 1994). Bir birey yaptığı işte, olumlu sunaca ulaşacağını düşünür ve yaparsa, yaptıkları işte doyuma ulaşır, yapılan tüm işlerde gösterdikleri gayret ve emeğin kendisine fayda sağlayacağını düşünürse çok daha fazla emek sarf eder. Bu yaklaşım, yöneticilerin farklı durumlarda, bir yöneticinin niçin öyle davranması gerektiğini, astların motivasyonunu ne şekilde etkilediğini araştırmakta kullanılabilir (Yazgan, 2007).

Dört tür liderlik davranışının çalışan bireylerde başarıyı, iş motivasyonunu, iş doyumunu ve başarı durumunu etkilediği belirtilmiştir.

- **Yönlendirici liderlik:** Çalışanlarına çalışma metotları ile ilgili önemli bilgiler verir, çalışanlarından neler beklediğini ve onların neler yapmaları gerektiğini anlatır ve verilen görevlerin tamamen yapılmasını bekler.
- **Destekleyici liderlik:** Çalışan bireylerin istek ve arzularını önemser, onlara yakın ilişki gösterir ama işlerin daha uygun ortamlarda yapılması için yapılacağı mekanlarda gerekli bir düzenleme yapılmaz. Astları eşit tutar ayırım yapmaz. Destekleyici liderlerle iletişime geçip isteklerini söylemek kolaydır.
- **Katılımcı liderlik:** Yapılacak görevlerle ilgili olarak çalışanlarına güvenir onların bilgi ve deneyimlerinden faydalanır.

- **Başarıya yönelik liderlik:** Hedefler net olarak belirlenerek çalışanlarına bu hedeflere ulaşacaklarına inandığını söyler ve çalışanlarına istenilen hedeflere ulaşmak için yüksek gayret göstermelerini söyler (Northcraft, 1994).

1.2.7.7. Hersey ve Blanchard'ın hayat eğrisi yaklaşımı

Liderin ne yaptığından çok liderin takipçilerinin ne düşündüğü ile ilgilendir. Bu durum, farklı fikirlerce önemsiz görülmüştür (Robbins, 2005). Bu yaklaşım liderin nasıl bir liderlik yöntemini kullanacağını liderlik yapmak istediği grubun beklenti düzeyine bağlı olacağını kabul eder (Yazgan, 2007). Lideri güçlü kılan durum, izleyenlerin olgunluk seviyesine uygun bir şekilde göreve ve çalışana yönelimini ayarlayıp birleştirebilmesidir. Lider kişi, bu durumu ne kadar iyi dengelerse gücünü o kadar çok artırır (Zel, 2001).

1.2.7.8. Vroom-Yetton modeli

Bu yaklaşımda, liderin grubundaki yerinin nerde olduğu ve bu durumdan dolayı, çeşitli liderlik biçimlerinin ortaya çıkabileceğini belirtir. Liderlik davranışının özelliklerinden sadece biri olan Vroom-Yetton modeli, çalışanların yapılacak planlama, hedefler ve kararlara katılımını vurgulamıştır (Victor, 1973).

1.2.7.9. Reddin'in üç boyutlu liderlik modeli

Yöneticinin tek görevi olduğunu, bunun da yaptığı işte başarıyı sağlama ve devam ettirme olarak açıklamıştır. Öte yandan etkili bir yöneticinin başarı düzeyini, o yöneticinin yaptığı görevin ulaştığı başarı düzeyi belirler. Yönetimsel etkililiği anlamak için "görünüşte etkililik" ve "kişisel etkililik" arasındaki farkları açıklamak gerektiği belirtilmiştir (Zel, 2001).

- **Görünüşte Etkililik:** Sadece hareketlerle ölçülemeyeceği belirtilmiştir. Güçlü gözükken bazı davranışlar, yapılacak işlerin zorunlu olduğu işlerdeki görevlerin başarılmasındaki uyumu ile ölçmek gerektiği belirtilmiştir. Örnek olarak çalışma yapılan mekanın düzenli ve tertipli olması, mesaiye riayet etmek, görev alanından habersiz ayrılmamak, bireysel ilişkilerde uygun davranmak, yerinde ve zamanında karar vermek gibi durumlar her açıdan etkililik izlenimi verebilir. Fakat daima görünüşte etkililik, yönetimsel etkililiğe ulaştırmayacağı belirtilmiştir (Alganer, 2002).

- **Kişisel Etkililik:** Reddin'e göre, kişisel etkinlik, görevleri ve etkililik standartları açıkça tanımlanmayan pozisyonlarda çalışan liderlerle ilgilidir. Genellikle, bu kişilerle yapılan iş toplantılarındaki gündem belirsizdir ve genellikle toplantı sonuçsuz olarak belirsizliğini sürdürür (Zel, 2001).

1.2.8. Liderlik Yönelimleri

Kişilerin bilgi ve tecrübeleri, yaşamları süresince karşılaştıkları sorunlarla başa çıkmada kullandıkları yöntemleri belirlemektedir (Tengilimoğlu, 2005). Genelde lider durumunda olan kişilerin, karşı karşıya kaldığı sorunların çözümünde alınan kararlar düşünüldüğünde, kişilerin bilgi neticesinde tecrübelerle sürdürdüğü hedefin, problem çözümünde kullanılan yöntemleri etkilemektedir (Arslan & Uslu, 2014). Liderler sorunların ne kadar karmaşık olmasına bakmaksızın bu karmaşıklığı basitleştirmeleri, var olan problemlere rasyonel çözüm üretebilmeleri için dört liderlik türü belirtmişlerdir (Bolman & Deal, 2009).

1.2.8.1. Politik liderlik

Bu liderlik eğiliminde sorunların çıkmasına daha gerçekçi bakılmaktadır. Bunun sebebi ise eksikliği hissedilen kaynakların paylaşımına yöneliktir. Liderin pazarlık etme ve birliktelik oluşturma becerisine sahip olması farklı çatışma doğurmaktadır. (Luthans, 1992). Bu liderlik türünü benimseyen kişiler buldukları ortama kendilerini kabul ettirip olumlu bir hava oluşturarak birebir görüşme ve pazarlık yapma metodunu kullanmaktadırlar (Dereli, 2003). Bu eğilimde de iki alt düzey yer almaktadır. Bu düzeyler; “insanları ve eldeki kaynakları hareketlendirme yeteneğine sahip olan, ikna becerisi yüksek, işbirlikçi destekçi ve iyi iletişim kurabilen” güçlü boyut ile “örgüt içindeki anlaşmazlıklarla başa çıkabilen, karşıt görüşlere karşı kazanmayı bilen, politik beceriye sahip olan” becerikli düzeydir (Bolman & Deal, 1991).

1.2.8.2. İnsan kaynaklı liderlik

Bu liderlik esasında psikoloji ve toplumsal edinimler yer almaktadır. Bu eğilimde ihtiyaç duyulan etkenler üzerinde durulmaktadır. Bilir (2005) bu eğilimin esas olarak insan etkileşimlerinin karşılaştırılması üzerine çalışıldığından söz etmiştir. Bu eğilimde iki alt düzey bulunmaktadır. Bu düzeyler; “destek sağlayıcı, alakalı ve başarıyla sonuçlanmış faaliyetleri belirten” destekleyici düzey ile “kararlara toplumsal desteğin varlığının olması gerektiğinden bahseden, etkileşimci, değişik söylemlere önyargılı olmayan” katılımcı düzeydir (Bolman & Deal, 1991).

1.2.8.3. Karizmatik liderlik

Eski Yunanca’da karizma kelimesinin anlamı mucizeler ortaya çıkarmak veya gelecek hakkında tahminler yürütmek gibi anlamlara gelmektedir. Weber’in (1947) karizmaya yüklediği anlam resmi bir tanımlama ile değil de kendisine verilmiş özelliklere sahip olduğu anlayışına dayalı bir etki biçimi olarak ifade etmiştir. Weber’e (1947) göre karizmatik liderlik, kriz çıktığı durumlarda ortaya çıkan, güçlü duruş sergileyen güçlü karakteristik kişiliğe sahip

bireylerde görülen bir liderlik şeklidir (Yukl, 2009). Karizmatik liderlerde kendine güven, olaylar karşısında cesaretli olma, astlar üzerinde hayranlık uyandırma, kişileri ikna ve motive edebilme gibi güçlü karakter özellikler gözlenmektedir (Çelik & Sünbül, 2008).

Karizmatik liderlik, en büyük krizin olduğu, kurtarıcılara ve olağandışı insanlarda bulunan bir liderlik biçimidir. Karizmatik liderlerde sıklıkla görülen güçlü ortak kişilik özellikleri, takipçilerine karşı özgüven, cesaret, hayranlık, inanç ve motivasyondur (Çelik & Sünbül, 2008).

1.2.8.4. Yapısal liderlik

Bu liderlik türünde, toplumdaki görev dağılımı, toplum bireylerinin görevlerine, idari yapı açısından yapılacakların bir emir telakkisi üzerine odaklanmaktadır (Dereli, 2003). Yapısal liderlik eğilimine göre lider pozisyonundaki kişiler, birincil olarak toplum politikası ve toplumsal normların diğer bireyler tarafından anlaşılmasına ve toplumun hedeflerini hayata geçirmeye dönük eylemler yapmaktan sorumludurlar. Bu liderlik eğilimli kişiler, yapılan eylemin farkında ve eylemlerinin sonuçlarına katlanan bireyler olarak tanınmaktadır (Bilir, 2005). Yapısal liderlikte iki alt düzey yer almaktadır. Bu düzeyler; “açık ve rasyonel düşünen, problemleri detaylandırabilen, problemlere dönük mevcut donelerle harekete geçen ve detayı önemseyen” analitik düzey ile “örgütlenmiş, anlaşılması basit politikalar üretebilen, bu politikaları uygulamayı bilen, amaç ve hedef belirlemede iyi olan” örgütlenmiş düzeylerdir (Bolman & Deal, 1991).

1.2.9. Lider-Öğretmen Kavramı

Öğretmen liderliği araştırması son zamanlarda eğitim yönetimi alanında önem kazanmış olsa da aslında öğretmenler sadece sınıfta liderliklerini göstermektedir (Harris & Muijs, 2004). Ancak, okulların okul müdürlerinin tek başına yönetebileceğinden çok daha karmaşık bir yapı ve yönetim şekline sahip olmaya başladığı görülmüş ve zamanla, öğretmenlerin sorumluluklarını sadece sınıflarında değil, sınıf dışında da, idareye yardımcı olabileceği belirtilmiştir. Bu desteği sağlamak için liderlik kabiliyetine sahip öğretmen ihtiyacı da ortaya çıkmıştır (Barth, 2001).

Literatürde, eğitimde yönetim, liderlik özellikleri ve davranışlar 1950'den günümüze kadar araştırılmış ve incelenmiştir (bkz. Austin, 1979; Evenson, 1959; Fiedler, 1972; Li vd., 2016; Marks & Printy, 2003; Spain vd., 1956). Öğretmen liderliği üzerine çalışmaların 1960 yılında dünya edebiyatında başladığı belirtilmektedir. Bu çalışmalar, davranışsal liderlik yaklaşımının etkisi, sınıftaki öğretmen davranışının sınıfındaki öğrencilerin davranışları ve

akademik sonuçları üzerindeki etkisi, yönetimi önemseyen veya insanları önemseyen öğretmenler ile ilgili olduğu bilinmektedir (Nelson, 1966).

1.2.10. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Bağlamında Liderlik

Beden eğitimi ve spor öğretmenleri, öğrencilere fiziksel aktiviteleri öğretmek, spor kültürünü yaymak ayrıca sağlıklı bireyler yetişmesi için çaba göstermekle görevli öğretmenlerdir. Bu bağlamda, liderlik becerileri, bu öğretmenlerin öğrencilere rehberlik etmeleri, spor programlarını yönetmeleri ve spor kültürünü geliştirmeleri yönünden önemlidir. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri, öğrencilerine spor yapma konusundaki motivasyonlarını artırmalı ve onlara ilham vermelidir. Bu, öğrencilerin fiziksel aktiviteleri sevmelerini ve düzenli olarak yapmalarını sağlamak için önemlidir. Öğretmenler, öğrencilerle etkili iletişim kurmalı ve ekip çalışmasını teşvik etmelidir. Spor, genellikle takım oyunlarına dayalıdır, bu nedenle öğrencilere ekip içinde nasıl çalışacaklarını öğretmek önemlidir. Liderlik, öğrencilerin fiziksel ve kişisel gelişimini desteklemeyi içerir. Öğrencilere bireysel hedefler koymaları, rekabet etmeyi öğrenmeleri ve spor etkinliklerine katılımları konusunda rehberlik etmek bu bağlamda önemlidir. Bu özellikler, öğrencilere sadece spor bilgisi değil, aynı zamanda karakter gelişimi, ekip çalışması ve liderlik gibi hayat becerilerini de öğretmelerine yardımcı olabilir.

1.3. ÖZ ETKİLİLİK-YETERLİLİK

1.3.1. Yeterlilik

Yeterlilik, bir işi veya görevi en yüksek başarıyla tamamlamak için gereken özelliklerdir. Yeterlilik, istenen seviyede bir görev veya rol gerçekleştirme yeteneği şeklinde ifade edilmiştir (Şahin, 2004). Yeterlilik, bireyin bir iş yapması gereken bilgi ve tutum olarak da adlandırılabilir. Ayrıca Şahin'e göre yeterlilik; işinin miktar ve kalite açısından beklenen rolleri yerine getirmesi, bir eylemi gerçekleştirmek için gerek duyulan kabiliyeti kazanmış olmaktır (Şahin, 2016).

Yeterlilik, örgüt çalışanlarının işlerini kuruluşun amaçlarına uygun olarak yapmaları ve kuruluşların yaşamlarını etkin bir şekilde sürdürmeleri için gereklidir. Tüm görev veya sorumluluklar için gerek duyulan bilgi ve tutum çeşitliliği, uzmanlık alanlarının çeşitlendirilmesine yol açmıştır. Yeterlilik alanları, belirli bir otoritenin görevlerini yerine getirebilmesi için bir kişinin göstermesi gereken yetkinlikleri kapsayan alanlardır (Bursalıoğlu, 1981).

1.3.2. Öz Etkilik-Yeterlilik

Kendi kendine yeterlilik, neler yapabileceğine ve başarabileceğine olan inançtır (Axboe vd., 2016). Kendi kendine yeterlilik, sosyal öğrenme teorisinin temelini oluşturan kavramlardan biridir (Morgil vd., 2004). Bireyin düşüncelerini, motivasyonlarını, eylemlerini ve başarılarını etkileyen sosyal bilişsel teorisinin kritik bileşenlerinden biridir.

Öz Yeterlilik kavramı “Bilişsel Davranış Değişimi” olarak açıklanmıştır (Keskin & Orgun, 2006). Öz yeterlilik, kişinin davranışını etkileyen bilişsel algı özelliklerinden biri olduğunu ifade etmiştir (Senemoğlu, 1998).

Bandura'ya (1995) göre öz yeterlilik düzeyi yüksek insanlar özel görevler yerine getirmekte, daha iddialı hedefler belirlemekte ve uygulamakta, hızlı iyileşmekte ve öz yeterlilik sahibi olmayan insanlardan daha stratejik düşünme yollarına sahip olduklarını ifade etmektedir. Bandura (1997) öz yeterliliğin bireye ait olmakla birlikte bireyin farklı koşullara olan inancı, bireyin büyük deneyimlerinin kişisel yorumları ve gözlem yoluyla başkalarının deneyimleriyle ortaya çıkan bir durum olarak ifade etmiştir. Bu inançlar aynı zamanda yapılan çalışmalara özgü olup bu durumu kendi hedeflerine adapte ederek kullanmak olarak tanımlamaktadır (Gülebağlan, 2003).

1.3.3. Öz Yeterlilik Algısı

“Kişinin ihtiyaç duyduğu hedefe ulaşmak için gerekli olan performansı sergileyebilmesi için ihtiyaç duyacağı etkinliği organize edip, hedeflenen düzeyde yapabilme kapasitesine duyduğu inanç” şeklinde tanımlanmıştır (Bandura, 1994). Öz yeterlilik algısını, “kişinin belli bir sonuca ulaşmak için ihtiyaç duyulan programı planlayıp, kişinin yapabileceğine olan inanç” olarak tanımlamaktadır (Bandura, 1994).

Bandura'ya göre öz yeterlilik, kişinin yapabileceklerine olan inanca dayanır. Bandura, öz yeterliliği dört başlıkla açıklamaya çalışmıştır. Bandura bu kaynakları şu şekilde ifade etmiştir:

- **Performans Başarıları:** Kişi yaptığı faaliyette başarılı olduğu takdirde o başarı kendisini motive etmektedir. Aynı zamanda kişiyi gelecekte yapacağı aynı faaliyette de motive edecektir. Dolayısıyla kişi bundan sonra buna benzer faaliyetlerde de başarıya ulaşacaktır.
- **Dolaylı Yaşantılar:** Kişi çevresinde başarıya ulaşan kişileri görmesi ve gözlemlemesi kişinin de başarılı olabileceğine olan inancını artırır. Kişinin kendisinde görmek istedikleri deneyimlerinden kaynaklanır.
- **Sözel İkna:** Söz ve öğütler bireyin bir davranışı başarıyla tamamlayıp o kişileri cesaretlenmesini ve bireyin değişmesini sağlayabilir.

- **Duygusal Durum:** Kişinin beden ve ruhen güçlü bir şekilde işe odaklanıp onu yapması, o işin başarılı olma olasılığını yükseltmektedir.

Öz yeterlilik algısı; kişisel amaç ve arzulara ulaşma bağlılığı, bir eylemde gösterilen çaba, zorlukların baş edilebilme düzeyi, başarı ve başarısızlık ve performansla bağlantılı olduğunu göstermektedir (Desivilya & Eizen, 2005). Bu sonuçlara göre yüksek düzeyde öz yeterlilik algısı; motivasyon, olumsuzluk ve stres yönetimi ve örgüte bağlılık yardımıyla bireysel performansı artırır. Bu bağlamdaki olumsuz bir öz yeterlilik algısının; örgütleri ve iş arayanları bu faydalardan mahrum bırakabileceği düşünülmektedir. Bireylerde öz yeterlilik algısının ana özelliklerinden biri başarısızlıklara verilen yanıttır. Öz yeterlilik, belirli durumlarda başarısız deneyimine rağmen bireyin bu davranışı ne kadar süre göstermeye devam edeceğini belirler. Öz yeterliliği yüksek olan bireyler başarısız deneyimlere rağmen vazgeçmemeyi ve kararlarında ısrarcı olmayı tercih ederler; öz yeterlilik seviyesi düşük olan bireyler kolayca hareket etmeyi bırakabilir, başarısız deneyimler sonucunda yılmılık yaşayarak eylemde bulunmaktan vazgeçebilirler (Bandura, 2000).

1.3.4. Öz Yeterliliğe İlişkin Süreçler

Yapılan araştırmalarda bireyi etkileyen öz yeterlilik inançlarının dört psikolojik süreç ile yönetildiği savunulmuştur (Bandura, 1998).

1.3.4.1. Bilişsel süreç

Birey, bilişsel süreçten süzülen bilgiyi organize ederek, kendi davranışının sonuçlarını tahmin edebilir. Bu tahminlerle birey harekete geçmeye başlayabileceği gibi vazgeçebilir. Bireyin verdiği kararlar, bireyin yaşamını etkileyecek durumlar üzerinde kontrolü sağlayabilmesine olanak tanır (Duman, 2007).

Öz yeterliliğin, bilişsel süreçler üzerinde farklı şekillerde etkileri gözlenmektedir. Çoğu insan davranışı amaçlı olmakla birlikte önceden belirlenmiş planlar çerçevesinde gerçekleşmektedir. Öz yeterlilik algısının aşırı yüksek seviyede olması, insanların kendileri için yüksek meydan okuyucu hedefler belirlemesine ve bunlara sıkıca bağlanmasına sebep olur. Davranışların çoğu öncelikle düşüncede organize edilir. Kişilerin öz yeterlilikleri ile ilgili inançları davranıştan önce belirlenecek olan planların şeklini belirler. Öz yeterlilik inancı yüksek kişiler zihinlerinde davranışlarını destekleyen olumlu senaryolar canlandırır. Öz yeterlilik inancı düşük olanlar ise olumsuz odaklanıp başarısız davranış senaryoları canlandırır. Kişinin bu olumsuz düşüncelerle başarıya ulaşması zordur. Düşüncelerimizin görevi davranışlarımızın sonucunu tahmin etmeye çalışmak ve bu sonuçlara göre hayata yön

vermemizi sağlamaktır. Belirsizlik ve şüphe içeren davranışların etkili bilişsel süreçlerin süzgecinden geçmesi gerekmektedir (Bandura, 1994).

1.3.4.2. Motivasyonel süreç

Öz yeterlilik algısı kişilerin motivasyonlarını belirleyen önemli bir süreç olarak belirtilir. Öz yeterlilik algısı kişinin belirlediği hedef düzeyini ve hedefe ulaşıp ulaşamadığını etkilemektedir. Öz yeterlilik bireyin tecrübeleriyle karşılaşılan sorunlarla alakalı ne yapabileceğini belirlemeye çalışır. Ayrıca öz yeterlilik algısı ne kadar yüksek olursa kişinin ileriye dönük hedeflerinin daha iyi olacağı düşünülmektedir (Bandura, 1994).

1.3.4.3. Duygusal süreçler

Kişiler karşılaştıkları sıkıntı ve sorunlarla başa çıkabilme düşüncesi, kaygılanma, stres ve güdülenme seviyeleri, var olan sorunları nasıl algıladıkları ve nasıl bir yol çizecekleriyle doğrudan ilişkilidir. Bu yönde bakıldığında kişileri hareketlendiren eylemlerle ilgili karşılaştıkları stres ve kaygı seviyeleri kişilerin öz yeterlilik algısına göre farklılık göstermektedir. Öz yeterlilik algısı, kişilerde ne kadar yüksek ise bu kişiler karşılaştıkları problemler karşısında daha az kaygı ve strese girdikleri, öz yeterlilik algısı az olan bireylerde ise daha çok kaygı ve strese sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca öz yeterlilik düzeyi bireyde düşük olduğu zaman, kişi karşılaştığı engellerden dolayı kaygı ve stres durumunu çözebilmek için kişilerin bakış açılarını da kısmen daraltmaktadır (Bandura, 1994).

1.3.4.4. Seçim süreci

Öz yeterlilik kişinin davranışlarına ilişkin seçim süreçlerini yoğun olarak etkilemektedir. Her insan kendi gücü ve kapasitesinin üstünde bir iş ile karşılaştığında yapamayacağı korkusuna kapılarak kaygılanma seviyesini yükseltir. Fakat öz yeterlilik seviyesi güçlü ve yüksek bireyler zor koşullar karşısında daha fazla mücadele etmekte ve başarıma hissini yüksek tutmakta ve aynı zamanda kaygı seviyesini de düşük tutmaktadır. Yaptığı çalışma başarısız olduğu zaman yaptığı çalışmada becerisinin az ve yetersiz olduğunu düşünür. Bu düşünceler ve yüklemeler öz yeterlilik aracılığıyla bireyin becerilerini, motivasyon düzeyini ve kişinin tepkilerini büyük ölçüde etkilemektedir (Çubukçu & Girmen, 2007).

1.3.5. Öz Etkililik-Yeterlilik Alt Boyutları

Öz etkililik yeterlilik altboyutları dört başlıkta değerlendirilmiştir. Bunlar; davranışa başlama, davranışı sürdürme, davranışı tamamlama ve engellerle mücadele olarak belirtilmiştir (Gözüm & Aksayan, 1999):

- **Davranışa Başlama:** Kişinin bir davranışı başlatma konusundaki inancını ifade eder. Bu alt boyut kişinin bir görevi veya davranışı başlatma konusundaki öz etkililiğini değerlendirir. Birey bir harekete başlamak için bireyin kendine ne kadar güvendiğini bu alt boyut ile ifade eder. Bu durum bir kişinin bir göreve başlamaya karar verme ve bu görevi başarıyla tamamlama isteğini etkiler. Bu durumda kişinin motivasyonunu ve inancını önemli ölçüde etkiler.

- **Davranışı Sürdürme:** Kişinin başlamış olduğu bir davranışı istikrarlı bir şekilde devam ettirme ve buna olan inancını ölçen bir alt boyuttur. Bu alt boyut kişinin hareketi devam ettirme kapasitesini ölçmektedir.

- **Davranışı Tamamlama:** Kişinin başladığı davranışı başlattıktan sonra o davranışı sonuçlandırma isteği şeklinde tanımlanır. Bu alt boyut, kişinin başlamış olduğu görevi veya davranışı istenilen sonuç ile o kişinin yapabilme kapasitesini değerlendirir.

- **Engellerle Mücadele:** Kişinin başladığı davranışı veya görevi yerine getirirken karşılaştığı olumsuz durum ve engellerle başa çıkma yeteneğini ve bu konudaki inancını ölçer. Bu alt boyut, kişinin karşılaşılan sorunları ve zorlukları çözebilmeye kapasitesini değerlendirir.

1.3.6. Öğretmen Öz Etkililik-Yeterliliği

Öz yeterlilik; Öğretmenlerin kendisini geliştirme ve öğretebilme kabiliyetlerini doğrudan etkilemektedir (Hoy & Spero, 2005). Bu kavram öğretmenlerin kapasitesini ve öğretim süreci boyunca öğretmenlerin davranışlarının algılanabilmesi açısından önemli bir kuramdır. Eğitimcilerin öz yeterlilik algısı ile sorumluluklarını yapabilme şekli, öğrenci başarılarının seviyesi, öğretim yöntem ve metodu, sınıf hâkimiyeti ve eğitim öğretim sürecinde geçirdikleri süre arasında önemli bir ilişki vardır. Bu açıdan öğretmenlerin öz yeterlilik algısının yüksek olması eğitim öğretim kalitesini ve kapasitesini üst seviyelere çıkaracak, öğretmenlerin görev ve sorumluluklarını daha sağlıklı ve isteyerek yapmalarını sağlayacaktır (Kurt, 2012). Çağımızda eğitimcilerin alanları ile ilgili çok sayıda bilimsel çalışmalar yapılmakta ve bu çalışmalar arasında da en fazla yapılan araştırmalardan biri de öğretmenlerin öz yeterlilik algıları üzerine yapılan çalışmalardır (Özdemir, 2008).

Öz yeterliliği düşük seviyede olan öğretmenler eğitim ve öğretim için çok emek sarf etmezler çünkü öğrencilerin öğrenebileceklerini düşünmez ve fazlada önemsemezler. Öğretmenlik öz yeterliliğinin düşük olduğu kişiler, öğrencilerin öğrenme kapasitelerinin olmasına rağmen, bu öğretmenler kendilerinde öğrencilere öğretecek kapasiteyi ve beceriyi görmemektedir (Allinder, 1994). Öğretmen öz yeterliliği hedeflenen eğitim ilkeleri doğrultusunda ilerleyebilmek, yapılacak organizasyonları planlamak öğretmenlerin kendinde var olan kabiliyetlerine aktarma becerileri olarak açıklanmıştır (Skaalvik & Skaalvik, 2010).

1.3.7. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Bağlamında Öz Etkililik-Yeterlilik

Okullardaki beden eğitimi ve spor derslerinin içeriği, öğrencilerin yaşamı boyunca işlerine yarayacak temel bilgi, temel spor bilgi ve hareket kabiliyetleri ile bedensel hareketlere özgü temel bilgileri; sağlıklı birey olabilmeleri ve düzenli spor etkinlikleri ile hayat boyu aktif katılım göstermeleri için hazırlanmış bir programdır (Temel & Avşar, 2008). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin bu davranışları öğrencilere kazandırmaları, fiziksel hareket eğitimi sürecinde öğrencilerle birebir diyalog halinde olması, öğrencilere bilişsel, fiziksel ve duyuşsal yönden destek vermesi, öğretmenin fiziki ve sağlıklı yaşam konularında iyi bir profil olmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz yeterlilik inancı ve iç denetimli oluşu, belirlenen amaç ve hedeflere ulaşmada, verimli bir eğitim ortamı oluşturma da okul idaresi ile ailelerle iş birliği yollarını güçlendirmede başarılı olacağı düşünülmektedir (Sadowski, 1993; Kapıkıran, 2007).

1.4. PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK

Psikolojik sağlamlık ifadesi ilk olarak Amerika'da varlığını göstermiştir. 1950'lerde ölümle tehdit edilen, ailelerinde istismarcı biri olan veya alkolik bir aileden gelen kişiler için, bu zorlukların üstesinden gelmesine (hayatta kalan) terimi kullanılır, bilimsel çalışmalarda hayatta kalanların tanımından ziyade aynı özellikleri göstermek için psikolojik sağlamlık terimi literatüre dahil edilmiştir (Tarter & Vanyukov, 1999).

Gürgan (2006) ise psikolojik sağlamlığı, stresli yaşam koşullarına, olumsuzluklara ve zor yaşama rağmen insanların mevcut sorunların üstesinden gelmelerine yardımcı olabilecek ve genellikle beklenenden daha iyi davranan nitelikler olarak ifade edilmiştir. Leipold ve Greve (2009), bu kavramı gelişim ile yaşamın zorluklarıyla yüzleşebilme yeteneği ile bireylerin gelişimde karşılaştıkları zorlukların nasıl ve ne ölçüde üstesinden gelebilecekleri bir köprü olarak ifade etmiştir. Masten (2001) psikolojik sağlamlığı, yaşamdan gelebilecek ciddi sorunlara rağmen iyileşme ve hızlı toparlanma kabiliyeti şeklinde tanımlamıştır. Psikolojik sağlamlık düzeyi bir gelişme olgusudur ve insanların başarıya ulaşma yeteneğidir. Psikolojik sağlamlık düzeyi, kişilik ve çevresel faktörler arasında karşılıklı bir etkileşimdir. Psikolojik sağlamlık düzeyi, kişinin kendi sorunları ile kendi yetenekleri arasındaki dengeden kaynaklanır. Psikolojik sağlamlık düzeyi dinamik bir yapıya sahiptir (Stewart vd., 1997).

İnsan doğası gereği, yaşadığı sürece çeşitli problem durumlarına ve strese maruz kalmaktadır. Kişi bu durumda, çıkan sorunları göz ardı etmek yerine bireyin bu zor durumların üstesinden gelmeye çalışması gerekir. Yüksek derecede psikolojik sağlamlığa sahip insanlar, karşılaştıkları sorun durumlarının daha kolay üstesinden gelebilirler. Psikolojik sağlamlık

terimi farklı tanımlamalar ile tanımlanmıştır. Fakat bu tanımlamalar iki temel grupta toplanabilir. İlk grubun tanımlarına göre, psikolojik sağlık zor yaşam koşullarında çevreye adaptasyonu kolaylaştıran hayati bir beceridir. Ayrıca, ilk grubun tanımlarına göre, psikolojik sağlık kavramı hakkında konuşmak için bir risk faktörü olmalıdır. İkinci grubun tanımları göz önüne alındığında, psikolojik sağlıkları bireyin kendi özelliklerine uyum sağlama kabiliyeti olarak kabul edilir (Diener & Seligman, 2004).

1.4.1. Psikolojik Sağlık ile İlgili Özellikler

Psikolojik sağlıkla ilgili özellikler maddeler halinde aşağıda sunulmuştur (Gürkan, 2006):

- Psikolojik sağlık doğuştan gelen bir, geliştirilebilecek özelliklere sahiptir.
- Psikolojik sağlık statik olmadığı dinamik bir gelişim gösterdiği süreçtir.
- Bireyin psikolojik sağlık seviyesini göstermesi için, hayatında sorunlar ve zorluklarla yüzleşmeli ve daha sonra bu sorunlara uyum sağlamalı ve hayatının farklı yerlerindeki tüm olumsuzluklara rağmen başarılı olmalıdır.
  - Bu kavramın başlangıçta hastalık temelli olarak düşünüldüğü ve ele alındığı görülmüş fakat sonraları yapılan çalışmalarla farklı alanlarda da kullanılmıştır.
  - Psikolojik sağlamlığı yüksek olan insanlara, kendi şarj, empati, gerçekçilik, kendilerine ve diğerlerine saygı gösteren gerçekçi, güvenilir ve strese dayanıklı insanlar denir.

1.4.2. Psikolojik Sağlamlığı Etkileyen Faktörler

Bu konuyu çok sayıda bilim insanı tanımlamış ve tanımlamalar incelendiğinde, psikolojik sağlık kavramı, kişinin doğal hayatında karşılaşılabileceği risk durumlarından ve bu risklere karşı kişi, koruyucu etkenler sayesinde ortaya çıkan risk durumuna uyum sağlayarak daha az sıkıntı ile durumdan çıkabilecektir. Sürec sonunda ise ortaya çıkan olumlu durum (uyum) kavramı olarak tanımlanır (Bahadır, 2009). Psikolojik sağlık genel manada bireysel bir özellik olarak tanımlanır. Fakat bireyin kendisi dışında da psikolojik sağlık durumu ile ilgili unsurlar olduğu belirtilmiştir. Bunlar bireyin kriz durumları ile baş edebilecek dış etkenler olarak belirtilir. Bu etkenlerden bazıları psikolojik sağlık unsuru bazıları da koruyucu faktör olabileceği belirtilmiştir (Bolat, 2013).

1.4.2.1. Risk faktörleri

Risk, tehlikeli veya olumsuz bir durumun görülme ihtimalini ortaya çıkaran birçok unsurun ya da unsurların varlığı olarak açıklanmıştır (Stout & Kipling, 2003). Fraser ve

Jenson'e (2008) göre de bir sorunun oluşması ve bu sorunun sona ermeden sürmesi ve durum ya da deneyim olarak tanımlanmaktadır. Koruyucu faktörleri de tehlikeli ve sıkıntılı durumların etkilerini azaltan ya da olumsuzlukları tamamen ortadan kaldıran bir faktör olarak tanımlanmaktadır (Ramirez, 2007).

1.4.2.2. Bireysel risk faktörleri

Bir bireyin hayata başladığı süreden itibaren başından geçen olumsuz durumlar ile hayat şartları o bireyin riskli durumlarla karşılaşma ihtimalini artırabilir (Toprak, 2014). Bu durumlar aşağıda sunulmuştur (Gizir, 2007):

- Doğumun erken gerçekleşmesi,
- Hayatın negatif koşullarda yaşanması,
- Süreklilik gösteren hastalık durumları,
- Hamilelik sırasında alkol/uyuşturucu kullanımı,
- Zihinsel başarısızlık ve akademik düzeyde düşüklük,
- Kendine güvenmemelik,
- Ruh halinin gergin olması,
- Genetik özellik gösteren bazı rahatsızlıklar.

1.4.2.3. Ailesel risk faktörleri

Kalabalık bir ailede yetişme, kardeşler arasındaki yaş farkının az olması ya da sürekli ciddi rahatsızlığı olan anne ve babanın olması, sürekli olarak ev içi şiddete maruz kalmak ailesel risk faktörlerindedir. Bununla birlikte madde bağımlısı olan, yetiştirme yurdundan alınmış olma, aile bütünlüğünün bozulmuş olması babanın veya annenin vefat etmiş olması gibi etkenlerden de söz edilebilir. Önleyici aile faktörleri aynı zamanda; aile ile yaşamak olmak, mutlu bir aile ortamı, eğitimli ebeveynlere sahip olmak, ailenin geleceğini önemsemek ve eğitimlerine her türlü desteği sağlamak gibi özelliklerdir (Öz & Yılmaz, 2009).

1.4.2.4. Çevresel risk faktörleri

Risk faktörleri sadece bireysel veya ailesel değildir, aynı zamanda çevrelerinden de kaynaklanabilir. Bunlar, yoksul kalmak, iş olmaması, afetler, kötü dostluk ortamı ve sosyal baskı gibi risk faktörleri çevresel olarak ifade edilebilir (Carlson, 2001; Gizir, 2007).

1.4.2.5. Koruyucu faktörler

İnsan hayatındaki olumsuzlukları azaltabilen ve ortadan kaldıracı faktörlerin yanı sıra kendi yaşamlarındaki olumsuz olaylar karşısında dayanma ve sorun durumunun üstesinden

gelme yetenekleri, koruyucu faktörler olarak adlandırılır (Masten, 2012). Olumlu Sonuçlar, insanların hayatta maruz kaldıkları risk faktörlerinin derecesini değiştirebilir. Aynı şekilde, koruyucu faktörlerin her birey üzerinde aynı etkisi yoktur. Bu nedenle, araştırmalarda sadece risk veya koruma faktörlerinin araştırılmasına değil, ayrıca kişinin sosyal ilişkisi ve akademik başarılarında incelenmesi gerektiği belirtilmiştir (Gizir, 2004; Gürkan, 2006). Masten ve Reed (2002) tarafından olumlu sonuç; yaşına göre gelişimi doğru bir şekilde uygulayan kişinin duygusal stresle çevresi uyumlu olup suç davranışı gibi istenmeyen davranışların yokluğu şeklinde ifade edilmiştir.

1.4.3. Psikolojik Sağlık Kuram ve Modelleri

- **Richardson Sağlık ve Sağlamlığın Meta Kuramı:** Richardson ve Kumpfer (1990) tarafından ortaya çıkarılmıştır. Bu teoride insanın; biyolojisi, psikolojisi ve kişinin ruhsal denge noktasından başlayarak, bedenini, zihnini ve ruhunu yaşamdaki "An" koşullarına uyarlar. Richardson'un çalışmalarının altında yatan ana fikir, "sağlamlık"tır.
- **Benson Özellikler Kazandırma Psikolojik Sağlık Kuramı:** Benson 1989 yılında kurduğu teoride, "özellikler" unsuru öne çıkmaktadır. Psikolojik sağlık ve özellik teorisi arasında çarpıcı benzerlikler vardır ve birbirlerini tamamladıkları ifade edilmektedir. Ebeveynler tarafından oluşturulan ortamlar ve tecrübeler gençlere "özellikler" kazandırdığı belirtilmiştir. "Çocuklar ne kadar fazla iyi özelliklere sahip olurlarsa, tehlikeli eylemlerde bulunma ihtimalleri o kadar çok azalır (Thomsen, 2002).
- **Krovetz Sağlık Kuramı:** Başarıya ulaşmış ancak sorunlu gençlerin yaşamlarında bulunmayan koruyucu faktörleri tanımlayan gençlerin ailesi, eğitim ortamı ve koruyucu faktörleri tanımlamaktadır (Krovetz, 1999). Bu faktörlerden az da olsa birkaçının olması çocukta sağlık yani problemlerle baş edebilme becerisini artırır. Krovetz'in "sağlamlık" kuramı" tüm bireylerde, az da olsa bulunduğunu belirtir. Fakat bu özellik kişinin problemler karşısında, onlarla başa çıkmasına yardım edip edemeyeceğini kişinin çocukluk döneminde koruyucu faktörlerin olup olmamasına bağlamıştır (Chavkin & Gonzalez, 2000).
- **Henderson ve Milstein'in Psikolojik Sağlık Çemberi Modeli:** Psikolojik sağlık herkeste farklılık gösteren, zamanla artış ya da azalış gösterebilen yapıya sahip olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda "Sağlamlık Çemberi Modeli" ortaya koyulmuş olup modelin ana düşüncesi, insanların zihinsel sağlıklarının geliştirilmesi ve potansiyel risk faktörlerinin azaltılması olarak açıklanmıştır (Henderson ve Milstein, 2003). Birey çevresine karşı yılmazlık durumunu geliştirebilmesi için başarılı olabileceğine inanması, beklentisini yükseltmesi, destek ve saygı, sevgi gibi davranışlarını oluşturması gerekmektedir. Çevresel risk faktörlerini azaltmak için, bireyler sosyal ilişkilerini artırmalı, davranışlarında net sınırlar

koymalı ve yaşam becerilerini geliştirmelidir (Benard, 1991; Hawkins, Catalono, & Miller, 1992).

- **Benard Modeli:** Benard (1991), pozitif zihinsel sağlığı olan kişilerin kişisel özelliklerinin konjenital sahiplik şeklinde ayrıldığını ve daha sonra elde edildiğini savunmuştur. Benard doğuştan gelen kişisel niteliklerini alma yeteneği olarak açıklamıştır. Daha sonra Benard kişisel nitelikleri; empati, etkili iletişim, hiç kimse olmadan iletişim kurabilme, problem çözüme ve gerçekçi beklentiler şeklinde açıklamıştır (Thomsen, 2002). Buna ek olarak, Benard, psikolojik olarak sağlıklı insanları eğitmenin yolunun bu insanlarla şefkat ve destekleyici ilişkiler kurmak olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda, çocukluğuna başladığı ve yetişkin adamın hayatını geçirdiği üç ortama dikkat çekmiştir. Bunlar; ev hayatı, okul çevresi ve toplum olarak ifade etmiştir. Bu üç ortamda gerekli dikkat ve desteği sağlayarak, çocuklara olumlu geri bildirimlerle, katılma ve teşvik etme fırsatı verildiğinde psikolojik olarak sağlıklı insanlar yetiştirilebileceğini ifade etmiştir (Benard, 1991).

- **Wolin Modeli:** Bir psikiyatrist olan Steven Wolin, müşterilerine yıllardır geleneksel tıbbi yöntemlerle müdahale etmiştir. Bu insanları geleneksel tıbbi yöntemlerle iyileştirmeye çalışmıştır. Bu yöntemle, tedavi için gelen insanların hasta ve isteksiz olduklarını kabul etmiştir. Ancak Wolin, belirli bir süre sonra kullandığı bu yöntemin eksik olduğu ve bütünsel olmadığı sonucuna varmıştır. Bu nedenle, danışmanlarının tüm olumsuz durumlarının özelliklerini ön plana çıkarmaya başlamıştır. Eşi Sybil Wolin de aynı özellikleri sınıflandırmış ve ortaya çıkan davranışları "yedi sağlamlık davranışı" olarak adlandırmıştır (Thomsen, 2002). Bunlar (Wolin, 2010):

- **İç görü:** Sıkıntılı aile yaşamında problemler bulmak ve ortaya çıkarmak,
- **Bağımsızlık:** Kendisini sorunlu ailenin zararından korumak için çevreden uzaklaşma,
- **İlişkiler:** Problemler ailelerde bulunan mutsuzluğu başka yerlerde arama çalışmaları,
- **Girişim:** Sorunlu aile ilişkilerinin bir sonucu olarak çocuklar umutsuzlukla başa çıkmak için ilk atılımı göstermesi,
- **Üretkenlik:** Sorunlu aile ortamında, sanat dalıyla ilgili deneyimler ortaya çıkarması,
- **Mizah:** Mizah anlayışı ile kendi durumlarına yönelik sorunları azaltabilme,
- **Ahlak:** Olumsuz çevresel faktörlere rağmen, bilgiye dayalı vicdan.

1.4.4. Psikolojik Sağlamlığı Yüksek Olan Bireylerin Özellikleri

Bu alanda yapılan çalışmalarda ulaşılan sonuçlara göre, bazı kişilik özelliklerinin psikolojik sağlamlık kapasitesi yüksek olan kişilerin, psikolojik sağlamlık kapasitesi düşük kişilere göre farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Kendine güvenen bireylerin sorunlar karşısında daha etkili yöntemler geliştirdiği belirtilmiştir (Kararımak, 2016). Başka bir araştırmada, psikolojik yönü güçlü ve gelişmiş olan kişilerin daha fazla sosyal, daha kabiliyetli olduğu, hayata daha iyimser baktıkları ve yaşam sevinçlerinin de daha yüksek olduğu görülmüştür (Penick, & Jepsen, 1992; Rutter, 1987). Ayrıca Psikolojik sağlamlık yönü gelişmiş bireylerin daha hızlı ve kuvvetli arkadaşlık ilişkileri kurdukları ve bu arkadaşlık ilişkilerini dostluğa çevirerek uzun yıllar sürdürdüğü belirtilmiştir (Werner, 1996).

Psikolojik sağlamlığa sahip kişilerde görülen özellikler farklı şekillerde belirtilip sıralanmış olup bunlardan önemli görülenlerin bir bölümü aşağıda ifade edilmiştir (Brooks & Goldstein, 2003; Gürgan, 2006):

- Birey, stresli anların hızlı bir şekilde üstesinden gelebilir,
- Empati yönleri güçlü olup öz güven noktasında sıkıntı yaşamazlar,
- Çevresi ile sağlıklı bir etkileşim kurarlar,
- Birey kendi hayat kontrolünün kendinde olduğunu bilir,
- Kendine gerçekleştirebilecek hedefler ve amaçlar belirler,
- Başarısızlık onları yıldırmaz, ondan ders çıkarır,
- Topluma ve insanlığa yardımcı olmak için isteklidirler,
- Zihinsel kabiliyetleri yüksektir,
- Çevresinde sorun çıkarmaz, çevreye uyum sağlarlar,
- Yeniliğe ve değişime açık bireylerdir,
- İdeallerine ulaşmak için gayretli ve planlıdır.

1.4.5. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Bağlamında Psikolojik Sağlamlık

Beden eğitimi ve spor öğretmenleri bağlamında psikolojik sağlamlık, öğrencilerin duygusal ve zihinsel dayanıklılıklarını artırmak, stresle başa çıkmalarını sağlamak ve olumsuz durumlardan kurtulma ve onlardan başa çıkma becerilerini geliştirmek için yapılan çalışmaları içerir. Bu, öğrencilerin yalnızca fizyolojik gelişimini değil, aynı zamanda düşünce gelişimini de destekleyerek daha sağlıklı bireyler olmalarına yardımcı olmayı amaçlar. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri, öğrencilere stresle başa çıkma, duygusal zorluklarla baş etme ve genel psikolojik sağlamlık konularında eğitim vererek farkındalıklarını artırabilir. Beden eğitimi dersleri genellikle takım oyunlarını içerir. Öğrencilere takım içinde etkili iletişim

kurma, birbirlerine destek olma ve ortak hedeflere ulaşma konularında beceriler kazandırmak, psikolojik sağlamlığı artırabilir. Bu öğretmenler, kendi öğrencilerinin sadece başarıları değil, aynı zamanda başarısızlıkları konusunda da değerlendirme yapmalıdır. Bu, öğrencilere olumsuz durumlarla başa çıkma ve gelişim fırsatlarını görmeleri konusunda yardımcı olabilir. Öğrencilere bireysel ve takım hedefleri belirleme fırsatı vermek, onların motivasyonunu artırabilir, fiziki aktivitelerin aktivitenin zihinsel sağlık üzerindeki olumlu etkilerini vurgulamalıdır. Sporun stresi azaltma, endorfin salgılaması ve genel iyi hissettirme üzerindeki etkilerini öğrencilere anlatmak önemlidir. Öğretmenler, öğrencilere destek olmalı, sorunlarına ilgi göstermeli ve gerekirse profesyonel yardım almaları konusunda rehberlik yapmalıdır. Öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına duyarlı olmak, bir güven ortamı oluşturabilir. Bu stratejiler, beden eğitimi ve spor öğretmenleri'nin yalnızca fiziki sağlığı değil, ayrıca öğrencilerin zihinsel sağlamlığını da desteklemelerine yardımcı olabilir. Bu yaklaşım, çocukların hayatları boyunca daha sağlıklı ve dengeli bireyler olmalarına katkıda bulunabilir.

1.4.6. Alanyazın Taraması

Toklu (2010) araştırmasında, spor antrenörleri'nin liderlik özellikleri ile öz yeterlilikleri arasındaki ilişki düzeyini incelemiştir. İzmir'den 90, İstanbul'dan 31, Antalya'dan 14, Ankara'dan 12, Adana'dan 1 diğer illerden ise 29 olmak üzere toplamda 177 antrenör çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların 125'i erkek, 52'si ise kadın antrenörlerden oluşmaktadır. Bu araştırmada, “Spor İçin Liderlik Ölçeği” ile antrenörlerin kendi liderlik davranışlarını algıladıkları form ve “Öz Yeterlilik Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada, spor antrenörlerin liderlik tarzları ile öz yeterlilikleri arasında cinsiyet, yaş çalıştıkları iller, kişinin medeni durumları, eğitim düzeyi, ek iş durumları, gelir durumları, antrenörlük kademeleri ve elde ettikleri spor başarıları arasında istatistiksel yönde anlamlı bir fark görülmemiştir. Ancak, antrenörlerin çalıştıkları kurumlar, aktif antrenörlük süreleri, spor ile uğraştıkları zaman ile liderlik ve öz yeterlilik arasında anlamlı farklar ve ilişkiler tespit edilmiştir.

Telef'in (2011) çalışmasında, ergenlerin öz yeterlilikleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişki incenmiştir. Çalışma 2008-2009 eğitim öğretim senesi içinde İzmir'in, Buca ilçesinde bazı ilköğretim okullarının ortaokul sınıflarında okuyan 706 öğrenci ile ortaöğretim kurumlarında okuyan 544 öğrenci olmak üzere toplam 1250 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma verileri, çocuklar için öz yeterlilik ölçeği ve kısa semptom envanteri ile yapılmıştır. Araştırma sonuçları, akademik öz yeterliğin alt bileşenlerinin cinsiyet, yaş, eğitim kurumu, okuduğu sınıf seviyesi, anne ve baba eğitim düzeyleri, ebeveynin çalışma durumu, kişisel çalışma alanının varlığı, öğrencinin okul başarısı, lisedeki tercih edilen alana yönelik seçim, doğum sırası ve okulda rehberlik servisinden aldıkları yardım durumlarına göre önemli farklılıklar ortaya

koymuştur. Sosyal z yeterlilik açısından, cinsiyet, yaş, annenin ve babanın eğitim düzeyleri, babanın çalışma durumu, kişisel çalışma alanının varlığı, öğrencinin okul başarısı, lise türü, tercih edilen alan, doğum sırası, kardeş sayısı, yaşadığı yer ve rehberlikten aldıkları yardım durumlarına göre önemli farklılıklar göstermiştir. Duygusal z yeterlilik açısından ise, cinsiyet, eğitim kurumu, yaş, sınıf seviyesi, kişisel çalışma alanının varlığı, okul başarısı, ebeveynlerin birlikte olup olmaması ve rehberlikten aldıkları yardım durumlarına göre anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, genel öz yeterlilik düzeyleri, eğitim kurumu, yaş, sınıf seviyesi, anne ve baba eğitim düzeyleri, babanın çalışma durumu, kişisel çalışma alanının varlığı, okul başarısı, ebeveynlerin ayrı olup olmaması, doğum sırası, kişinin kaç kardeş olduğu ve rehberlikten aldıkları yardım durumlarına göre önemli farklılıklar gözlenmiştir.

Aytan (2012) tarafından yapılan araştırma, taekwondo sporcularının liderlik özellikleri ile algıladıkları öz yeterlilik seviyeleri arasında bulunan ilişkinin incelemesi amacıyla yapılmıştır. Yapılan alışma milli takım seçmelerine katılan 222 taekwondo sporcudan oluşmaktadır. Araştırma verileri, spor için liderlik leği ile öz yeterlilik leği kullanılarak elde edilmiştir. Çalışma sonucunda, liderlik özelliğinin alt boyutları olan, sosyal destek arama alt boyutunda yetişkin kategorisinde yarışmalara katılan sporcular lehine belirgin farklılıklar gözlemlenirken, eğitim ğretim alt boyutunda ise sporcu kadınlar lehine anlamlı farklar ortaya çıkmıştır. Özetle, liderlik özellikleri arasında sosyal destek arama boyutunda büyükler kategorisindeki sporcular, eğitim ğretim alt boyutunda ise sporcu kadınlar lehine belirgin farklılıklar göstermiştir. Ayrıca, z yeterlilik ve liderlik özellikleri alt boyutları arasında olumlu ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

Özer (2013) tarafından yapılan çalışmada, üniversitede okuyan öğrencilerin psikolojik sağlamlık seviyeleriyle beş faktör kişilik özellikleri ve duygusal zeka arasında bulunan ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma, Necmettin Erbakan niversitesinde Eğitim Fakültesi, Selçuk niversitesinde Sağlık Bilimleri, Mimarlık ve Mühendislik Teknik Eğitim bölümü, Mesleki Eğitim Fakülteleri ile Beden eğitimi ve spor yüksekokulu bölümlerinde öğrenim gören toplamda 766 ğrenci oluşturulmuş, bunların 523' kadın ve 243' erkektir. Cinsiyet, sınıf düzeyi ve aile geliri açısından yapılan incelemede, psikolojik sağlamlık puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Fakat ebeveynlerinin tutumunu demokratik olarak değerlendiren öğrencilerin psikolojik sağlamlık puanlarının, suçlayıcı ve otoriter değerlendirme yapanlardan anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüş olup, duygusal zekâ özellikleri ile öğrencilerin psikolojik sağlamlık puanları arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir. Beş faktör kişilik özellikleri ile psikolojik sağlamlık puanları arasında ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Gülşen (2013) tarafından yapılan çalışmada, sosyal öz yeterlilik ile psikolojik iyilik arasındaki ilişki incelenmiştir. Aynı zamanda, bu ilişkinin algılanan kişinin gelir düzeyi, cinsiyet ve ebeveyn tutumları gibi değişkenler açısından nasıl şekillendiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan araştırma, 2011-2012 öğretim yılında Gazi Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi'nde lisans eğitimi gören 543 öğrenci ile yapılmıştır. Öğrencilerinin cinsiyetleri, algılanan gelir durumları ve ebeveyn tutumları hakkında gerekli bilgileri toplamak amacıyla bilgi toplama formu kullanılmıştır. Öz yeterlilik düzeylerini belirlemek için Türkçe'ye uyarlanmış olan "Sosyal Öz yeterlilik Ölçeği"; psikolojik iyi olma düzeylerini saptamak için ise Türkçe'ye uyarlanmış olan "Psikolojik İyi Olma Ölçekleri" kullanılmıştır. Araştırmada sosyal öz yeterlilik ile psikolojik iyi olma arasında olumlu bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Cinsiyet ve ebeveyn tutumları, üniversite öğrencilerinin sosyal öz yeterlilik düzeyleri arasında farklılık görülmemiştir. Ancak algılanan gelir düzeyinde belirgin farklılıklar gözlemlenmiştir. Diğer yandan, psikolojik iyi olma düzeyleri, cinsiyet ve ebeveyn tutumlarıyla önemli farklılıklar sergilerken, gelir düzeyinde belirgin farklılık görülmemiştir.

Bolat (2013) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları ile öz-anlayışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma, 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Fakültesi bölümü ile Ereğli K. Akman Eğitim Fakültesi'nde eğitim gören 479 öğrenci ile yapılmıştır. Veri toplama araçları öz-anlayış ölçeği ile yılmazlık ölçeği kullanılmıştır. Araştırma neticesinde, öğrencilerinin öz-anlayış değerleri ile psikolojik sağlamlığın alt boyutları arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu gözlenmiştir.

Karataş (2017) tarafından yapılan çalışmada; İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor yüksekokulu 'daki öğrencilerin liderlik eğilimleri ve öz güven davranışları üzerine yapılan araştırma, 943 öğrenciden oluşan genel evren üzerinde gerçekleştirilmiştir. Örneklem dahil edilen öğrenci sayısı ise 726'dır. Veri toplama sürecinde, Öz Güven Ölçeği ile Liderlik Yönelim Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin cinsiyet, sınıf ve yaş değişkenleri ile liderlik eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamış, spor yılı ve spor branşı değişkeni bağlamında da bir ilişki görülmemiştir. Fakat yaş, bölüm ve spor branşı değişkenlerinin öz güven üzerinde belirgin bir etkisi olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, çalışma bölüm, spor yılı ve spor branşı değişkenlerinin liderlik eğilimlerini etkilediği; Yaş, spor branşı ve bölüm değişkenlerinin de öğrencilerin öz güven düzeylerini belirgin şekilde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Cantez (2018) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencileri arasında, psikolojik sağlamlık ve öz yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma kapsamında, farklı

fakültelerden 323 üniversite öğrencisinden (208 kadın, 105 erkek) veri toplanmıştır. Yapılan çalışmada öğrencilerinin mutluluk, öz yeterlilik ve psikolojik sağlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Cinsiyet, sınıf düzeyi ve yaşanan yer açısından mutluluk düzeyleri arasında belirgin bir fark saptanmamıştır. Psikolojik sağlık ve öz yeterlilik seviyesinin, son sınıfta okuyan öğrencilerde daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Özçete (2018) yaptığı çalışmada, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz yeterliliğiyle iş doyumunu ilişkisi incelenmiştir. Bu çalışmaya ilişkin veriler, Niğde il merkezi ile il merkezine bağlı köylerdeki okullardan alınmıştır. Araştırmaya 150 kişi katılmış olup bunların 53'ü kadın ve 97'si erkektir. Kullanılan veriler kişisel bilgi formu, iş doyumunu ölçeği ve öz yeterlilik ölçeği oluşturmuştur. Çalışma sonucunda, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz yeterliliği ildeki görev süresine, kendi branşları haricindeki derslere girme durumlarına göre anlamlı yönde farklılık gösterdiği; kişinin yaşına, cinsiyetine, evli olup olmadığına, eğitim seviyelerine, mesleki kıdemine göre bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin iş doyumunu hizmet sürelerine, kendi branşları dışındaki derslere girme durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği; yaşa, cinsiyete, evli olup olmadığına, eğitim durumuna ve ildeki görev süresine göre ise farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Kara (2020) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin psikolojik sağlık seviyeleriyle karar verme tarzları, öz yeterlilik ve benlik saygısı arasında bulunan ilişkiler incelenmiştir. Çalışmanın katılımcı grubu, Hatay ilinin Arsuz ve İskenderun ilçelerinde farklı öğretim seviyelerinde çalışan 304 öğretmenden oluşmaktadır. Veri toplama sürecinde kullanılan ölçekler şunlardır: “Karar Verme Stilleri Ölçeği”, “Benlik Saygısı Ölçeği”, “Öğretmen Öz yeterlilik İnanç Ölçeği” ve “Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği”dir. Elde edilen bulgularda, psikolojik sağlık ile karar verme stilleri, benlik saygısı ve öz yeterlilik inancı arasında anlamlı ilişkiler olduğu gözlenmiştir. Ayrıca, bağımsız değişkenler ile alt boyutlar psikolojik sağlık seviyelerini belirlemede anlamlı şekilde yordadığı gözlenmiştir. Maaş memnuniyeti değişkenine göre, akademik öz yeterlilik ve genel öğretmen öz yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Yapılan analizlere göre, çalışanların öğrenim kademesi, öz yeterlilik inancı ve alt boyutları, benlik saygısı, psikolojik sağlık, bağımlı karar verme stilleri ve rasyonel arasında anlamlı farklılıklar sergilemiş olup, benzer şekilde, hizmet yılı değişkeni kendiliğinden karar verme stilini etkilerken, istihdam türü değişkenine göre ise sosyal ve genel öğretmen öz yeterlilik düzeyleri bağlamında anlamlı farklılık gözlenmiştir.

Örücü (2020) tarafından yapılan araştırmada, kişinin öz yeterlilik düzeyini etkileyen birden fazla etkenin bulunduğu, söz konusu bu etkenlerden birisinin de liderlik olduğu

belirtilmiştir. Çalışma, Balıkesir'in ilçesi olan Edremit'te bulunan AVM'lerde çalışan personel üzerinde yapılmıştır. Çalışmada toplam 250 veri dağıtılmış ve bu anketlerden geçerli olan 201 anket değerlendirilmeye alınmıştır. Çalışma sonucunda korelasyon analizinde değişkenler arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu, liderlik tarzlarının öz yeterlilik ile iş tatmini üzerinde de pozitif yönde ilişkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Doğan (2020) tarafından yapılan çalışmada, okulda görev yapan psikolojik danışmanların öz yeterlilik, psikolojik sağlık ve iş doyumunu arasında bulunan ilişki incelenmiştir. Çalışmada İstanbul ilinde okullarda görev yapan 406 okul psikolojik danışmanı yer almış olup bunların 288'i kadın ve 118'i erkektir. Verilerin toplanmasında iş doyumunu ölçeği, psikolojik dayanıklılık ölçeği, öz yeterlilik ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bulgular, okul danışmanları arasında dayanıklılık, öz yeterlilik ve iş tatmini arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. İş doyumunu ve öz yeterlilik algılarının, okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlık seviyelerini belirlemede etkili olacağı sonucuna varılmıştır. Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlık düzeyleri, cinsiyet, öğrenci sayısı, okul kademesi ve kurum türü gibi faktörlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ancak, psikolojik sağlık alt boyutlarından kendini adamaya yönelik algının, okul yönetiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini destekleme düzeyine göre farklılaştığı yapılan çalışmada gözlemlenmiştir. Son olarak, okulda görev yapan psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlıklarının, çalıştıkları yerdeki memnuniyet, çalıştıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyi ve meslekteki yeterlilik düzeyi gibi değişkenlere bağlı olarak anlamlı yönde değişiklik gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Kurt ve Aslan (2020) tarafından yapılan araştırmada, okul öncesi dönemdeki (2-6 yaş arası) çocuk sahibi annelerin ebeveyn öz yeterliliği, ebeveynlik tutumları ve psikolojik sağlıkları arasında bulunan ilişkiler incelenmiştir. Ayrıca, annelerin öz yeterlilikleri, psikolojik sağlıkları ve eğitim seviyesi, annelik tutumlarının yaş, ekonomik durumuyla kaç çocuk olduğuna bağlı olarak nasıl değiştiği araştırılmıştır. Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmış olup çalışmada "Psikolojik Sağlık Ölçeği", ebeveyn tutumları için ise "Ebeveyn Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma, Trabzon ilinde yaşayan ve 2-6 yaş aralığında çocuğu olan 297 anneyi içermektedir. Araştırma, okul öncesi dönemdeki çocuk sahibi anneler arasında psikolojik sağlık ile annelik öz yeterlilikleri arasında belirgin bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, annelerin annelik öz yeterliliklerinin eğitim düzeyleri ve gelir seviyelerine göre değiştiği, psikolojik sağlıklarının ise eğitim seviyesi, gelir ve kaç çocuk olduğuna göre farklılık gösterdiği görülmüştür.

Toçoğlu (2020) tarafından yapılan araştırmada, spor bilimleri öğrencilerinin yaşam doyumlarına etkilerini belirlemek ve öz yeterlilik ile psikolojik sağamlık arasındaki ilişki çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmiştir. İlişkisel tarama modeliyle geręekleřtirilen alışma, Sakarya Üniveritesi Spor Bilimlerinde okuyan öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini bu fakültede okuyan 474 öğrenci oluşturmuş olup bu öğrencilerin 366'sı erkek ve 108'i kadından oluşmaktadır. Çalışmada elde edilen veriler, “Yaşam Doyumu Ölçeği”, “Öz yeterlilik Ölçeği” ve “Kısa Psikolojik Sağamlık Ölçeği” ile çalışılmıştır. Yapılan araştırmada, öğrencilerin yaşam doyum düzeylerinin cinsiyet ve öğrenim gördükleri bölümlere bağlı olarak farklılık gösterdiği, ancak öz yeterlilik ve psikolojik sağamlık düzeylerinin cinsiyet ile öğrenim gördükleri bölümlere göre anlamlı bir farklılık göstermediği yönünde bir sonuç ortaya koyulmuştur. Yaşam doyum puanları ile aile geliri arasında pozitif yönlü bir ilişkinin var olduğu gözlenirken, yaş ile anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Öz yeterlilik puanları ile yaş, aile geliri ve spor yılı arasında da belirgin bir ilişki bulunmamıştır. Psikolojik sağamlık

ile yaş ve aile geliri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamakla birlikte, egzersiz yapma yılı ile anlamlı pozitif bir ilişki vardır. Bu bağlamda spor bilimleri öğrencilerinde öz yeterliliğin ve psikolojik dayanıklılığın yaşam doyumunu üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Sancar (2021) tarafından yapılan araştırmada, üniversite öğrencileri arasında psikolojik dayanıklılığın, öz yeterlilik ve başarı odaklı motivasyonla ilişkisini incelemiştir. Araştırmaya 277 kadın, 65 erkek olmak üzere 342 üniversite öğrencisi katılmıştır. Veriler, Demografik Bilgi Formu ile birlikte “Psikolojik Sağamlık Ölçeği”, “Öz Yeterlilik Ölçeği” ve “Başarı Odaklı Motivasyon Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada, katılımcıların psikolojik dayanıklılık düzeyleri, öz yeterlilikleri ile başarı odaklı motivasyonları çalışma sonucunda aralarında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucu görülmüştür.

Güler (2021) tarafından yapılan çalışmada, spor liselerinde okuyan öğrencilerin temel kişilik özellikleri ile psikolojik sağamlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma, ilişkisel tarama modeli kullanarak incelenmiştir. Örneklem, kolayda örnekleme yöntemiyle seçilmiş olup, Mardin ilinde 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Kars, Kırıkkale, Bolu, Mardin, İzmir, Antalya, Amasya illerinde okuyan spor lisesiöğrencilerinden 465 erkek ve 204 kız öğrenciden meydana gelmekte olup toplamda 669 öğrenci bulunmaktadır. Çalışma sonucunda, temel kişilik özellikleri ile psikolojik sağamlık düzeyleri arasında pozitif ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Bu ilişki üzerine kurulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür.

elikay (2023) tarafından yapılan araştırmada, okullarında görev yapmaya devam eden okul yöneticilerinin sahip oldukları liderlik stilleri ile genel öz yeterlilik inançları arasında

bulunan ilişki incelenmiştir. Çalışma Mersin ilinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında görev yapan okul yöneticilerini kapsamaktadır. Verilerin toplanmasında “Genel Yetkinlik İnancı Ölçeği”, “Liderlik Tarzı Davranış Ölçeği” ve “Yetenek Yönetimi Ölçeği” kullanılmıştır. Bu çalışmanın bulgularında, okullarda görev yapan yöneticilerinin öz yeterlilikleri, demokratik liderlik stilleri ile yetenek yönetimi arasında anlamlı yönde bir ilişki olduğu şeklinde bir sonuca ulaşılmıştır.

Temiz (2023) tarafından yapılan araştırma, öğretmenlerin öz yeterlilikleri ile psikolojik sağlık düzeyleri arasında bulunan ilişki araştırılmıştır. İlişkisel tarama modeliyle yapılan bu nicel çalışmada, Konya ilinde görev yapan toplam 189 öğretmen üzerinde araştırma yürütülmüştür. Yapılan çalışmada, “Kişisel Bilgi Formu”, “Öz Yeterlilik İnancı Ölçeği” ile “Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği” çalışmada kullanılmıştır. Çalışma sonunda, öğretmenlerin öz yeterlilik cinsiyet, görev yeriyle çalıştığı süreye göre anlamlı bir farkı olmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin öz yeterlilikleri ile çalışılan öğretim kademesine ve büyütülürken algılanan anne ve baba tutumuna bağlı olarak anlamlı seviyede değişiklik göstermiştir. Özellikle lise düzeyinde çalışan öğretmenlerin öz yeterlilik inançları, okul öncesi seviyesinde çalışanlara göre yüksek olduğu ve mükemmeliyetçi ebeveyn tutumunu benimseyenlerde daha belirgin bir yükseklik göstermiştir. Öğretmenlerin psikolojik sağlıkları erkek ya da kadın olmaları yönünde anlamlı farklılık göstermiş olup; erkek öğretmenlerin psikolojik sağlık seviyesi, kadın öğretmenlerden daha fazla olduğu görülmüştür. Diğer yandan, psikolojik sağlık düzeyleri görev yerine, kıdem süresine, görev yapılan öğretim kademesine veya yetiştirilirken algılanan ebeveyn tutumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Çalışma sonuçları, öğretmenlerin öz yeterlilik inancının bazı faktörlerle ilişkili olduğunu ve psikolojik sağlık düzeylerini belirlemede önemli bir etken olduğu görülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin liderlik yönelim, öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlık düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi üzerine yapılan bu çalışmanın modeline, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarına ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırma, tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli ile tasarlanmıştır. Genel tarama modelleri bir grup üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir, evren hakkında genel bir yargıya varmak için evren boyunca veya çok sayıda unsuru olan bir evrende alınacak örnek veya örneklemdir. Tarama modelleri, geçmişte var olan veya hala var olan bir durumu tanımlamak için kullanılan araştırma yaklaşımlarıdır. Var olanı değiştirmeden gözlemleyebilmek önemlidir. “İlişkisel Tarama Modelleri” iki veya daha fazla değişken arasındaki ortak değişimin varlığını ve derecesini belirleyen araştırma modelleridir (Karasar, 1991).

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini 2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılı İkinci Yarı Yılında Malatya il ve ilçelerinde Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerini kapsamaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu ise Malatya Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı okullarda bulunan öğretmenler arasında kolayda önekleme yaklaşımıyla seçilmiş 256 öğretmen oluşturmaktadır. Bununla birlikte verilen eksik cevaplardan dolayı 12 ölçek değerlendirmeye alınmamıştır. Dolayısıyla araştırma geriye kalan 244 (162 erkek, 82 kadın) veri ile yürütülmüştür.

2.3. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ/ARAÇLARI

Araştırma verilerinin toplanmasında gönüllülük esası gözetilmiş olup bu doğrultuda veri toplama aracı olarak kullanılan anket formu toplamda dört bölümden oluşmaktadır. Bunlar “Kişisel bilgi formu”, “Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği (ÇYLYÖ)”, “Öz Etkililik–Yeterlilik Ölçeği (ÖEYÖ)”, “Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ)” olmak üzere dört ayrı veri toplama aracı kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

“Kişisel Bilgi Formu”nda katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, çalışılan okul türü, mesleki hizmet süresi, aylık ortalama kişisel gelir düzeyi, ortalama aylık aile gelir düzeyi ve aktif olarak spor yapma durumu bilgilerine yönelik ifadeler yer almaktadır.

2.3.2. Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği (ÇYLYÖ)

Dursun, Güney ve Yenel (2019) tarafından geliştirilen çalışma, bireylerin liderlik yönelimlerini belirlemek için geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı geliştirmeyi amaçlamıştır. Çalışma, 2018-2019 yılı bahar dönemi Gazi Üniversitesi ve Hacı Bayram Veli Üniversitelerinde farklı fakültelerde okuyan 266’sı kadın ve 237’si erkek olmak üzere toplam 503 üniversite öğrencisi üzerine uygulanmıştır. İlk olarak, ölçüm aracının yapısal geçerliliğini test etmek için açımlayıcı faktör analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir. AFA'nın ardından, toplam varyansın %52.807'sini açıklayan 19 maddelik dört alt boyut oluşmuştur. Ortaya çıkan bu yapıyı doğrulamak için doğrulayıcı faktör analizinin (DFA) ardından yeterli uyum endeksleri elde edilmiştir. Maddelerin farklılaşmasını belirlemek için madde testlerinin düzeltilmiş korelasyonu incelenmiş ve %27’lik alt-üst yöntem ve madde başına ortalama puan değerleri arasında bir fark olup olmadığını belirlemek için karşılaştırmalar yapılmıştır. Ölçme aracının güvenilirliği Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayısıyla değerlendirilmiş ve ortaya çıkan güvenilirlik katsayıları ölçeğin güvenilir olduğunu göstermiştir (Dursun vd., 2019).

2.3.3. Öz Etkililik-Yeterlilik Ölçeği

Sherer vd. (1982) tarafından davranış değişikliklerinin değerlendirmesi için geliştirilen “Öz Etkililik-Yeterlilik Ölçeği”, Aksayan ve Gözüm (1998) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. İlk çalışmada, dereceli ölçek (Sherer vd., 1982) daha sonra 14 dereceden 5 derecelik bir ölçeğe dönüştürülmüştür (Sherer & Adams, 1983). Uyarlama çalışmasında “Öz Etkililik-Yeterlilik Ölçeği”nin faktör yapısı açımlayıcı faktör analiziyle belirlenmiş ve test-tekrar test güvenilirlik analizi sonucunda bu ölçeğin zamana göre değişmezliğinin güvenilir olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach’s Alpha katsayısıyla değerlendirilmiş ve güvenilirliğin yeterli bir düzeyde olduğu ifade edilmiştir. Sonuç olarak 19 madde ve dört alt boyuttan oluşan beşli Likert tipi “Öz-Etkililik Yeterlilik Ölçeği”nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu anlaşılmıştır (Aksayan & Gözüm, 1998).

2.3.4. Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ)

Bireylerin psikolojik sağlık düzeylerini ölçmek için “Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği” Smith vd., (2008) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği

ise Doğan (2015) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek beşli Likert tipinde olup 6 maddeden oluşan bir kendi kendine raporlama ölçeğidir. Ölçekten elde edilebilecek en düşük puan 6, en yüksek puan ise 30 olduğu belirtilmiştir. Ters kodlanan maddeler hesaplandıktan sonra alınan düşük puanlar düşük düzey psikolojik sağlamlığı gösterirken, yüksek puanlar ise yüksek düzey psikolojik sağlamlığı göstermektedir. Bu ölçekte Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısının 0.83 olduğu belirtilmiştir. Ayrıca ölçeğin KMO değeri 0.85 iken maddelerinin toplam açıkladığı varyans ise %54'tür. Ölçeğin maddelerine ilişkin faktör yükleri ise 0.63 ile 0.79 arasında değerler almaktadır. Sonuç olarak tek boyuttan oluşan "Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği"nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu anlaşılmıştır (Doğan, 2015).

2.4. VERİ ANALİZİ

Araştırma verileri ilişki taramaya yönelik analizlerle incelenmiştir. Araştırmanın istatistiksel değerlendirmelerinde kişisel bilgilere ait değişkenler kapsamında ölçek öğeleri için farklılık ve ilişki analizleri yapılmıştır. Etki değerlendirmeleri için ise regresyon analizi kullanılmıştır.

Verilerin analizlerinde (SPSS 24.0) paket programı kullanılmış olup veriler $p < 0,05$ düzeyinde ise anlamlı olduğuna karar verilmiştir. Ölçme araçları, katılımcılara online sistem üzerinden Google form aracılığı ile uygulanmıştır. Verilerin analizde, hatalı veya boş olan katılımcılar veri setinden çıkarılmıştır. Ayrıca ölçekte yer alan maddelerin frekans, yüzde, ortalama ve basıklık-çarpıklık değerleri incelenmiştir. Uç değer özelliklere sahip maddelere tek değişkenli normallik analiziyle bakılmıştır. Daha sonra verilerin basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1.5 ve +1.5 aralığında olduğu tespit edilmiştir (Gürbüz & Şahin, 2018). Bu durum normallik varsayımının sağlandığı şeklinde kabul edilmiştir (Tabachnick & Fidell, 2013). Araştırmada, veri grubu varyanslarının homojenliği Levene testiyle incelenmiştir. Ayrıca araştırma modeli, regresyon analiziyle test edilmiştir.

2.5. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK

Çok yönlü liderlik yönelimleri ölçeğinin Cronbach's Alpha güvenilirlik değerinin politik liderlik için 0.850, insan kaynaklı liderlik için 0.783, karizmatik liderlik için 0.796 ve yapısal liderlik için 0.783 olduğu görülmektedir. Öz-etkililik yeterlilik ölçeğinin Cronbach's Alpha güvenilirlik değerinin davranışa başlama için 0.774, davranış sürdürme için 0.780, davranış tamamlama için 0.796 ve engellerle mücadele için 0.783 olduğu görülmektedir. Psikolojik sağlamlık ölçeğinin Cronbach's Alpha güvenilirlik değerinin 0.780 olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ölçeklere ilişkin boyutların güvenilir olduğu sonucuna varılmaktadır (Özdamar, 2002).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR

Normallik dağılımı analizde kullanılan “Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği (ÇYLYÖ)”nin maddeleri ve toplam puanlarının dağılım durumları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği Maddelerinin Puanları

Ölçek	Ölçek Alt boyutu	n	En düşük	En fazla	Ort.	Ss	Çar.	Bas.
Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği	Lya1	244	1	5	4,29	0,714	-0,893	1,296
	Lya2		2	5	4,06	0,773	-0,423	-0,368
	Lya3		1	5	4,34	0,828	-1,399	2,132
	Lya4		2	5	4,23	0,713	-0,717	0,454
	Lins5		2	5	4,46	0,617	-0,796	0,185
	Lins6		1	5	4,41	0,670	-1,046	1,752
	Lins7		1	5	4,16	0,747	-0,874	1,328
	Lins8		2	5	4,63	0,577	-1,436	1,756
	Lins9		2	5	4,30	0,798	-1,121	0,991
	Lpo10		1	5	4,13	0,764	-0,785	0,921
	Lpo11		1	5	4,08	0,810	-0,892	1,179
	Lpo12		1	5	3,63	0,995	-0,594	0,143
	Lpo13		1	5	3,94	0,866	-0,879	0,938
	Lpo14		1	5	3,62	0,976	-0,363	-0,183
	Lka15		1	5	3,90	0,951	-0,816	0,612
	Lka16		1	5	3,67	0,982	-0,557	0,156
	Lka17		1	5	3,83	0,866	-0,627	0,628
	Lka18		2	5	4,17	0,722	-0,602	0,201
	Lka19		2	5	4,04	0,722	-0,320	-0,270

Tablo 2: Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Maddelerinin Puanları

Ölçek	Ölçek Alt boyutu	n	En düşük	En fazla	Ort.	Ss	Çar.	Bas.
Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	Ps1	244	1	5	3,79	1,01	-0,680	-0,001
	Ps2		2	5	3,59	1,18	-0,348	-0,934
	Ps3		2	5	3,57	1,17	-0,534	-0,573
	Ps4		2	5	3,40	1,23	-0,268	-0,953
	Ps5		3	5	3,25	1,14	-0,245	-0,589
	Ps6		3	5	3,39	1,22	-0,276	-0,838

Tablo 3: Öz-Etkililik-Yeterlilik (ÖEYÖ) Ölçeği Maddelerinin Puanları

Ölçek	Ölçek Alt boyutu	n	En düşük	En fazla	Ort.	Ss	Çar.	Bas.
Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği	Öen1		1	5	4,02	0,87	-0,954	1,112
	Öen2		1	5	3,41	1,14	-0,195	-0,725
	Öen3		1	5	3,19	1,12	0,054	-0,663
	Ödt4		1	5	4,05	0,84	-0,992	1,445
	Ödt5		1	5	3,97	1,07	-1,014	0,324
	Ödt6		1	5	4,25	0,88	-1,422	2,171
	Ödt7		1	5	4,35	0,82	-1,355	1,976
	Ödt8		1	5	3,77	1,07	-0,820	0,223
	ÖRds9		1	5	3,76	1,241	-0,738	-0,588
	ÖRds10		1	5	4,13	1,087	-1,108	0,243
	ÖRds11		1	5	3,87	1,23	-0,822	-0,486
	ÖRds12	244	1	5	3,48	1,33	-0,434	-1,026
	ÖRds13		1	5	4,06	1,14	-1,141	0,470
	ÖRds14		1	5	4,12	1,17	-1,184	0,313
	ÖRds15		1	5	2,48	1,23	0,487	-0,690
	ÖRdb16		1	5	3,56	1,29	-0,488	-0,932
	ÖRdb17		1	5	3,50	1,202	-0,323	-0,910
	ÖRdb18		1	5	4,03	1,13	-0,982	-0,034
	ÖRdb19		1	5	4,09	1,12	-1,171	0,526
	ÖRdb20		1	5	4,17	1,089	-1,361	1,183
	ÖRdb21		1	5	3,97	1,25	-0,952	-0,311
	ÖRdb22		1	5	3,50	1,27	-0,351	-0,900
	ÖRdb23		1	5	3,51	1,32	-0,422	-1,032

Tablo 1, 2, 3 incelendiğinde Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği (ÇYLYÖ), Öz-Etkililik-Yeterlilik (ÖEYÖ) Ölçeği ve Psikolojik Sağlık Ölçeği (PSÖ) verileri incelendiğinde Skewness (Çarpıklık) ve Kurtosis (Basıklık) katsayılarının normal dağılım kriterlerini (+1.5 ile -1.5) karşıladığı görülmektedir (Tabachnick & Fidell, 2013).

Tablo 4: Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçekler Boyutlar		Madde sayısı	Cronbach's Alpha
Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri	Politik	5 md	0,850
	İnsan kaynaklı	5 md	0,783
	Karizmatik	5 md	0,796
	Yapısal	4 md	0,783
Öz-Etkililik Yeterlilik	Davranışa başlama	8 md	0,774
	Davranışı sürdürme	7 md	0,780
	Davranışı tamamlama	5 md	0,712
	Engellerle mücadele	3 md	0,631
Psikolojik sağlamlık		6 md	0,792

Çok yönlü liderlik yönelimleri ölçeğinin Cronbach's Alpha güvenirlilik değerinin politik liderlik için 0.850, insan kaynaklı liderlik için 0.783, karizmatik liderlik için 0.796 ve yapısal liderlik için 0.783 olduğu görülmektedir. Öz-etkililik yeterlilik ölçeğinin Cronbach's Alpha güvenirlilik değerinin davranışa başlama için 0.774, davranışı sürdürme için 0.780, davranışı tamamlama için 0.796 ve engellerle mücadele için 0.783 olduğu görülmektedir. Psikolojik sağlamlık ölçeğinin Cronbach's Alpha güvenirlilik değerinin 0.780 olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ölçeklere ilişkin boyutların güvenilir olduğu sonucuna varılmaktadır (Özdamar, 2002).

Araştırmaya dahil olan katılımcıların cinsiyet, medeni durum, okul kademesi ve spor yapma durumlarına göre dağılımları tespit edilip sonuçları aşağıda rapor edilmiştir.

Tablo 5: Katılımcılara İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Demografik Özelliler		Frekans	Yüzde %
Cinsiyet	Erkek	162	66,4
	Kadın	82	33,6
	Toplam	244	100,0
Medeni Durum	Evli	48	19,7
	Bekar	196	80,3
	Toplam	244	100,0
Okul Kademesi	Ortaokul	84	34,4
	Lise	160	65,6
	Toplam	244	100,0
Aktif Spor Yapma Durumu	Evet	64	26,2
	Hayır	180	73,8
	Toplam	244	100,0

Tablo 2’de yer alan katılımcıların demografik özelliklere bakıldığında, cinsiyet değişkenine göre 244 katılımcının %66,4’ü erkek, %33,6’sı kadın olduğu görülmektedir. Medeni durum değişkenine göre katılımcıların %19,7’i evli, %80,3’ü bekar olduğu görülmektedir. Okul kademesine göre katılımcıların %34,4’ü ortaokul, %65,6’sı lise eğitim kademesinde görev yaptıkları görülmektedir. Aktif spor yapma durumu değişkenine göre katılımcıların %26,2’si aktif olarak spor yaptığı, %73,8’inin aktif olarak spor yapmadığı görülmektedir.

Araştırmaya dahil olan katılımcıların yaş, hizmet yılı, aylık kişisel gelir ve aylık aile geliri durumlarına göre dağılımları tespit edilip sonuçları aşağıda rapor edilmiştir.

Tablo 6: Yaş, Hizmet Yılı, Aylık Kişisel Gelir ve Aile Aylık Gelir Değişkenlerinin Dağılımı

		Yaş	Hizmet Yılı	Aylık Kişisel Gelir	Aile Aylık Gelir Düzeyi
n		244	244	244	244
Ortalama	Yüzde	40,65	15,59	16828,07	26818,85
	%25	36,00	10,00	15000,00	18000,00
	%50	41,00	15,00	16000,00	25000,00
	%75	46,00	21,00	20000,00	31000,00

Tablo 6’da yer alan katılımcıların yaş ortalamasının yaklaşık 40 olduğu görülmektedir. Hizmet yılı değişkenine göre katılımcıların %25’lik dilimde 10 yıl, %50’lik dilimde 15 yıl, %75’lik dilimde 21 yıl olduğu görülmektedir. Aylık kişisel gelir durumuna göre katılımcıların %25’lik dilimde 15000 TL, %50’lik dilimde 16000 TL, %75’lik dilimde 20000 TL olduğu görülmektedir. Aylık aile gelir durumuna göre katılımcıların %25’lik dilimde 18000 TL, %50’lik dilimde 25000 TL, %75’lik dilimde 31000 TL olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Liderlik Yönelimleri Ölçeğinin Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Liderlik Yönelimleri Ölçeği	Cinsiyet	n	Ort.	Ss	Sd	t	p	Anlamlı Farklılık
Yapısal liderlik	Erkek	162	4,2762	,60189	242	1,784	,076	-
	Kadın	82	4,1341	,55860				
İnsan kaynaklı liderlik	Erkek	162	4,3556	,54784	242	-1,076	,283	-
	Kadın	82	4,4268	,45625				
Politik liderlik	Erkek	162	3,8901	,72199	242	,308	,758	-
	Kadın	82	3,8610	,64765				
Karizmatik liderlik	Erkek	162	3,9519	,63980	242	1,039	,300	-
	Kadın	82	3,8634	,60441				

Tablo 7'ye göre katılımcıların liderlik yönelimlerinden yapısal liderlik ($t_{(242)}=1,784$; $p>0.05$), insan kaynaklı liderlik ($t_{(242)}=-1,076$; $p>0.05$), politik liderlik ($t_{(242)}=0,308$; $p>0.05$) ve karizmatik liderlik ($t_{(242)}=1,039$; $p>0.05$), alt boyut puanları cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermemektedir.

Tablo 8: Liderlik Yönelimleri Ölçeğinin Medeni Durum Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Liderlik Yönelimleri Ölçeği	Medeni Durum	n	Ort.	Ss	Sd	t	p	Anlamlı Farklılık
Yapısal liderlik	Bekar	48	4,1823	,57367	242	-,604	,546	-
	Evli	196	4,2398	,59530				
İnsan kaynaklı liderlik	Bekar	48	4,4542	,41203	242	1,113	,267	-
	Evli	196	4,3612	,54134				
Politik liderlik	Bekar	48	3,9833	,73668	242	1,144	,254	-
	Evli	196	3,8551	,68614				
Karizmatik liderlik	Bekar	48	3,9792	,54926	242	,701	,484	-
	Evli	196	3,9082	,64668				

Tablo 8 incelendiğinde katılımcıların liderlik yönelimlerinden yapısal liderlik ($t_{(242)}=-0,604$; $p>0.05$), insan kaynaklı liderlik ($t_{(242)}=1,113$; $p>0.05$), politik liderlik ($t_{(242)}=1,144$; $p>0.05$) ve karizmatik liderlik ($t_{(242)}=0,701$; $p>0.05$) alt boyut puanları medeni durum değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermemektedir.

Tablo 9: Liderlik Yönelimleri Ölçeğinin Okul Kademesi Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Liderlik Yönelimleri Ölçeği	Okul Kademesi	n	Ort.	Ss	Sd	t	p	Anlamlı Farklılık
Yapısal liderlik	Ortaokul	84	4,3065	,54793	242	1,500	,135	-
	Lise	160	4,1875	,60915				
İnsan kaynaklı liderlik	Ortaokul	84	4,4214	,51766	242	,914	,362	-
	Lise	160	4,3575	,51998				
Politik liderlik	Ortaokul	84	3,9690	,70352	242	1,445	,150	-
	Lise	160	3,8337	,69072				
Karizmatik liderlik	Ortaokul	84	3,9857	,61842	242	1,146	,253	-
	Lise	160	3,8888	,63275				

Tablo 9 incelendiğinde katılımcıların liderlik yönelimlerinden yapısal liderlik ($t_{(242)}=1,500$; $p>0.05$), insan kaynaklı liderlik ($t_{(242)}=0,914$; $p>0.05$), politik liderlik ($t_{(242)}=1,445$; $p>0.05$) ve karizmatik liderlik ($t_{(242)}=1,146$; $p>0.05$) alt boyut puanları okul kademesi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 10: Liderlik Yönelimleri Ölçeğinin Aktif Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre t - Testi Sonuçları

Liderlik Yönelimleri Ölçeği	Aktif spor yapma	n	Ort.	Ss	Sd	t	p	Anamlı Farklılık
Yapısal liderlik	Evet	64	4,3086	,62001	242	1,265	,207	-
	Hayır	180	4,2000	,57860				
İnsan kaynaklı liderlik	Evet	64	4,3844	,43978	242	,087	,931	-
	Hayır	180	4,3778	,54553				
Politik liderlik	Evet	64	3,9594	,63264	242	1,057	,292	-
	Hayır	180	3,8522	,71765				
Karizmatik liderlik	Evet	64	4,0375	,56779	242	1,717	,087	-
	Hayır	180	3,8811	,64495				

Tablo 10 incelendiğinde katılımcıların liderlik yönelimlerinden yapısal liderlik ($t_{(242)}=1,265$; $p>0.05$), insan kaynaklı liderlik ($t_{(242)}=0,087$; $p>0.05$), politik liderlik ($t_{(242)}=1,057$; $p>0.05$) ve karizmatik liderlik ($t_{(242)}=1,717$; $p>0.05$) alt boyut puanları aktif spor yapma durumu değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 11: Öz Etkililik-Yeterlilik Ölçeğinin Cinsiyete Değişkenine Göre t - Testi Sonuçları

Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği	Cinsiyet	n	Ort.	Ss	Sd	t	p	Anamlı Farklılık
Engellerle mücadele	Erkek	162	3,6111	,82092	242	2,004	,047	1*ile 2
	Kadın	82	3,4024	,74026				
Davranışı tamamlama	Erkek	162	4,0802	,65198	242	,139	,889	-
	Kadın	82	4,0683	,59315				
Davranışı sürdürme	Erkek	162	3,6614	,82195	242	-1,069	,286	-
	Kadın	82	3,7753	,71023				
Davranışa başlama	Erkek	162	3,7832	,75693	242	-,230	,819	-
	Kadın	82	3,8064	,72466				
ÖEYÖ toplam	Erkek	162	3,7646	,57300	242	-,177	,860	-
	Kadın	82	3,7778	,50339				

Tablo 11 incelendiğinde katılımcıların öz etkililik-yeterlilik ölçeği boyutlarından engellerle mücadele ($t_{(242)}=2,004$; $p<0.05$) alt boyutunda erkeklerin lehine anlamlı farklılık varken, davranışı tamamlama ($t_{(242)}=0,139$; $p>0.05$), davranışı sürdürme ($t_{(242)}=-1,069$; $p>0.05$), davranışa başlama ($t_{(242)}=-0,230$; $p>0.05$) ve öz etkililik-yeterlilik (toplam) puanlarında ($t_{(242)}=-0,177$; $p>0.05$) katılımcıların cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 12: Öz Etkililik-Yeterlilik Ölçeğinin Medeni Durum Değişkenine Göre t- Testi Sonuçları

Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği	Medeni Durum	n	Ort.	Ss	Sd	t	p	Anlamlı Farklılık
Engellerle mücadele	Bekar	48	3,6042	,68298	242	,685	,495	-
	Evli	196	3,5255	,82616				
Davranışı tamamlama	Bekar	48	4,1667	,52241		1,107	,269	-
	Evli	196	4,0541	,65487				
Davranışı sürdürme	Bekar	48	3,7857	,69237		,845	,399	-
	Evli	196	3,6786	,80817				
Davranışa başlama	Bekar	48	3,9245	,64347		1,388	,166	-
	Evli	196	3,7583	,76555				
ÖEYÖ toplam	Bekar	48	3,8614	,47811		1,301	,195	-
	Evli	196	3,7465	,56452				

Tablo 12 incelendiğinde katılımcıların öz etkililik-yeterlilik ölçeği boyutlarından engellerle mücadele ($t_{(242)}=0,685$; $p>0.05$), davranışı tamamlama ($t_{(242)}=1,107$; $p>0.05$), davranışı sürdürme ($t_{(242)}=0,845$; $p>0.05$), davranışa başlama ($t_{(242)}=1,388$; $p>0.05$) ve öz etkililik-yeterlilik (toplam) puanları ($t_{(242)}=1,301$; $p>0.05$) medeni durum değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 13: Öz Etkililik-Yeterlilik Ölçeğinin Okul Kademesi Değişkenine Göre t - Testi Sonuçları

Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği	Okul Kademesi	n	Ort.	Ss	Sd	t	p	Anlamlı Farklılık
Engellerle mücadele	Ortaokul	84	3,6071	,75545	242	,937	,350	-
	Lise	160	3,5063	,82159				
Davranışı tamamlama	Ortaokul	84	4,1786	,64455		,1843	,067	-
	Lise	160	4,0225	,62000				
Davranışı sürdürme	Ortaokul	84	3,8316	,77525		1,910	,057	-
	Lise	160	3,6304	,78596				
Davranışa başlama	Ortaokul	84	3,8259	,77567		,530	,597	-
	Lise	160	3,7727	,72993				
ÖEYÖ toplam	Ortaokul	84	3,8463	,53482		1,595	,112	-
	Lise	160	3,7285	,55452				

Tablo 13 incelendiğinde katılımcıların öz etkililik yeterlilik ölçeği boyutlarından engellerle mücadele ($t_{(242)}=0,937$; $p>0.05$), davranışı tamamlama ($t_{(242)}=1,843$; $p>0.05$), davranışı sürdürme ($t_{(242)}=1,910$; $p>0.05$), davranışa başlama ($t_{(242)}=0,530$; $p>0.05$) ve öz etkililik-yeterlilik (toplam) puanlarında ($t_{(242)}=1,595$; $p>0.05$) katılımcıların okul kademesi durumu değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 14: Öz Etkililik-Yeterlilik Ölçeğinin Aktif Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Öz Etkililik Yeterlilik Ölçeği	Aktif spor yapma	n	Ort.	Ss	Sd	t	p	Anlamlı Farklılık
Engellerle mücadele	Evet	64	3,6406	,85306	242	1,162	,246	-
	Hayır	180	3,5056	,77873				
Davranışı tamamlama	Evet	64	4,1406	,47899	242	1,115	,267	-
	Hayır	180	4,0533	,67736				
Davranışı sürdürme	Evet	64	3,5625	,86462	242	-1,630	,104	-
	Hayır	180	3,7484	,75342				
Davranışa başlama	Evet	64	3,7539	,77695	242	-,463	,644	-
	Hayır	180	3,8042	,73484				
ÖEYÖ toplam	Evet	64	3,7418	,57544	242	-,461	,646	-
	Hayır	180	3,7787	,54141				

Tablo 14 incelendiğinde katılımcıların öz etkililik-yeterlilik ölçeği boyutlarından engellerle mücadele ($t_{(242)}=1,162$; $p>0.05$), davranışı tamamlama ($t_{(242)}=1,115$; $p>0.05$), davranışı sürdürme ($t_{(242)}=-1,630$; $p>0.05$), davranışa başlama ($t_{(242)}=-0,463$; $p>0.05$) ve öz etkililik-yeterlilik (toplam) puanlarında ($t_{(242)}=-0,461$; $p>0.05$) katılımcıların aktif spor yapma durumu değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 15: Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Cinsiyet Değişkenine Göre t - Testi Sonuçları

Psikolojik Sağlık Ölçeği	Cinsiyet	n	Ort.	Ss	Sd	t	p	Anlamlı Farklılık
Psikolojik Sağlık	Erkek	164	3,59	,81	242	2,609	,010	1* ile 2
	Kadın	82	3,31	,78				

Tablo 15 incelendiğinde katılımcıların psikolojik sağlıklarının, cinsiyet durumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($t_{(242)}=2,609$; $p<0.05$). Buna göre erkek beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin psikolojik sağlıklarının kadın beden eğitimi ve spor öğretmenlerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 16: Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Medeni Durumu Değişkenine Göre t - Testi Sonuçları

Psikolojik Sağlık Ölçeği	Medeni Durum	n	Ort.	Ss	Sd	t	p	Anlamlı Farklılık
Psikolojik Sağlık	Bekar	48	3,38	,82	242	-1,182	,238	-
Psikolojik Sağlık	Evli	196	3,53	,81				

Tablo 16 incelendiğinde katılımcıların psikolojik sağlıklarının, medeni durum değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($t_{(242)}=-1,182$; $p>0.05$).

Tablo 17: Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Okul Kademesi Değişkenine Göre t - Testi Sonuçları

Psikolojik Sağlık Ölçeği	Okul Kademesi	n	Ort.	Ss	Sd	t	p	Anlamlı Farklılık
Psikolojik Sağlık	Ortaokul	84	3,54	,82	242	,601	,548	-
Psikolojik Sağlık	Lise	160	3,48	,80				

Tablo 17 incelendiğinde katılımcıların psikolojik sağlıklarında, okul kademesi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($t_{(242)}=0,601$; $p>0.05$).

Tablo 18: Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Aktif Spor Yapma Durumu Değişkenine Göre t - Testi Sonuçları

Psikolojik Sağlık Ölçeği	Aktif spor yapma	n	Ort.	Ss	Sd	t	p	Anlamlı Farklılık
Psikolojik Sağlık	Evet	64	3,59	,79	242	1,096	,274	-
Psikolojik Sağlık	Hayır	180	3,46	,82				

Tablo 18 incelendiğinde katılımcıların psikolojik sağlıklarının, aktif spor yapma durumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($t_{(242)}=1,096$; $p>0.05$).

Katılımcıların yaş, hizmet yılı, aylık kişisel gelir ve aylık aile gelir değişkenleri ile liderlik yönelimleri, öz etkililik-yeterlilikleri ve psikolojik sağlıkları arasındaki ilişki Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19: Yaş, Hizmet Yılı, Aylık Kişisel Gelir ve Aylık Aile Gelir Değişkenleri ile Ölçekler Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

		Yapısal liderlik	İnsan kaynaklı liderlik	Politik liderlik	Karizmatik liderlik	Engellerle mücadele	Davranışı tamamlama	Davranışı sürdürme	Davranışa başlama	Öz-Etkililik-Yeterlilik Ortalama	Psikolojik Sağlamlık
Yaş	r	,039	,087	-,019	,029	-,011	-,016	,055	,037	,036	-,023
	p	,547	,178	,773	,649	,861	,807	,395	,564	,572	,717
Hizmet Yılı	r	,104	,053	,002	,030	-,057	-,040	,031	-,003	-,002	-,023
	p	,104	,408	,969	,637	,377	,529	,625	,959	,972	,724
Aylık Kişisel Gelir	r	,126*	,101	,100	,144*	,088	,042	,058	,066	,089	,063
	p	,049	,115	,119	,025	,173	,514	,369	,305	,164	,324
Aylık Aile Gelir	r	-,081	-,062	-,017	,003	-,018	-,031	-,126*	-,141*	-,125	-,085
	p	,208	,336	,793	,959	,775	,633	,049	,028	,050	,184

*p<0.05

Tablo 19 değerlendirildiğinde, yaş ve hizmet yılı değişkenleri ile yapısal liderlik, insan kaynaklı liderlik, politik liderlik, karizmatik liderlik, engellerle mücadele, davranışı tamamlama, davranışı sürdürme, davranışa başlama, öz-etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlık puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$). Aylık kişisel gelir değişkeni ile yapısal liderlik ($r=0.126$, $p<0.05$) ve karizmatik liderlik ($r=0.144$, $p<0.05$) alt boyutları arasında düşük ve pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu saptanmıştır. Diğer bir ifadeyle katılımcıların aylık kişisel gelir düzeyi yükseldikçe yapısal liderlik ve karizmatik liderlik düzeyleri de yükselmektedir. Aylık aile geliri değişkeni ile davranışı sürdürme ($r=-0.126$, $p<0.05$), davranışa başlama ($r=-0.141$, $p<0.05$) ve öz etkililik-yeterlilik toplam ($r=-0.125$, $p<0.05$) puanları arasında düşük ve negatif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu saptanmıştır. Başka bir ifadeyle katılımcıların aylık aile gelir düzeyi yükseldikçe davranışı sürdürme, davranışa başlama ve öz etkililik-yeterlilik (toplam) düzeyleri de yükselmektedir. Diğer durumlar için istatistiksel açıdan anlamda bir ilişki görülmemiştir.

Tablo 20: Öz Etkililik-Yeterlilik, Psikolojik Sağlamlık ve Yapısal Liderlik İçin Regresyon Analizi Sonuçları

	Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	p	Tolerance	VIF	Model			
	B	Std. Hata	Beta*					R	Adjusted R ²	F	P
Constant	2,156	,231	---	9,325	,000	---	---				
Öz Etkililik-Yeterlilik	,466	,068	,434	6,881*	,000	,778	1,285	0.504	0.248	41,022	0.000
Psikolojik Sağlamlık	,090	,046	,123	1,954	,052	,778	1,285				
Bağımlı Değişken: Yapısal Liderlik							Yapısal Liderlik	Öz Etkililik/yeterlilik	Psikolojik Sağlamlık		
Bağımsız Değişken: Öz Etkililik/Yeterlilik ve Psikolojik Sağlamlık					Pearson Correlation		R	,492*	,328*		

*p<0.05

Tablo 20’de görüldüğü üzere çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda; katılımcıların öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlıkları yapısal liderliklerinin istatistiki açıdan anlamlı bir yordayıcısıdır (F=41,022; p<0,05). Buna göre model bağlamında bağımsız değişkenler (öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlık), bağımlı değişkeni (yapısal liderliği) yaklaşık %25 oranında açıklamaktadır (R²=0,248). Ancak yalnızca öz etkililik-yeterliliğin yapısal liderlik üzerindeki etkisi anlamlıdır (p<0,05). Bu doğrultuda öz etkililik-yeterliliğin yapısal liderlik üzerindeki etkisi pozitif olup katılımcıların öz etkililik-yeterlilik düzeyleri yükseldikçe yapısal liderlik düzeyleri de yükselmektedir.

Tablo 21: Öz Etkililik-Yeterlilik, Psikolojik Sağlamlık ve İnsan Kaynaklı Liderlik İçin Regresyon Analizi Sonuçları

	Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	p	Tolerance	VIF	Model			
	B	Std. Hata	Beta*					R	Adjusted R ²	F	P
Constant	2,711	,209	---	12,982	,000	---	---				
Öz Etkililik/Yeterlilik	,397	,061	,420	6,487*	,000	,778	1,285	0.462	0.207	32,625	0.000
Psikolojik Sağlamlık	,049	,042	,077	1,189	,235	,778	1,285				
Bağımlı Değişken: İnsan Kaynaklı Liderlik							İnsan Kaynaklı Liderlik	Öz Etkililik/yeterlilik	Psikolojik Sağlamlık		
Bağımsız Değişken: Öz Etkililik/Yeterlilik ve Psikolojik Sağlamlık					Pearson Correlation		r	,457*	,275*		

*p<0.05

Tablo 21’de görüldüğü üzere çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda; katılımcıların öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlıkları birlikte insan kaynaklı liderliklerinin istatistiki açıdan anlamlı bir yordayıcısı (F=32,625; p<0,05) iken psikolojik sağlamlıkları bireysel olarak insan kaynaklı liderliğin istatistiki açıdan anlamlı bir yordayıcısı değildir (t=1,189; p>0,05). Buna göre model bağlamında bağımsız değişkenler (öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik

sağlamlık), bağımlı değişkeni (insan kaynaklı liderliği) yaklaşık %21 oranında açıklamaktadır ($R^2=0,207$). Ancak yalnızca öz etkililik-yeterliliğin insan kaynaklı liderlik üzerindeki etkisi anlamlıdır ($p<0,05$). Bu doğrultuda öz etkililik-yeterliliğin insan kaynaklı liderlik üzerindeki etkisi pozitif olup katılımcıların öz etkililik-yeterlilik düzeyleri yükseldikçe insan kaynaklı liderlik düzeyleri de yükselmektedir.

Tablo 22: Öz Etkililik-Yeterlilik, Psikolojik Sağlamlık ve Politik Liderlik İçin Regresyon Analizi Sonuçları

	Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	p	Tolerance	VIF	Model			
	B	Std. Hata	Beta*					R	Adjusted R ²	F	P
Constant	1,729	,281	---	6,161	,000	---	---				
Öz Etkililik/ Yeterlilik	,390	,082	,308	4,745*	,000	,778	1,285	0.460	0.205	32,306	0.000
Psikolojik Sağlamlık	,195	,056	,226	3,488*	,001	,778	1,285				
Bağımlı Değişken: Politik Liderlik							Pearson Correlation	Politik Liderlik	Öz Etkililik/ yeterlilik	Psikolojik Sağlamlık	
Bağımsız Değişken: Öz Etkililik/Yeterlilik ve Psikolojik Sağlamlık								r	,414*	,371*	

* $p<0.05$

Tablo 22’de görüldüğü üzere çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda; katılımcıların öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlıkları birlikte politik liderliklerinin istatistiki açıdan anlamlı bir yordayıcısıdır ($F=32,306$; $p<0,05$). Buna göre model bağlamında bağımsız değişkenler (öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlık), bağımlı değişkeni (politik liderliği) yaklaşık %21 oranında açıklamaktadır ($R^2=0,205$). Ayrıca öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlığının her ikisinin de insan kaynaklı liderlik üzerindeki bireysel etkisi anlamlıdır ($p<0,05$). Bu doğrultuda öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlığın insan kaynaklı liderlik üzerindeki etkileri pozitif olup katılımcıların öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlık düzeyleri yükseldikçe politik liderlik düzeyleri de yükselmektedir.

Tablo 23: Öz Etkililik-Yeterlilik, Psikolojik Sağlık ve Karizmatik Liderlik İçin Regresyon Analizi Sonuçları

	Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	p	Tolerance	VIF	Model			
	B	Std. Hata	Beta*					R	Adjusted R ²	F	P
Constant	1,633	,241		6,780	,000						
Öz Etkililik/Yeterlilik	,442	,071	,386	6,261*	,000	,778	1,285	0.535	0.280	48,233	0.000
Psikolojik Sağlık	,179	,048	,230	3,726*	,000	,778	1,285				
Bağımlı Değişken: Karizmatik Liderlik						Karizmatik Liderlik		Öz Etkililik/yeterlilik		Psikolojik Sağlık	
Bağımsız Değişken: Öz Etkililik/yeterlilik ve Psikolojik Sağlık					Pearson Correlation		r		,495**		,412**

*p<0.05

Tablo 23'te görüldüğü üzere çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda; katılımcıların öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlıkları birlikte katılımcıların karizmatik liderliklerinin istatistiki açıdan anlamlı bir yordayıcısıdır (F=48,233; p<0,05). Buna göre model bağlamında bağımsız değişkenler (öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlık), bağımlı değişkeni (karizmatik liderliği) %28 oranında açıklamaktadır (R²=0,280). Ayrıca öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlığının her ikisinin de karizmatik liderlik üzerindeki bireysel etkisi anlamlıdır (p<0,05). Bu doğrultuda öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlığın karizmatik liderlik üzerindeki etkileri pozitif olup katılımcıların öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlık düzeyleri yükseldikçe karizmatik liderlik düzeyleri de yükselmektedir.

Tablo 24: Öz Etkililik-Yeterlilik ve Psikolojik Sağlık Regresyon Analizi

	Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	p	Tolerance	VIF	Model			
	B	Std. Hata	Beta*					R	Adjusted R ²	F	P
Constant	,885	,318		2,784	,006						
Öz Etkililik-Yeterlilik	,693	,083	,471	8,309	,000	1,000	1,000	0.471	0.219	69,036	0.000
Bağımlı Değişken: Psikolojik Sağlık						Pearson Correlation		Psikolojik Sağlık		Öz Etkililik-Yeterlilik	
Bağımsız Değişken: Öz Etkililik-Yeterlilik								R		,471**	

Tablo 24'te görüldüğü üzere basit doğrusal regresyon analizi sonucunda; katılımcıların öz etkililik-yeterlilikleri psikolojik sağlıklarının istatistiki açıdan anlamlı bir yordayıcısıdır (F=69,036; p<0,05). Buna göre model bağlamında bağımsız değişken (öz etkililik-yeterlilik), bağımlı değişkeni (psikolojik sağlık) yaklaşık %22 oranında açıklamaktadır (R²=0,219). Ayrıca öz etkililik-yeterliliğin psikolojik sağlık üzerindeki etkisi anlamlıdır (p<0,05). Bu

doğrultuda öz etkililik-yeterliliğın psikolojik sağlamlık üzerindeki etkisi pozitif olup katılımcıların öz etkililik-yeterlilik düzeyleri yükseldikçe psikolojik sağlamlık düzeyleri de yükselmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma 2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılı İkinci Yarı Yılında Malatya il ve ilçelerinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, liderlik yönelimleri, öz etkililik-yeterlilik düzeyleri ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği”, “Öz Etkililik–Yeterlilik Ölçeği” ve “Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” olmak üzere dört ölçme aracının çalışma grubuna uygulanması sonucunda ulaşılan veriler farklı istatistiksel analizler uygulanarak bulgulara dönüştürülmüştür. Bu kapsamda, bulgulardan elde edilen sonuçlar ilgili alanyazın etrafında tartışılarak çalışma detaylandırılmıştır.

Malatya ilinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin liderlik yönelimleri, cinsiyet, medeni durum, spor yapma durumları ve okul kademesi değişkenleri açısından anlamlı olarak bir farklılık saptanmamıştır. Öz etkililik-yeterlilik düzeyleri için ise engellerle mücadele alt boyutunda erkekler lehine anlamlı farklılık varken, davranış tamamlama, davranış sürdürme, davranışa başlama, alt boyut puanları ve öz etkililik yeterlilik toplam puanlarının, katılımcıların cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Medeni durum, aktif spor yapma durumları ve okul kademesi değişkenleri açısından ise öz etkililik-yeterlilik düzeylerinde anlamlı olarak bir farklılık saptanmamıştır. Psikolojik sağlamlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Elde edilen bulguya göre hem erkek grubun hem de kadın grubunun puan ortalamalarının yüksek olduğu, erkek beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin psikolojik sağlamlıklarının kadın beden eğitimi ve spor öğretmenlerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Medeni durum, spor yapma durumları ve okul kademesi değişkenleri açısından ise psikolojik sağlamlık düzeylerinde anlamlı olarak bir farklılık saptanmamıştır.

Araştırmada cinsiyet değişkeni bağlamında, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin liderlik yönelimleri cinsiyet değişkenine göre alt boyutlu puanların çalışmada istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı gözlemlenmiştir. Buna göre katılımcıların cinsiyet değişkenine göre liderlik yönelim düzeylerinde anlamlı farklılık olacağı yönünde kurulmuş olan hipotez doğrulanmamıştır. Bu durumun beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, kadın ya da erkek olmasından dolayı farklı bir görev dağılımının olmadığı, aynı ortamlarda çalıştıkları ve aynı durumlara maruz kaldıkları gibi sebeplerin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olmadığı düşünülmektedir. Aynı zamanda bu durum çok sayıda bilimsel araştırmalara da konu olmuştur. Aydın, Bozkuş ve Kul (2016) tarafından yapılan çalışmada

beden eğitimi ve spor öğretmenliği eğitimi alan öğretmen adaylarının liderlik yönelimleri ile cinsiyet değişkeni arasındaki farkın anlamlı olmadığı belirtilmiştir. Öztürk Karataş (2017) tarafından yapılan çalışmada çok yönlü liderlik yönelimi ölçeğinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ifade edilmiştir. Türk (2023) tarafından yapılan çalışmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin cinsiyetleri ile “empatik eğilim” düzeyleri arasında ve “çok yönlü liderlik yönelim” düzeylerinden insan kaynaklı liderlik dışında kalan diğer tüm alt boyutların cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varıldığı görülmüştür. Elde edilen sonuçlar literatür bulguları ile örtüşmektedir. Cinsiyet değişkeninin liderlik yönelim düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucuna ulaşan sonuçlar olduğu gibi cinsiyet ile empatik eğilim ölçeği ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmediği söylenebilir. Cevahiroğlu (2012) ve Kadak (2008) tarafından yapılan çalışmada cinsiyet değişkenine göre liderlik yönelimlerinde anlamlı bir fark olduğu belirtilmiştir. Aynı şekilde Gardiner ve Tiggemann’ın (1999) yaptıkları çalışmada, cinsiyet değişkenine göre liderlik yönelimlerinde anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, bu farklılaşmanın ortaya çıkışı yapılan araştırma yönteminin şekli ve bireysel özellikler olarak gösterilebilir.

Araştırmada cinsiyet değişkeni açısından, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz etkililik-yeterlilik düzeylerinde anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür. Farklılığın olacağı yönünde kurulmuş olan hipotez engellerle mücadele alt boyutunda erkekler lehine doğrulanırken; davranışı tamamlama, davranışı sürdürme, davranışa başlama ve öz etkililik-yeterlilik toplam puanları üzerinde anlamlı farklılık olacağı yönünde kurulmuş olan hipotez doğrulanmamıştır. Tabancalı ve Çelik (2013), Ekinci (2013), Azar (2010) ve Ekici (2008) tarafından yapılan çalışmada farklı dallardaki öğretmen adaylarının mesleki anlamda öz yeterlilikleri ile cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık görülmemiştir. Özer (2015) ve Yeşilyurt (2013) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin kendi kendine yeterliliğinin cinsiyet değişkeninden önemli ölçüde farklı olduğu ifade edilmiştir. Elde edilen sonuçlar literatür bulguları ile örtüşmektedir. Araştırma sonucunda kadın ve erkek katılımcıların mesai saatlerinde genel olarak aynı ortamda çalışmaları ve yapılan aktivitelerde genel olarak aynı hareket ve performansları sergilemeleri görülmektedir. Bu gibi durumlar, cinsiyet değişkeni açısından puan olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı düşünülmektedir. Ancak erkek beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin bedensel ve ruhsal olarak nispeten dirençli olmalarından dolayı zorluklarla mücadele düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin psikolojik sağlamlıkları, cinsiyet durumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Elde edilen bulguya göre hem

erkek grubun hem de kadın grubunun puan ortalamalarının yüksek olduğu, erkek beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin psikolojik sağlıklarının kadın beden eğitimi ve spor öğretmenlerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkenine göre psikolojik sağlık düzeylerinde anlamlı farklılık olacağı yönünde kurulmuş olan hipotez doğrulanmıştır. Kırandi (2020) tarafından yapılan çalışmada “Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği” puanlarının cinsiyet değişkenine göre erkek katılımcılar lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlar literatürün sonuçlarına karşılık gelmektedir. Ancak Durmuş ve Okanlı (2018) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin psikolojik sağlığının kadınlardan daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Demirtaş, Cömert ve Özer (2011) tarafından yapılan çalışmada, erkek öğretmen adaylarının kendi kendine yeterliliği kadın öğretmen adaylarından daha fazla inandıkları belirtilmiştir. Hannah ve Morrisey (1986) tarafından yapılan çalışmada gençlerin cinsiyet değişkenine göre psikolojik dayanıklılığın; kadınların psikolojik dayanıklılığının erkeklerin psikolojik dayanıklılığından daha yüksek olduğu görülmüştür. Kobasa ve Puccetti (1983), Wallace, Bisconti ve Bergeman (2001), Uçar (2014) ve Yalın (2013) tarafından yapılan çalışmada zihinsel dayanıklılığın bireyin önemli ölçüde farklılaşmasına neden olduğu ifade edilmiştir. Farklı sonuçların ortaya çıkmasının bir sebebi olarak sonuçların farklı örneklem gruplarında incelendiği gösterilebilir. Özer (2013) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin duygusal zekânın kişilik özelliği açısından psikolojik sağlık düzeyleri incelenmiş ve çalışma sonucunda, psikolojik sağlık ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Bolat (2013) tarafından yapılan araştırma sonucunda, öğrencilerin psikolojik sağlıkları ve öz anlayışları arasındaki ilişki incelenmiş ve psikolojik sağlık ölçeğinin toplam puanı ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Çalışmaların sonuçları incelenirse, sonuçların benzer olmamasının bir nedeni olarak sonuçların farklı örneklem gruplarında incelendiği gösterilebilir. Bu durumda, erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre iş hayatındaki rollerinden yararlanma imkânının erkekler için daha müsait olmasının vermiş olduğu motivasyondan dolayı psikolojik sağlıklarının yüksek olduğu düşünülmektedir. Araştırma sonucunda kadın katılımcıların düşük psikolojik sağlığının nedeni, kadınların çeşitli stres faktörlerine karşı nispeten duygusal ve hassas bir tutum benimsemeleri olabileceği düşünülmektedir. Katılımcılar tarafından geleneksel aile yapısı, kadının evde, işte, okuma hayatında iş yükünün fazla olması gibi nedenler sıralanarak bireyin zihinsel ve fiziksel olarak etkilenmiş olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada medeni durum değişkeni açısından, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin liderlik yönelimleri medeni durum değişkenine göre alt boyutlu puanların çalışmada istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre katılımcıların

medeni durum değişkenine göre liderlik yönelim düzeyleri arasında anlamlı farklılık olacağı yönünde kurulmuş olan hipotez doğrulanmamıştır. Senger (2014) tarafından yapılan çalışmada liderlik ölçeğinin medeni durum değişkeni açısından incelenmesine yönelik yaptığı analiz sonucuna göre gruplarda anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Araştırma sonuçları literatürdeki çalışmalarla uygunluk göstermektedir. Bir başka ifadeyle beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin evli veya bekâr olması, aynı ortamda çalışmaları, aynı görevleri yerine getirmeleri liderlik yönelimleri açısından büyük bir farklılığın olmayacağı düşünülmektedir. Literatür taramasında çalışmayla uyuşmayan araştırmalarda görülmektedir. Bunlar Yücel ve Akgül (2016) tarafından yapılan çalışmada liderlik davranışı ve alt boyutların bekâr öğretmenler tarafından algılanan liderlik özellikleri, evli öğretmenler tarafından algılanan liderlik özelliklerinden daha fazla olduğu görülmüştür. Kaplan (2020) yaptığı çalışmada medeni durum ile algılanan liderlik özellikleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Medeni durum değişkenine bağlı olarak değiştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni olarak bekâr öğretmenlerin evlilere göre daha az sorumluluğa sahip olmaları onları iş hayatında daha ön planda tutmakta ve işe daha fazla odaklanmalarına yardımcı olmakta, bu da liderlik yönelimlerinin yüksek olduğunu gösteren sebeplerden biridir denilebilir. Çalışmanın sonuçlarına göre, farklılığın nedenleri finansal yük, yaşam tarzı, bakış açıları ve sorumluluk olarak kabul edilebilir.

Araştırmada medeni durum değişkeni açısından, spor öğretmenlerinin öz etkililiklerinin medeni durum değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür. Katılımcıların medeni durum değişkenine göre öz etkililik-yeterlilik düzeylerinde anlamlı farklılık olacağı yönünde kurulmuş olan hipotez doğrulanmamıştır. Aslantürk (2018) yürüttüğü çalışmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin medeni durumu ile beden eğitimi ve spor öğretmenlik pedagojik becerilerin beklenti envanterinden aldıkları notlar arasında anlamlı bir fark olmadığı gözlenmiştir. Bulgulara göre, öğretmenlerin evli veya bekâr olması ile öz yeterlilik inancına sahip olmaları arasında bir bağlantı bulunmamıştır. Çalışmada medeni durumun öz yeterlilik seviyesi üzerinde etkisi olmadığı ifade edilmiştir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin evli ya da bekâr olması öz etkililik-yeterlilik açısından büyük bir farklılığın olmaması evli veya bekâr öğretmenlerin aynı ortamda çalışmaları aynı görev ve sorumlulukları yerine getirmeleri gibi etkenler olduğu düşünülmektedir. Literatürde medeni durum değişkeni ile öz etkililik-yeterlilik arasındaki farklılığı inceleyen çalışmaların yetersizliğini tartışmayı sınırlı hale getirdiği söylenebilir. Öğretmenlerin iş hayatı ile özel hayatlarını farklı değerlendirdikleri, medeni durumlarından bağımsız olarak öz etkililik-yeterliliklerini ortaya koydukları düşünülebilir.

Araştırmada medeni durum değişkeni açısından, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin psikolojik sağlamlıkları medeni durum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre katılımcıların medeni durum değişkenine göre psikolojik sağlamlık düzeylerinde anlamlı farklılık olacağı yönünde kurulmuş olan hipotez doğrulanmamıştır. Dündar ve Demirli (2018) tarafından yapılan çalışmada farklı medeni durumu olan çalışanların psikolojik yönden iyi oluşlarını incelediği ve katılımcıların psikolojik iyi oluşlarının, medeni durumlarına göre farklılık göstermediği ifade edilmiştir. Ayhan (2019) tarafından yapılan çalışmada 18 yaşın üzerindeki yetişkinlerde katılımcıların psikolojik iyi oluş ve medeni durum değişimi açısından anlamlı bir farklılık üretmediği tespit edilmiştir. Kırımoğlu, Çokluk ve Yıldırım (2012), Gökmen (2014) ve Sönmezer (2015) yaptıkları çalışmada medeni duruma göre istatistiki yönden anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Elde edilen sonuçlar literatür bulguları ile örtüşmektedir. Literatür taramasında çalışmayla uyuşmayan araştırmalar da görülmektedir. Timur (2008) yaptığı çalışmada aile mahkemesinde boşanmak isteyen çiftlerin, psikolojik iyi oluş hali ile medeni durum değişkeni arasında önemli bir fark olduğunu, evli insanların bekâr bireylerden daha yüksek bir psikolojik iyi oluş seviyesine sahip olduğu görülmüştür. Kim ve McKenry (2002) tarafından yapılan çalışmada evlilik ve psikolojik iyi oluş hali arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmalarda psikolojik iyi oluş hali ve medeni durum değişkenleri arasında önemli bir fark olduğunu, evli insanların bekâr insanlardan daha yüksek bir psikolojik iyi oluş seviyesine sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Genel psikolojik iyi oluş çalışmalarının sonuçları ve mevcut çalışmanın sonuçları ışığında değerlendirilirse; bazı çalışmaların mevcut çalışmaları desteklediği ve bazı çalışmaların mevcut çalışmaları desteklemediği anlaşılmaktadır. Bu çelişkinin evli olanların aile sorumluluklarından dolayı mesleki ve sosyal hayatlarından daha dengeli, daha az risk alan ve daha kontrolcü yaklaşımlarından dolayı kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada okul kademesi değişkeni açısından, spor öğretmenlerinin liderlik yönelimleri okul kademesi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı sonucuna varılmıştır. Katılımcıların okul kademesi değişkenine göre liderlik yönelim düzeylerinde anlamlı farklılık olacağı yönünde kurulmuş olan hipotez doğrulanmamıştır. Ayten (2019) yaptığı çalışmada beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin okul spor antrenörleri olarak genel liderliği, dönüşümsel liderlik stilleri, etkileşici liderlik stilleri ve liderlik davranış sonuçlarının öğretim kademesi değişkenine bağlı olarak anlamlı ölçüde değişmediği sonucuna varılmıştır. Güllü ve Arslan (2009) yaptıkları çalışmada, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin liderlik yöneliminin öğrenme seviyesi değişkenine göre anlamlı ölçüde farklı olmadığı sonucuna varılmıştır. Öz (2018) tarafından yapılan çalışmada, çalışmanın öğrenme durumu değişkenine göre araştırmaya katılan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin liderlik yönelimi

alt boyutlarında farklılığın olmadığı sonucuna varılmıştır. Elde edilen sonuçlar literatürün sonuçları ile uyumludur. Bu durumun beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, tüm kademelerde çalışabilmeleri ve zaman zaman farklı kademedeki okullara tayin isteyebilmeleri söylenebilir. Ayrıca maaş karşılığını dolduramayan öğretmenler bölge normu içerisinde bulunan okullarda her kademedeki okullarda derse girebilmektedirler. Bu durum liderlik yönelimlerinin okul kademesi değişkenine göre anlamlı farklılığın olmamasında bir etken olduğu düşünülmektedir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz etkililik-yeterlilik alt boyut puanları ve öz etkililik yeterlilik toplam puanlarının, okul kademesi durumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Görev yaptıkları okul kademesi değişkenine göre öz etkililik yeterlilik düzeylerinde anlamlı farklılık göstereceği yönünde kurulmuş olan hipotez doğrulanmamıştır. Keskin ve Orgun (2006) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin mezun olduğu bölüm ile öz yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuç araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Bu durumda öğretmenlerin hangi konularda olduğu değil, öğretimsel liderlik davranışlarının gerekliliklerine ilişkin algılarının önem kazandığı söylenebilir. Literatür taramasında çalışmayla uyuşmayan araştırmalarda görülmektedir. Aslan ve Zincirli (2022) tarafından yapılan çalışmada liderlik tarzı davranış ölçeği algılanmasının ve öznel iyi oluş ölçeğinin, çalıştığı eğitim düzeyleri üzerine yaptığı araştırmada incelenmiş olup araştırma sonuçlarına göre ilkokulda çalışan öğretmenler orta ve lise öğreniminde çalışan öğretmenlerden daha öznel iyi oluş algısına sahip olduğu görülmüştür. Savran ve Çakıroğlu (2003) tarafından yapılan çalışmada ilk ve ortaöğretim öğretmenlerinin yeterliliklerinde önemli farklılık olduğu görülmüş olup çalışmada ortaokul öğretmenlerinin kendilerini daha yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda öğretmenlerin hangi konularda olduğunun değil, öğretimsel liderlik davranışlarının gerekliliklerine ilişkin algılarının önem kazandığı söylenebilir.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin psikolojik sağlamlıkları okul kademesi değişkeninde anlamlı ölçüde fark olmadığı görülmüştür. Görev yaptıkları okul kademesi değişkenine göre psikolojik sağlamlık düzeylerinde anlamlı bir farklılık olacağı yönünde kurulmuş olan hipotez doğrulanmamıştır. Karabulut ve Balcı (2017) çalışmalarında, okul yönetiminin psikolojik sağlamlık seviyesinin öğretim kademesine göre anlamlı ölçüde farklı olmadığı görülmüştür. Çetin (2019) tarafından öğretmenler ile ilgili gerçekleştirilen çalışmada, öğretmenlerin psikolojik sağlamlık seviyelerinin atandıkları okul seviyesine göre anlamlı ölçüde farklı olmadığı görülmüştür. Doğan (2020) tarafından okul psikolojik danışmanları ile yapılan çalışmada, anlamlı düzeyde bir farklılaşma görülmemiştir. Bu bakımdan çalışma sonuçları literatür bulguları ile uyum sağlamaktadır. Kara (2020) tarafından yapılan

araştırmada, öğretmenlerin psikolojik durum düzeylerinde öğretmen kademesine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İlköğretim, ortaöğretim ve daha üst düzeylerde çalışan öğretmenlerin psikolojik sağlıklılık düzeylerinin okul öncesi düzeyde çalışanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Köse ve Uzun (2018) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin branş ve okul kademesi ile ilgili görüşlerinin farklı olduğu bulunmuştur. Bunun nedeni grup farklılığı olabilir. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri ilkokul ve ortaokul kademelerinde çalışabilmektedir. Bu durumdan dolayı kimi zaman ders tamamlamak için aynı süre içinde ilkokulda ve ortaokulda çalışabilmektedir. Ayrıca öğretmenlerin psikolojik sağlıklılıklarının görevdeki öğretmen kademesine göre anlamlı ölçüde farklı olmadığı varsayılmaktadır. Her eğitim düzeyinde farklı zorluklar olmakla birlikte bu durumların öğretmenlerin psikolojik sağlıklılıklarını benzer derecede etkilediği ifade edilebilmektedir.

Araştırmada aktif spor yapma değişkeni açısından, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin liderlik yönelimlerinde aktif spor yapma değişkenine göre anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre katılımcıların aktif spor yapma değişkenine göre liderlik yönelim düzeylerinde anlamlı farklılık olacağı yönünde kurulmuş olan hipotez doğrulanmamıştır. Bektaş'ın (2014) İstanbul'da çalışan antrenörler üzerinde yapmış olduğu çalışmaya göre, geğmişte profesyonel ve ulusal kariyer, amatör olan antrenörlerin liderlik tutumları arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Yapılan çalışmada fark bulunmamasının sebebi olarak, öğrencilerin bilinçli spor eğitiminden kaynaklanabilir. Katılımcılar beden eğitimi ve spor öğretmeni ve adayları için spor yılları önemlidir. Beden eğitimi ve spor öğretmenleri ve öğretmen adayları bu alanda gelişmek için uzun yıllardır spor yapmaktadır. Sonuç olarak, katılımcıların erken yaşlardan itibaren spor yapmaya başladığını, farklı branşlar yaptığını veya profesyonel yaşamda hala sporla uğraşıyor olmaları ortaya çıkan sonuçlarda etkili olduğu söylenebilir. Literatür taramasında çalışmayla uyumayan araştırmalar da görölmektedir. Nacar, Gayaş ve Ayaş (2017) tarafından yapılan çalışmada aktif spor değişkenine göre, spor yapmayan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin liderlik puanları spor yapanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun nedeni, araştırmalardaki örneklem grubu farklılığından kaynaklanabilir.

Araştırmada aktif spor yapma değişkeni açısından, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz etkililik ve yeterliliklerinde aktif spor yapma değişkenine göre anlamlı farklılığın olmadığı görölmüştür. Buna göre katılımcıların aktif spor yapma değişkenine göre öz etkililik ve yeterlilik düzeylerinde anlamlı farklılığın olacağı yönünde kurulmuş olan hipotez doğrulanmamıştır. Göksel vd., (2017) tarafından yapılan çalışmada, spora olan ilginin, sporlarla yaşam ve katılımcıların spora karşı tutumu, boyutları arasında anlamlı farklılık olmadığı ifade

edilmiştir. Bunun nedeni beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, mesleğe başlamadan önce spor ile iç içe olmaları, görev yaptıkları süre içerisinde de gerçekleştirilen etkinliklerde bire bir faal olarak görev aldıklarından aktif spor yapma değişkeni açısından farklılık olmadığı düşünülmektedir. Literatür taramasında çalışmayla uyuşmayan araştırmalar da görülmektedir. Türkmen vd., (2016) tarafından yapılan araştırmada spora karşı tutumları incelenen üniversite öğrencilerinin, spora yönelik öğrenci tutumlarının yaş değişkenine göre değişmediğini ancak cinsiyet ve spor durumu değişkenlerine göre anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği ifade edilmiştir. Ünlü (2008) tarafından yapılan çalışmada belirli bir sırayla fiziksel aktivite yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin fiziksel aktivite uygulamayanlardan daha fazla öz yeterliliğe sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada aktif spor yapma değişkeni açısından, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin psikolojik sağlamlıklarında aktif spor yapma değişkenine göre anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre katılımcıların aktif spor yapma değişkenine göre psikolojik sağlamlık düzeylerinde anlamlı farklılığın olacağı yönünde kurulmuş olan hipotez doğrulanmamıştır. Karaçam (2016) tarafından yapılan çalışmada beden eğitimi ve spor branşındaki öğretmenlerin spor yapma durumları üzerine psikolojik sağlamlığı araştırılmıştır. Araştırma sonucu olarak, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin spor ile zihinsel sağlamlıkları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Aktif (lisanslı) spor durumu ve psikolojik sağlamlığın yapılan çalışmaların bir sonucu olarak bulunmamasının nedeni katılımcıların sporu bilinçli yaptığının farkında olmaması söylenebilir. Literatür taramasında çalışmayla uyuşmayan araştırmalar da görülmektedir. Aydın vd., (2019) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlıklarının aktif spor yapma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmanın olduğu tespit edilmiştir. Güvenç (2021) tarafından yapılan çalışmada katılımcılarının psikolojik iyi oluş halleri ve sporun değişkenliği konusunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu ve spor yapan katılımcıların spor yapmayanlardan daha yüksek psikolojik iyi oluş düzeyine sahip oldukları ortaya çıkarılmıştır. Araştırma sonuçları literatürdeki bazı çalışmalarla tutarlılık göstermekle birlikte, bazılarıyla tutarlılık göstermemektedir. Ayrıca Malatya şehrinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin öz etkililik-yeterlilikleri ve psikolojik sağlamlık düzeylerinde yaş, aile kişisel geliri ve aylık aile geliri değişkenleri açısından anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Aylık gelir ile yapısal liderlik ve karizmatik liderlik alt boyutları arasında düşük ve pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır. Aile aylık geliri ile davranışı sürdürme, davranışa başlama alt boyutları ve öz etkililik-yeterlilik toplam puanları arasında düşük ve negatif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Diğer boyutlarda istatistiksel anlamda bir ilişki gözlenmemiştir. Yaş, aile kişisel geliri ve aylık aile geliri

değişkenleri ile öz etkililik-yeterlilik, psikolojik sağlamlık ve liderlik yönelim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olacağı yönünde kurulmuş olan hipotezler doğrulanmamıştır.

Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlıkları birlikte yapısal liderlik yönelimlerini anlamlı bir yordayıcısıdır. Buna göre model bağlamında bağımsız değişkenler (öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlık), bağımlı değişkeni (yapısal liderliği) belirli oranda açıklanmaktadır. Bu çerçevede öz etkililik-yeterliliğin yapısal liderlik üzerindeki etkisi anlamlıyken psikolojik sağlamlığın etkisinin ise anlamlı olmadığı düşünülmektedir. Bu doğrultuda öz etkililik-yeterliliğin yapısal liderlik üzerindeki etkisi pozitif olup katılımcıların öz etkililik-yeterlilik düzeyleri yükseldikçe yapısal liderlik düzeylerinin de yükseldiği görülmüştür. Literatür incelendiğinde Özbezek ve Paksoy'un (2017) yaptığı bilimsel araştırmada liderlik ile öz yeterlilik arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu ifade edilmiştir. Bu durum, öz yeterlilik seviyesi yüksek olan katılımcıların daha fazla liderlik rolünü alma eğiliminde olduklarını göstermektedir (Özbezek ve Paksoy, 2017). Bu araştırma sonuçlarını, mevcut çalışmayla uyduğunu göstermektedir.

Katılımcıların öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlıkları birlikte insan kaynaklı liderliklerinin istatistiki açıdan anlamlı bir yordayıcısıdır. Buna göre model bağlamında bağımsız değişkenler (öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlık), bağımlı değişkeni (insan kaynaklı liderliği) belirli oranda açıklanmaktadır. Bu çerçevede öz etkililik-yeterliliğin insan kaynaklı liderlik üzerindeki etkisi anlamlıyken psikolojik sağlamlığın etkisinin ise anlamlı olmadığı söylenebilir. Bu doğrultuda öz etkililik-yeterliliğin insan kaynaklı liderlik üzerindeki etkisi pozitif olup katılımcıların öz etkililik-yeterlilik düzeyleri yükseldikçe insan kaynaklı liderlik düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir. Öz yeterlilik inancı, bireylerde yetkinlik meydana getirme sisteminde önemli bir rolü göstermektedir. Bu sebeple aynı yeteneklere sahip farklı kişiler ayrıca farklı koşullar altında aynı kişiler ve bireysel yeterliliklerine olan inançlarındaki iniş ve çıkışlara bağlı olarak zayıf performans sergileyebilirler (Bandura, 1997).

Katılımcıların öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlıkları birlikte politik liderliklerinin istatistiki açıdan anlamlı bir yordayıcısıdır. Buna göre model bağlamında bağımsız değişkenler (öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlık), bağımlı değişkeni (politik liderliği) belirli oranda açıklanmaktadır. Bu çerçevede öz etkililik-yeterliliğin ve psikolojik sağlamlığın politik liderlik üzerindeki etkilerinin anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda öz etkililik-yeterliliğin ve psikolojik sağlamlığın politik liderlik üzerindeki etkileri pozitif olup katılımcıların öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlamlık düzeyleri yükseldikçe politik liderlik düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir. Pozitif duygular, öz yeterlilik algısını güçlendirirken negatif duygularının öz yeterlilik algısını zayıflattığı söylenebilir (Bandura,

1997). Literatür incelendiğinde işgörenlerin psikolojik sağlıklarının iyileştirilmesi sonucu, stresli olmadıklarında öz yeterlilik durumlarının daha yüksek seviyede olduğu görülmektedir (Malone, 2001). Kişinin kendine olan inancı ve yeteneğine sahip olma algısı, davranışları, yenilenmesi ve geliştirilebilmesi önemli bir özellik olduğu söylenebilir. Öz etkililik-yeterlilik düşük olduğunda kişi genellikle, anksiyete ve umutsuzluk gibi olumsuz duygularla sahip olabilir. Öz etkililik algısı güçlü olduğunda, bireysel desteklerin etkin olması sağlanabilir. Bu nedenle, bireyin öz etkililik-yeterlilik algısının güçlü olması başarılı olma olasılığını artırabilir (Bandura, 1997; Malone, 2001).

Katılımcıların öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlıkları birlikte katılımcıların karizmatik liderliklerinin istatistiki açıdan anlamlı bir yordayıcısıdır. Buna göre model bağlamında bağımsız değişkenler (öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlık), bağımlı değişkeni (karizmatik liderliği) belirli oranda açıklanmaktadır. Bu çerçevede öz etkililik-yeterliliğin ve psikolojik sağlığın karizmatik liderlik üzerindeki etkilerinin anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda öz etkililik-yeterliliğin ve psikolojik sağlığın karizmatik liderlik üzerindeki etkileri pozitif olup katılımcıların öz etkililik-yeterlilik ve psikolojik sağlık düzeyleri yükseldikçe karizmatik liderlik düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir. Antonakis (2012) tarafından yapılan çalışmada karizmatik liderlerin olması gerekenlerin ideolojik bir açıklamasını yaparak, genel amacı ön plana çıkararak, hedeflerle ilgili eski durumları hatırlatıp, katılımcıların öz yeterlilik durumlarına hitap ederek ve katılımcıların görevlerini tamamlama yeterliliğine sahip olduklarını hissetmelerini ve öz güven duymalarını sağlayarak katılımcıların motive edilecekleri belirtilmiştir.

Katılımcıların öz etkililik-yeterlilikleri psikolojik sağlıklarının istatistiki açıdan anlamlı bir yordayıcısıdır. Buna göre model bağlamında bağımsız değişken (öz etkililik-yeterlilik), bağımlı değişkeni (psikolojik sağlık) belirli oranda açıklanmaktadır. Bu çerçevede öz etkililik-yeterliliğin psikolojik sağlık üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda öz etkililik-yeterliliğin psikolojik sağlık üzerindeki etkisi pozitif olup katılımcıların öz etkililik-yeterlilik düzeyleri yükseldikçe psikolojik sağlık düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir. Dural (2018) tarafından yapılan çalışmada psikolojik sağlık ile öz yeterlilik algısı arasında pozitif bir ilişkinin olduğu verisine ulaşılmıştır. Farklı örneklem grupları ile de yapılan araştırmalarda psikolojik sağlık ve öz yeterlilik arasında önemli bir şekilde anlamlı ilişki olduğuna ulaşılmıştır (Toraman, 2018). Bandura (1986) tarafından yapılan bir araştırmada, bir kişinin alternatif potansiyeline ve yeterliliğine olan inancının davranışını belirleyeceği ifade edilmiştir. Bireyin öz yeterliliğinin ortaya çıkmasında kişinin olumlu yaşantıları ile bireyin çevresinden gelen olumlu geri bildirimleri kritik öneme

sahiptir (Can & Cantez, 2018; Scholz & Schwarzer, 2005). Bu yönde, yüksek öz yeterliliğe sahip kişilerin stres gibi olumsuz etkenlerle daha etkili bir şekilde başa çıkabileceği ve psikolojik sağlıklarını daha kolay sağlayabilecekleri söylenebilir.

Öneriler

1. Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bağlamında kadınların; kişinin başladığı davranışı veya görevi yerine getirirken karşılaştığı olumsuz durum ve engellerle başa çıkma becerisini ve bu konudaki inancını artırıcı (seminer, konferans, zümre etkinlikleri, sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler vb.) faaliyetlere yer verilebilir.
2. Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bağlamında kadınların; stresli yaşam koşullarına, olumsuzluklara ve zor yaşam koşullarında mevcut sorunların üstesinden gelmelerine ve beklenenden daha iyi davranışlar sergilemelerine yardımcı olabilecek faaliyetlere (sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler vb.) yer verilebilir.
3. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin açık ve rasyonel yönde düşünmesini, problemleri detaylandırabilmesini artırmaya yönelik kişisel aylık gelirlerini artırıcı çalışmalar (seminer, konferans vb.) yapılabilir.
4. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kriz çıktığı durumlarda güçlü karakteristik özelliklere sahip bireylerde görülen liderlik özelliklerini artırmaya yönelik kişisel aylık gelirlerini artırıcı çalışmalar (seminer, konferans vb.) yapılabilir.
5. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin ihtiyaç duyduğu hedefe ulaşmak için gerekli olan performansı sergileyebilmelerine yönelik inançları artırıcı faaliyetler (kurs, seminer, konferans vb.) gerçekleştirilerek yapısal liderlik düzeyleri artırılabilir.
6. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin başarılı iş ve görevleri gerçekleştirebileceklerine olan inancı artırıcı faaliyetler (kurs, seminer, konferans vb.) düzenlenerek çevresindekilere destek sağlama, önyargılı olmama ve başarıya ulaşacak hedefler belirleme düzeyleri artırılabilir.
7. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin, başarılı iş ve görevleri gerçekleştirebileceklerine olan inancı artırıcı faaliyetler (kurs, seminer, konferans vb.) düzenlenerek kişinin bulunduğu ortama kendini kabul ettiren, ikna kabiliyeti yüksek ve örgüt içindeki anlaşmazlıkları hızlı bir şekilde çözebilen kişilik özellikleri artırılabilir.
8. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin psikolojik sağlamlıklarını artırıcı faaliyetler (kurs, seminer, konferans vb.) gerçekleştirilerek politik liderlik düzeyleri artırılabilir.
9. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin psikolojik sağlamlıklarını artırıcı faaliyetler (kurs, seminer, konferans vb.) gerçekleştirilerek kriz çıktığı durumlarda güçlü duruş sergileyen ve güçlü karakteristik özelliklere sahip kişiler olarak karizmatik liderlik düzeyleri artırılabilir.

10. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz-etkililik yeterliliklerini artırıcı faaliyetler gerçekleştirilerek psikolojik sağlamlık düzeyleri artırılabilir.

11. Analiz sonuçları, araştırma grubu göz önünde bulundurularak sınırlı sayıdaki katılımcı verisini içermektedir. Bu nedenle tüm yaş ve cinsiyet gruplarını kapsayacak şekilde oluşturulmuş geniş bir veri setiyle benzer çalışmalar yapılabilir.

12. Benzer özelliklere sahip araştırma grubu üzerinde nitel, karma ve/veya deneysel çalışmalar yapılarak araştırma sonuçları çeşitlendirilebilir. Bu bağlamda, literatüre katkı sağlayacak farklı sonuçlara ulaşılabilir.

KAYNAKÇA

- Aksayan, S., & Gözüm, S. (1998). Olumlu sağlık davranışlarının başlatılması ve sürdürülmesinde öz-etkililik (kendini etkileme) algısının önemi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 2(1), 35-42.
- Akyürek, M. İ. (2020). Okul yöneticilerinin öz yeterlilik algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(8), 73-83.
- Alganer, Y. İ. (2002). *Liderlik analizi ve Türk Silahlı Kuvvetlerinde Liderlik* (Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 125367)
- Alkın, M. C. (2006). *Liderlik özellik ve davranışlarının belirlenmesi ve konuyla ilgili olarak yapılan bir araştırma* (Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Edirne). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 206815)
- Allinder, R. M. (1994). The relationship between efficacy and the instructional practices of special education teachers and consultants. *Teacher Education and Special Education*, 17(2), 86-95.
- Altuntaş, E. A. (2016). *Beden eğitimi öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile öz yeterlilikleri arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 440790)
- Antonakis, J. (2012). *Transformational and charismatic leadership*. D.V. Day (Ed.). The Nature Of Leadership (pp. 256-288). USA: Sage Publications.
- Aracı, H. (2006). *Öğretmenler ve öğrenciler için okullarda beden eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Arıkan, S. (2001). Otoriter ve demokratik liderlik tarzları açısından Atatürk'ün liderlik davranışlarının değerlendirilmesi. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 231-257.
- Arslan, H., & Uslu, B. (2014). Öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ile liderlik yönelimleri arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 341-355.
- Arun, K. (2008). *Liderlik tarzları ile paylaşımcı bilgi kültürü ilişkisi* (Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 241759)
- Asarlı, Z. (2012). *Okullarda çalışan psikolojik danışmanların okul psikolojik danışmanı öz yeterlilik düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 314140)
- Aslan, Ş., & Zincirli M. (2022). Okul yöneticilerinin liderlik tarzları ile öğretmenlerin öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişki. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 13(26), 302-322.
- Aslantürk, H. (2018). *Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz yeterlilik inançlarının incelenmesi (Erzurum ili örneği)* (Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Erzurum). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 10214765)
- Austin, G. R. (1979). Exemplary schools and the search for effectiveness. *Educational Leadership*, 37(1), 10-14.

- Avcı, U. & Topaloğlu, C. (2009). Hiyerarşik kademelere göre liderlik özelliklerine göre algılama farklılıkları: Atel alanlarında bir araştırma. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2009(1), 1-20.
- Avşar, P., & Temel, C. (2008). *İlköğretim beden eğitimi 1-8. sınıflar öğretmen kitabı*. Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Axboe, M. K., Christensen, K. S., Kofoed, P. E., & Ammentorp, J. (2016). Sağlık profesyonellerinin klinik iletişim becerilerini ölçen bir öz yeterlilik anketinin (SE-12) geliştirilmesi ve doğrulanması. *BMC Tıp Eğitimi*, 16(1), 1-10.
- Aydın, İ., Öncü, E., Akbulut, V., & Küçük-Kılıç, S. (2019). Öğretmen adaylarında boş zaman sıkılma algısı ve psikolojik sağlamlık ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(1), 39-53.
- Aydın, M. (2000). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- Aydın, R., Bozkuş, T., & Kul, M. (2016). Beden eğitimi ve spor yüksekokullarındaki öğrencilerin liderlik özelliklerinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 4(1), 122-131.
- Ayhan, H. (2019). *Dini tutumun adalet duyarlılık, ahlaki yüreklilik ve psikolojik iyi oluş üzerine etkisi* (Yüksek lisans tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 587264)
- Aytan, G. K. (2012). Taekwondo sporcularının algıladığı liderlik özellikleri ile öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki. *Sport Sciences*, 7(4), 68-78.
- Ayten, İ. (2019). *Okul sporlarında antrenör olarak yer alan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin liderlik algıları ile liderlik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 570827)
- Azar, A. (2010). Ortaöğretim fen bilimleri ve matematik öğretmeni adaylarının öz yeterlilik inançları. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 235-252.
- Bahadır, E. (2009). *Sağlıkla ilgili fakültelerde eğitime başlayan öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeyleri* (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 236965)
- Bakan, İ., & Bulut, Y. (2004). Yöneticilerin uyguladıkları liderlik yaklaşımlarına yönelik algılamaları: Likert'in yönetim sistemleri yaklaşımı'na dayalı bir alan çalışması. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 1(31), 151-176.
- Bakan, İ., Büyükbeşe, T., Erşahan, B., & Kefe, İ. (2013). Kadın çalışanların yöneticilere ilişkin algıları bir alan çalışması. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 71-84.
- Balcıoğlu, B., Özbek, A., & Sungur, N. (2003). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği öğrencilerinin değer sistemleri ve sorun çözümedeki yeterliliklerinin incelenmesi*. III. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Olimpik Eğitim ve Spor Kültürü sempozyumu, Bursa.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall, 23-28.
- Bandura, A. (1994). Self-Efficacy. In V. S. Ramachandran (Ed.), *encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press.

- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
- Bandura, A. (1998). Personal and Collective Efficacy in Human Adaptation and Change. In J. G. Adair, D. Belanger, & K. L. Dion (Eds.), *Advances in psychological science: Vol. 1. Personal, Social and Cultural Aspects* (pp. 51–71). Hove, UK: Psychology Press.
- Bandura, A. (2000). *Cultivate self efficacy for personal and organizational effectiveness*. In E. A. Locke (Ed.) *Handbook of Principles of Organizational Behavior*. 120-136. Oxford: Blackwell Publishing.
- Bandura, A., & Adams, N. E. (1977). Analysis of self-efficacy theory of behavioral change. *Cognitive Therapy and Research*, 1(4), 287-310.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachandran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (pp. 71–81). Academic Press.
- Barth, R. S. (2001). *Teacher leader*. Phi Delta Kappan, 82(6), 443-449.
- Bektaş, Z. (2014). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Spor A.Ş.'de çalışan antrenörlerin liderlik tutum davranışlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 388510)
- Benard, B. (1991). *Fostering resiliency in kids: Protective factors in the family, school and community*. Portland: Northwest Regional Educational Laboratory.
- Bıkmaz, F. H. (2004). Sınıf öğretmenlerinin fen öğretiminde öz yeterlilik inancı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 1(61), 4-28.
- Biçer, T. (2008). *Spor da toplam kalite yönetimi ve futbol uygulamaları*. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Bilir, F. P. (2005). *Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün örgüt iklimi ve çalışanların katılımı ile ilgili algılamaları* (Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 194089)
- Bolat, Z. (2013). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ve öz-anlayışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 328679)
- Bolman, L. G., & Deal, T. (1991). Liderlik ve yönetim etkinliği. Çok çerçeveli, çok sektörlü bir analiz. *İnsan Kaynakları Yönetimi Dergisi*, 30(4), 509-534.
- Bolman, L. G., & Deal, T. E. (1991). Leadership and management effectiveness: A Multi-frame, Multi-sector analysis. *Human Resource Management*, 30(4), 509-534.
- Brooks, R., & Goldstein, S. (2003). *The power of resilience: Achieving balance, confidence and personal strength in your life* (1st ed.). New York: The McGraw Hill.
- Buluç, B. (2009). Sınıf öğretmenlerinin algılarına göre okul müdürlerinin liderlik stilleri ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 15(1), 5-34.
- Bursalıoğlu, Z. (1981). *Eğitim yöneticisinin yeterlilikleri*. Ankara: AÜ. Eğitim Fakültesi Yayınları No: 93.
- Bursalıoğlu, Z. (2003). *Eğitim yönetiminde teori ve uygulama* (8. baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Can, H. (2002). *Organizasyon ve yönetim*. Ankara: Siyasal Kitapevi.

- Can, M., & Cantez, K. E. (2018). Üniversite öğrencilerinin mutluluk, psikolojik sağlık ve öz yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişki. *Aydın Toplum ve İnsan Dergisi*, 4(2), 61- 76.
- Cantez, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin mutluluk, psikolojik sağlık ve öz yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişki. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 4(2), 61-76.
- Carlson, D. J. (2001). *Development and validation of a college resilience questionnaire*. The University of Nebraska-Lincoln.
- Cevahiroğlu E. (2012). *İlköğretim branş öğretmenlerinin algıladıkları liderlik davranışları ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişki (İstanbul ili Bayrampaşa ilçesi örneği)* (Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 313300)
- Chavkin, N. F., & Gonzalez, J. (2000). Mexican immigrant youth and resiliency: research and promising programs. Eric Clearinghouse on Rural Education and Small Schools Charleston WV., AEL Inc. Charleston WV. ED447990.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral science*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cohen, L. & Holliday, M. (1982). *Statistics for social sciences*. Harper & Row, London.
- Çapan, B. E., & Arıcıoğlu, A. (2014). Psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak affedicilik/forgiveness as predictor of psychological resiliency. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 70-82.
- Çelik, C., & Sümbül, Ö., (2008). Liderlik algılamalarında eğitim ve cinsiyet faktörü: Mersin ilinde bir alan araştırması. Süleyman Demirel Üniversitesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 49-66.
- Çelikay, P., & İnandı, Y. (2023). Okul yöneticilerinin genel öz yeterlilik inançları ve sahip oldukları liderlik stillerinin yetenek yönetimi becerileri ile ilişkisi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 202-217.
- Çetin, E. (2019). *Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığı ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 548655)
- Çubukçu, Z., & Girmen, P. (2007). Öğretmen adaylarının sosyal öz yeterlilik algılarının belirlenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 58-74.
- Daft, R. L. (1999). *Leadership: Theory and practice*. Harcourt College Pub.
- Demirtaş, H., Cömert, M., & Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının öz yeterlilik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilimleri Dergisi*, 36(159), 96-111.
- Dereli, M. (2003). *A survey research of leadership styles of elementary school principals*. METU.
- Diener, E., & Seligman, M. E. (2004). Beyond money: Toward an economy of well-being. *Psychological Science In The Public Interest*, 5(1), 1-31.
- Doğan, B. B., (2020). *Okul psikolojik danışmanlarının (rehber öğretmenlerin) psikolojik sağlamlık, öz yeterlilik ve iş doyumunu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 642655)
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlamlık ölçeği'nin türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.

- Drummond, M., & Pill, S. (2011). The role of physical education in promoting sport participation in school and beyond. In S. Georgakis & K. Russell (Eds.), *Youth sport in Australia: History and culture* (pp. 165–178). Sydney: Sydney University Press.
- Duman, B. A. (2007). Lise öğrencilerinin İngilizceye yönelik öz yeterlilik algı puanlarının cinsiyete, alanlara ve farklı düzeylere göre İngilizce başarısını yordama gücü (Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 205528)
- Dural, F. Z. (2018). 25-45 Yaş arası yetişkinliklerde psikolojik dayanıklılığın öz yeterlilik üzerindeki etkisi (Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 515010)
- Durmuş, M., & Okanlı, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri ile psikolojik dayanıklılık düzeylerinin değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 2(4), 177-189.
- Dursun, M., Günay, M., & Yenel, İ. F. (2019). Çok yönlü liderlik yönelimleri ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(2), 333-347.
- Dündar, Z., & Demirli, C. (2018). Medeni durumları farklı olan bireylerin psikolojik iyi olma düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim Yansımaları*, 2(2), 1-10.
- Efil, İ. (1996). *İşletmelerde yönetim ve organizasyon*, Bursa: Uludağ Güçlendirme Vakfı Yayınları, 4. Baskı, Bursa.
- Ekici, G. (2008). Sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlilik algı düzeyine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2008(35), 98-110.
- Ekinci, H. (2013). Öğretmen adaylarının özyeterlilik algıları: müzik, resim ve beden eğitimi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(3), 189-196.
- Erdoğan, İ. (2002). *Okul yönetimi öğretim liderliği*. (3.Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Eren, E. (1998). *Yönetim ve organizasyon*. İstanbul: Beta Yayınları, 4. Baskı.
- Eren, E. (2007). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Ergezer, B. (1995). *Liderlik ve özellikleri*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Erhan, S. E. (2009). Doğu Anadolu bölgesi il merkezlerinde beden eğitimi dersinin işlenebilirliği, beden eğitimi öğretmenlerinin sorunları ve bunların öğrenci tutumları üzerine etkisi (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 234382)
- Ermihan, N. (1998). Kara harp okulu'nda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ders içi liderlik davranışlarına ilişkin öğrenci yaklaşımları üzerine bir araştırma (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 69201)
- Evenson, W. L. (1959). Leadership behavior of high school principals. *The Bulletin Of The National Association Of Secondary School Principals*, 43(248), 96-101.
- Fiedler, F. E., & Chemers, M. M. (1984). *Improving leadership effectiveness*. U.S.A.: John Wiley&Sons Inc.
- Fiedler, F. E. (1972). *The effects of leadership training and experience: a contingency model interpretation*. *Administrative science quarterly*, 17(4), 453-470.

- Fırat, S. Ü. O. (1995). Marmara Üniversitesi' nin sosyal bilim öğrencilerinin çok değişkenli istatistik tekniklerle analizi, Doçentlik çalışması, İstanbul.
- Fraser, M., & Jenson, J. M. (2008). a risk and resilience framework for child, youth and family policy. Erişim Adresi: www.sagepub.com/upmdata/5975 Chapter 1 Jenson Fraser I Proof.pdf. Erişim Tarihi: 30.06.2022.
- Gardiner, M., & Tiggemann, M. (1999). Gender differences in leadership style, job stress and mental health in male- and female-dominated industries *Journal Of Occupational And Organisational Psychology*, 72(4), 301-315.
- Gignac, G. E., & Szodorai E.T. (2016). Bireysel farklılıklar araştırmacıları için etki boyutu kılavuzları. *Kişilik ve Bireysel Farklılıklar*, 102(7), 74-78. <http://doi:10.1016/j.paid.2016.06.069>.
- Gizir, C. A. (2004). *Academic resilience: an investigation of protective factors contributing to the academic achievement of eighth grade students in poverty* (Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 147608)
- Gizir, C. A., & Aydın, G. (2007). A literature review of studies on resilience, risk, and protective factors. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 3(28), 113-128.
- Gökmen, B. (2014). *Özel eğitim okulu yöneticilerinin psikolojik dayanıklılık ve iş doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (İstanbul örneği) (Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 361683)
- Göksel, A. G., Caz, Ç., Yazıcı, Ö. F., & İkizler, H. C. (2017). Farklı bölümlerdeki öğrencilerin spora yönelik tutumlarının karşılaştırılması (Marmara Üniversitesi Örneği), *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 127-129, İstanbul.
- Gözüm, S., & Aksayan, S. (1999). Öz etkililik yeterlilik ölçeği'nin Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerliliği. *Atatürk Üniv. Hemşirelik Yükseköğretim Dergisi*, 2(1), 19-99.
- Gülebağlan, C. (2003). *Öğretmenlerin işleri son ana erteleme eğilimlerinin mesleki yeterlilik algıları, mesleki deneyimleri ve branşları bakımından karşılaştırılmasına yönelik bir araştırma* (Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 205274)
- Güler, B., & Günay, M. (2021). *Spor lisesi öğrencilerinin temel kişilik özellikleri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Güllü, M. & Arslan, C. (2009). Beden eğitimi öğretmenlerinin liderlik stilleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 353-368.
- Gülşen, M. (2013). Sosyal öz yeterlilik ile psikolojik iyi olma arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi (Turkey)). (Tez No. 29179894)
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: (5. Bsm.), Seçkin Yayınları.
- Gürkan, U. (2006). *Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerine etkisi* (Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 205194)

- Gürkan, U. (2006). Resiliency scale (RS): Scale development, reliability and validity study. *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 39(2), 45-74.
- Güvenç, A. (2021). *Beden eğitimi öğretmenlerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin olumlu düşünme becerisine olan etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 685761)
- Hannah, T. E., & Morrisey, C. (1986). Correlates of psychological hardiness in Canadian adolescents. *The Journal of Social Psychology*, 127(4), 339-344.
- Harris, A., & Muijs, D. (2004). *Improving Schools through teacher leadership*. Professional Learning. Open University Press, 2(2), 157-169.
- Hawkins, J. D., Catalano, R. F., & Miller, J. Y. (1992). Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: implications for substance abuse prevention. *Psychological bulletin*, 11(1), 64-70
- Hay, K. W., & Miskel, G. C. (1987). *Educational administration*. New York: Random House.
- Henderson, N., & Milstein, M. M. (2003). *Resiliency in schools: Making it happen for students and educators*. Corwin Press.
- Hortaçsu, N. (1998). *Grup içi ve gruplar arası süreçler*. Ankara: İnege Kitabevi.
- Hoşoğlu, R., Kodaz, A. F., Bingöl, T. Y., & Batık, M. V. (2018). The resilient levels of preservice teachers. *International Journal of Society Researches*, 8(14), 217-239.
- Hoy, A. W., & Spero, R. B. (2005). Changes in teacher efficacy during the early years of teaching: A comparison of four measures. *Teaching And Teacher Education*, 2(1), 343-356.
- İbicioğlu, H., Özmen H. İ., & Taş, S. (2009). Liderlik davranışı ve toplumsal norm ilişkisi: ampirik bir çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2009(14), 1-23.
- İnal, A. N. (2015). *Beden eğitimi ve spor bilimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Jacelon, C. S. (1997). Dayanıklılığın özelliği ve süreci. *İleri Hemşirelik Dergisi*, 25(1), 123-129.
- Kadak, Z. (2008). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin liderlik stilleri ile sınıf yönetimi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 226250)
- Kalfa, M. (2019). "Yönetim ve spor", Spor bilimleri araştırmaları (Ed: Z. F. Dinç), Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Kalkan, M. (2008). *Sosyal öğrenme kuramı*. Yaşar Özbay ve Serdar Erkan (Ed.). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kapıkıran, N. A. (2007). İlköğretim birinci kademe öğretmenlerinde denetim odağının yordayıcısı olarak öğretmenlerin öz-yetkinliklerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(34), 50-56.
- Kaplan, G. (2020). *Örgüt iklimi örgütsel özdeşleşme ve algılanan liderlik davranışları ilişkisi: beden eğitimi ve spor öğretmenleri üzerine bir araştırma* (Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 642106)

- Kara, E. (2020). *Öğretmenlerin psikolojik sağlık düzeyini etkileyen faktörler* (Yüksek lisans tez Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 650153)
- Karabacak, M. (2014). *Ankara ili genel liselerinde görev yapan öğretmenlerin özerklik algıları ile özyeterlilik algıları arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 370318)
- Karabulut, N., & Balcı, A. (2017). Okul Yöneticilerinin yılmazlık düzeyi ve denetim odağı ile ilişkisi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 196-214.
- Karaçam, A. (2016). *Beden eğitimi öğretmenlerinin başarı algılarında yordayıcı olarak akademik iyimserlik, psikolojik iyi oluş ve fiziksel saygı* (Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 450147)
- Kararımk, Ö. (2006). Psikolojik sağlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 3(26), 129-142.
- Karasar, N. (1991). *Bilimsel araştırma teknikleri* (4. Baskı). Ankara: Sanem Matbaacılık.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi* (7. Baskı). Ankara: Sanem Matbaacılık.
- Karataş, E. Ö. (2017). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin liderlik yönelimleri ve öz güven davranışlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 42369)
- Karip, E. (1998). Dönüşümcü liderlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 4(4), 443-465.
- Keskin, G., & Orgun, F. (2006). Öğrencilerin öz yeterlilik düzeyleri ile başa çıkma stratejilerinin incelenmesi. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 7(1), 92-99.
- Keşke, G. (2007). *İlköğretim okullarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin kullandıkları öğretim yöntemleri ve karşılaştıkları sorunlar (Gaziantep ili örneği)* (Yüksek lisans tez, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 195425)
- Kırandi, O. (2020). *Beden eğitimi öğretmeni adaylarında psikolojik sağlık ve serbest zaman sıkılma algısı ilişkisi* (Yüksek lisans tezi, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 639496)
- Kırımoğlu, H., Çokluk, G. F. & Yıldırım, Y. (2012). Türk antrenörlerin yılmazlık düzeylerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 115- 127.
- Kim, H. K., & McKenry, P. C. (2002). The relationship between marriage and psychological well-being: a longitudinal analysis. *Journal Of Family Issues*, 23(8), 885-911.
- Kobasa, S. And Puccetti, M. C. (1983). Personality and social resources in stress resistance. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 45(4), 839-850.
- Koçel, T. (2003). *İşletme yöneticiliği* (9. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Koçel, T. (2007). *İşletme yöneticiliği* (11. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Köse, A., & Uzun, M. (2018). The relationship between work engagement and perceived organizational justice. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(3), 483-528.

- Krovetz, M. L. (1999). *Fostering resiliency: Expecting All Students to Use Their Minds and Hearts Well*. California: Corwin Press, Inc.
- Kurt, T. (2012). Öğretmenlerin öz yeterlilik ve kolektif yeterlilik algıları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 195-227.
- Kurt, Ş. H., & Aslan, D. (2020). Okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin öz yeterlilik, psikolojik sağlamlık ve ebeveyn tutumlarının incelenmesi. *KADEM Journal of Women's Studies*, 6(2), 9-24.
- Leipold, B., & Greve, W. (2009). Resilience: a conceptual bridge between coping and development. *European Psychologist*, 14(1), 40-50
- Li, L., Hallinger, P., & Ko, J. (2016). Principal leadership and school capacity effects on teacher learning in Hong Kong. *International Journal of Educational Management*, 30(1), 76-100.
- Luthans, F. (1992). *Organizational behavior* (6th Ed.). New York: McGraw Hill.
- Malone, J. W. (2001). Shining a new light on organizational change: Improving self-efficacy through coaching. *Organisation Development Journal*, 19(2), 27-36.
- Marks, H. M., & Printy, S. M. (2003). *Principal leadership and school performance: An integration of transformational and instructional leadership*. *Educational administration quarterly*, 39(3), 370-397.
- Masten, A. S. (2001). Sıradan sihir: Gelişimdeki dayanıklılık süreçleri. *Amerikalı Psikolog*, 56(3), 227.
- Masten, A. S., & Reed, M. G. J. (2002). Resilience in development. *Handbook Of Positive Psychology*, 74, 88.
- Masten, A. S. (2012). Resilience in individual development: Successful adaptation despite risk and adversity. In *Educational resilience in inner-city America* (pp. 3-25). Routledge.
- McGregor, D. (1970). *Örgütün insan ilişkileri yönü*. Çeviren: D. Energin. Ankara : ODTÜ İdari İlimler Fakültesi Yayını, No:16.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1961). Millî Eğitim Bakanlığı 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu. Erişim adresi: <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/24.html> Erişim Tarihi: 29.11.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2000). *Beden eğitimi öğretmenlerinin ders içi ve ders dışı çalışmaları rehberi*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı, (2017). Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri. Erişim adresi: http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355.pdf Erişim Tarihi: 30.06.2022
- Morgil, İ., Seçken, N., ve Yücel, A. S. (2004). Kimya öğretmen adaylarının öz yeterlilik inançlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *BAÜ Fen Bil. Enst. Dergisi*, 6(1), 62-72.
- Nacar, E., Gacar, A., & Bayrak Ayaş, E. (2017). Beden eğitimi öğretmen adaylarının liderlik özelliklerinin demografik özellikler açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 51(51), 492-501.
- Nelson, L. N. (1966). Teacher leadership: An empirical approach to analyzing teacher behavior in the classroom. *Journal of Teacher Education*, 17(4), 417-425.
- Northcraft, G. (1994). *Organizational Behavior*, Orlando, The Dryden Press 1994: 362-5.

- Önen, S. M., & Kanayran, H. G. (2015). Liderlik ve motivasyon: Kuramsal Bir Değerlendirme. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 43-64.
- Örücü, E., Şeker, C., & Attila, K. (2020). Öz yeterlilik algısı ve liderlik tarzı ilişkisinde iş tatmininin aracılık rolü. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(24), 2335-2361.
- Özbezek, B. D., & Paksoy, M. (2017). Liderlik etme motivasyonu ve duygusal zekâ arasındaki ilişkide öz yeterliliğin rolü üzerine bir araştırma. *International Journal of Disciplines Economics ve Administrative Sciences Studies*, 3(4), 248-269.
- Özer, E. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin duygusal zeka ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi (Doctoral tezi, Necmettin Erbakan University (Turkey)). (Tez No. 28679345)
- Özçete, G. (2018). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleklerine ilişkin öz yeterlilik düzeylerinin incelenmesi ve öğretmenlerin iş doyum analizi (Niğde ili örneği) (Master's thesis, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Öz, N. (2018). *Beden eğitimi öğretmenlerinin iletişim becerilerinin liderlik davranışlarına olan etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 510579)
- Özdamar, K. (2002). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özdemir, S. M. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretim sürecine ilişkin öz yeterlilik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 14(54), 277-306.
- Özer, E. (2013). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin duygusal zekâ ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi* (Doktora Tezi, Konya Necmettin, Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 347489)
- Özer, T. (2015). *Beden eğitimi ile diğer öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterliliklerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 388509)
- Öztürk Karataş, E. (2017). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin liderlik yönelimleri ve öz güven davranışlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 473823)
- Penick, N. I., & Jepsen, D. A. (1992). Family functioning and adolescent career development. *The Career Development Quarterly*, 40(3), 208-222.
- Pill, S., Penney, D., & Swabey, K. (2012). Rethinking sport teaching in physical education: A case study of research based innovation in teacher education. *Australian Journal of Teacher Education*, 37(8), 118-138.
- Ramirez, E. R. (2007). Resilience: A Concept Analysis. *Nursing Forum*, 42(2), 73-82.
- Richardson, G. E., Nigier, B., Jensen, S., & Kumpfer, K. (1990). The Resiliency Model. In: Thomsen, K. (2002). *Building resilient students: Integrating resiliency into what you already know and do*. Thousand Oaks, California: Corwin Press, Inc.
- Robbins, S. P., & DeCenzo, D. A. (2005). *Fundamentals of management: Essential Concepts and Applications*. Wydanie piate.

- Rutter, M. (1987). Psychosocial resilience and protective mechanisms. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57(3), 316-331.
- Sabancı, A. (2008). Eğitimin temel kavramları. In: Toprakçı E. (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş, 1*, 14-27.
- Sabuncuoğlu, Z., & Tüz, M. (2001). *Örgütsel psikoloji*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Sancar, H. T. (2021). Üniversite öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık ve öz yeterliğin başarı odaklı motivasyon ile ilişkisinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi, İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü). (Tez No. 647217)
- Savran, A. & Çakıroğlu, J. (2003). Differences between elementary and secondary preservice science teachers' perceived efficacy beliefs and their classroom management beliefs. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*. 2(4), 1303-6521
- Scholz, U., & Schwarzer, R. (2005). The general self-efficacy scale: Multicultural validation studies. *The Journal of Psychology*, 139(5), 439-457. <https://doi.org/10.3200/JRLP.139.5.439-457>.
- Senemoğlu, N. (1998). *Gelişim, öğrenme ve öğretim, kuramdan uygulamaya*. Ankara: Özsen Matbaası.
- Senger, K. (2014). *Öğretmenlerin liderlik yönelim algılarının incelenmesi* (Kars ili örneği) (Yüksek lisans tezi, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 363014)
- Sherer M. L. (1982). The self-efficacy scale construction and validation. *Psychological Reports*, 51(2), 663-671.
- Sherer M, Adams C. H. (1983). Construct validation of the self-efficacy scale. *Psychological Reports*, 53(3), 899-902.
- Silva, D. Y., Gimbert, B., & Nolan, J. (2000). Sliding the doors: Locking and unlocking possibilities for teacher leadership. *Teachers college record*, 102(4), 779-804.
- Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2010). Teacher self-efficacy and teacher burnout: A study of relations. *Teaching and Teacher Education*, 26(4), 1059-1069.
- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P., & Jennifer Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: Assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15(3), 194-200.
- Sönmezer, B. (2015). *Öğretmenlerin tükenmişlik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 418051)
- Spain, C. R., Drummond, H. D., & Goodlad, J. I. (1956). Educational leadership and the elementary school principal. Rinehart.
- Stewart, M., Reid, G. & Mangham, C. (1997). Fostering children's resilience. *Journal of Pediatric Nursing*, 12(1), 21-31.
- Stout, M. D., & Kipling, G. D. (2003). *Aboriginal people, resilience and the residential school legacy*. Ottawa: Aboriginal Healing Foundation.
- Syrmpas, I., Digelidis, N., Watt, A., & Vicars, M. (2017). Beden eğitimi öğretmenlerinin üretim ve üreme öğretim yaklaşımlarına ilişkin deneyimleri ve inançları. *Öğretim ve Öğretmen Eğitimi*, 66(1), 184-194.

- Şafaklı, O. V. (2005). KKTC’ deki kamu bankalarında liderlik stilleri üzerine bir araştırma. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6(1), 132-143.
- Şahin, A. E. (2004). Öğretmen yeterliliklerinin belirlenmesi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 5(58), 58-62.
- Şahin, M. (2016). *Konya ilindeki beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin kendini sevme ve öz yeterliliklerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 435524)
- Şimşek, M. Ş., Akgemci, T., & Çelik, A. (2001). *Davranış bilimine giriş ve örgütlerde davranış*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2012). *T.C. Resmî Gazete*, 28360, 21 Temmuz 2012.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Tabancalı, E., & Çelik, K. (2013). Öğretmen adaylarının akademik öz yeterlilikleri ile öğretmen öz yeterlilikleri arasındaki ilişki. *International Journal of Human Sciences*, 10(1), 1167-1184.
- Tait, M. (2008). Acemi öğretmen başarısına, bağlılığına ve kalıcılığına katkıda bulunan bir unsur olarak dayanıklılık. *Öğretmen Eğitimi Üç Aylık*, 35(4), 57-75.
- Tamer, K. (1987). *Beden eğitimi ve oyun öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniv. Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Tarter, R. E., & Vanyukov, M. (1999). Re-Visiting the validity of the construct of resilience. In M. D. Glantz & J. L. Johnson (Eds.), *Resilience and development: positive life adaptations* (pp. 85-100). New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Telef, B. B. (2011). *Öz yeterlilikleri farklı ergenlerin psikolojik semptomlarının incelenmesi* (Doctoral dissertation, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Temel, C., & Avşar, P. (2008). *İlköğretim beden eğitimi 1-8. sınıflar öğretmen kitabı*. Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Temiz, S. R. (2023). *Öğretmenlerin Özyeterlilik inançlarının psikolojik sağlamlık düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Master's thesis, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir.
- Tengilimoğlu, D. (2005). Kamu ve özel sektör örgütlerinde liderlik davranışı özelliklerinin belirlenmesine yönelik bir alan çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 1-16.
- Thomsen, K. (2002). *Building Resilient Students: Integrating resiliency into what you already know and do*. Thousand Oaks, California: Corwin Press, Inc.
- Timur, M. S. (2008). *Boşanma sürecinde olan ve olmayan evli bireylerin psikolojik iyi oluş düzeylerini etkileyen faktörlerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 234652)
- Toçoğlu, S. (2020). *Spor bilimleri öğrencilerinin öz yeterlilik ve psikolojik sağlamlıklarının yaşam doyumları üzerine etkisi* (Yüksek lisans tezi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir.

- Toklu, O., & Kaplan, T. (2010). *Tenis antrenörlerinde liderlik özellikleri ve öz yeterlilik arasındaki ilişkinin belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 260679)
- Toprak, H. (2014). *Ergenlerde mutluluk ve yaşam doyumunun yordayıcısı olarak psikolojik sağlık ve psikolojik ihtiyaç doyumu* (Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 353105)
- Toraman, Ç. (2018). *Kars ilinde aile ve sosyal politikalar il müdürlüğüne bağlı çocuk evlerinde kalan ergenlerin psikolojik dayanıklılık, öz yeterlilik ve sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 504454)
- Türk, S. C. (2023). *Beden eğitimi öğretmenleri ile antrenörlerin empatik eğilim ve liderlik yönelimlerinin incelenmesi (Samsun ili örneği)* (Yüksek lisans tezi, Amasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Amasya). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 788148)
- Türkmen, M., Abdurahimoğlu, Y., Varol, S., & Gökdağ, M. (2016). İslami ilimler fakültesi öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının incelenmesi (Bartın Üniversitesi Örneği). *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 48-59.
- Uçar, T. (2014). *Özel eğitim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve mesleki sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). Yükseköğretim kurulu ulusal tez merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 361675)
- Ünlü, H. (2008). *Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlilikleri ve sınıf yönetimi davranışları* (Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 219065)
- Victor, H. V. (1973). A new look at managerial decision making. *Organizational Dynamics*, 1(4), 66-80.
- Wadsworth, W. J. (1999). *Atak yöneticinin liderlik rehberi* (Çev: E. Sabri Yarmalı). İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Wallace, K. A., Biscotti, T. L., & Bergeman, C. S. (2001). The mediational effect of hardiness on social support and optimal outcomes in later life. *Basic And Applied Social Psychology*, 23(4), 267-276.
- Werner, E. (1996). How children become resilient: Observations and cautions. *Resilience in Action*, 1(1), 18-28.
- Wolin, S. J., & Wolin, S. (2010). *The resilient self: How survivors of troubled families rise above adversity*. Villard.
- Yalçın, H. F. (1995). *Beden eğitimi öğretmeni el kitabı* (2. Baskı). Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi.
- Yalçın, S. (2013). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile stres, psikolojik dayanıklılık ve akademik iyimserlik arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 330260)
- Yazgan, C. (2007). *Durumsal liderlik teorisi ve kara kuvvetlerinin yönetim seviyesinde lider tiplerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal

Bilimler Enstitüsü, Bolu). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 211323)

- Yenel, İ. F. (2018). Liderlik. In: A. A. Yetim (Ed.), *Yönetim ve Spor*. Ankara: BerikanYayınevi.
- Yeşilyurt, E. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlilik algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(45), 88-104.
- Yılmaz, M., Köseoğlu, A., Gerçek, C., & Soran, H. (2004). Öğretmen özyeterlilik inancı. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5(58), 244-257.
- Yücel, İ. & Akgül, İ. (2016). Liderlik stilleri ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişkide iş tatmininin aracılık etkisi: akademisyenler üzerine bir çalışma. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 17(1), 209-226.
- Zel, U. (2001). *Kişilik ve liderlik: Evrensel boyutlarıyla yönetsel açıdan araştırmalar teoriler ve yorumlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

Ek 1: Demografik Bilgi Formu

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Liderlik Yönelim, Öz Etkililik-Yeterlilik ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyetiniz : ( ) Kadın ( ) Erkek

Yaşınız : .....

Medeni Durumunuz : ( ) Evli ( ) Bekar

Görev Yapılan Okulun Kademesi: ( ) Lise ( ) Ortaokul

Mesleki Hizmet Yılı : .....

Aylık Ortalama Kişisel Gelir Düzeyiniz (TL olarak belirtiniz): .....

Aylık Ortalama Aile gelir düzeyiniz: (Kişisel Gelir dahil-TL olarak belirtiniz): .....

Düzenli bir şekilde aktif olarak spor yapıyor musunuz: ( ) Evet ( ) Hayır

Ek 2: Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği

Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği	Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Mantıklı düşünürüm.					
2. Başkalarının sorunlarına karşı duyarlıyım.					
3. İnsanları harekete geçirme yeteneğine sahibim					
4. Dikkatli plan yaparım.					
5. Planlanan işlerin zamanında bitirilmesine önem veririm.					
6. İnsanları ikna etmede başarılıyım.					
7. Problemleri mantıklı düşünerek çözerim.					
8. Başkasının fikirlerini önemserim.					
9. Güç sahibi insanların desteğini almada başarılıyım.					
10. İnsanları etkileme yeteneğine sahibim.					
11. İnsanlar için ilham kaynağıyım.					
12. İnsanlar arasındaki sorunları çözme konusunda gayretliyim.					
13. Yaratıcı bir insanımdır.					
14. İnsanlara yardım etmeyi severim.					
15. Kendimi karizmatik bulurum.					
16. Heyecan verici yeni fikirler yaratırım.					
17. İyi bir dinleyiciyim.					
18. Zorluklara rağmen başarıya ulaşıyorum.					
19. Doğru kararlar vermede başarılıyım.					

Ek 3: Öz Etkililik- Yeterlilik Ölçeği

YONERGE

Aşağıda herhangi bir durumda insanların nasıl davranacaklarını ve düşüneceklerini anlatan 23 ifade vardır. Lütfen her bir maddeyi dikkatle okuyarak o maddede yer Alan ifadenin size ne derece uygun olduğuna karar veriniz. Verdiğiniz karar göre aşağıdaki ölçeği dikkate alarak yandaki rakamlardan uygun olanı yuvarlak içine alınız

İFADELER	Beni hiç tanımlanıyor	Beni kısmen tanımlıyor	Kararsızım	Beni tanımlıyor	Beni iyi tanımlıyor
1.Yaptığım planları gerçekleştireceğimden eminim.	1	2	3	4	5
2.yapmam gereken bir işe girişememe gibi bir problemim vardır	1	2	3	4	5
3.Bir işi bir seferde yapamıyorsam, yapıcaya kadar devam ederim	1	2	3	4	5
4.Kendim için önemli hedefler koyduğumda, nadiren başarırım	1	2	3	4	5
5.İşleri yapıp sonuçlandırmadan yapmaktan vazgeçerim	1	2	3	4	5
6.Zorluklarla karşılaşmaktan kaçınırım	1	2	3	4	5
7.Bazı işler çok karışık görünüyorsa yapmak için sıkıntıya girmem	1	2	3	4	5
8.Hoşlanmadığım ancak yapmam gereken işler varsa bitirinceye kadar devam ederim	1	2	3	4	5
9.Bir şeyi yapmaya karar verdiğimde onun üzerinde çalışmaya devam ederim.	1	2	3	4	5
10.Yeni şeyler öğrenmeye çalıştığım, başlangıçta başarılı olamazsam hemen Vazgeçerim.	1	2	3	4	5
11.Beklenmedik problemler çıktığında üzerinde fazla durmam	1	2	3	4	5
12.Benim için çok zor göründüklerinde, yeni şeyler öğrenmek için çaba göstermekten kaçınırım	1	2	3	4	5
13.Başarısızlık beni daha çok teşvik eder	1	2	3	4	5
14.Bir şeyleri yapabilme konusunda kendime fazla güvenmem	1	2	3	4	5
15.Ben kendime güvenen bir insanim.	1	2	3	4	5
16.Kolaylıkla vazgeçerim	1	2	3	4	5
17.Hayatta ortaya çıkan problemlerin üstesinden gelme yeteneğimi kendimde bulamam	1	2	3	4	5
18.Yeni arkadaş edinmek benim için zordur	1	2	3	4	5
19.Tanışmak istediğim birisini görürsem, onun bana gelmesini beklemek yerine ben giderim	1	2	3	4	5
20.Arkadaşlık kurulması güç, ilginç biriyle tanıştırsam, o kişiyle arkadaş olmaktan hemen vazgeçerim	1	2	3	4	5
21.Bana ilgi göstermeyen birisiyle arkadaş olmaya çalıştığım, kolaylıkla vazgeçmem.	1	2	3	4	5
22.Sosyal toplantılarda kendimi rahat hissetmem	1	2	3	4	5
23.Arkadaşlarımı, arkadaş edinmede kişisel yeteneklerimle kazanırım.	1	2	3	4	5

Ek 4: Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

	Hiç uygun değil	Uygun değil	Biraz uygun	Uygun	Tamamen uygun
1. Sıkıntılı zamanlardan sonra kendimi çabucak toparlayabilirim.	1	2	3	4	5
2. Stresli olayların üstesinden gelmekte güçlük çekerim.*	1	2	3	4	5
3. Stresli durumlardan sonra kendime gelmem uzun zaman almaz.	1	2	3	4	5
4. Kötü bir şeyler olduğunda bunu atlatmak benim için zordur.*	1	2	3	4	5
5. Zor zamanları çok az sıkıntıyla atlatırım.	1	2	3	4	5
6. Hayatımdaki olumsuzlukların etkisinden kurtulmam uzun zaman alır.*	1	2	3	4	5

* Bu maddeler tersten kodlanmaktadır.

Ek 5: Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 26.11.2022-104643

T.C.
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ETİK KURULU
KARARI

Karar Tarihi
25.11.2022

Karar Sayısı
305

Oturum Sayısı
12

Üniversitemiz Etik Kurulu tarafından, Bayburt Üniversitesi Rektörlüğü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'nün 18.10.2022 tarihli ve E-83542712-050.99-96780 sayılı yazısı gereği, Bayburt Üniversitesi Rektörlüğü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı 202225077 numaralı öğrenci Bedrettin DOLANBAY'ın yürüttüğü "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Liderlik Yönelim, Öz Etkililik Yeterlilik ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezi araştırma önerisi üniversitemiz etik kurulu tarafından incelenmiş olup, araştırma önerisinin etik ilkelere uygun olduğuna toplantıya katılan üyelerin oy birliğiyle karar verilmiştir.

Prof.Dr. Ali Savaş BÜLBÜL
Başkan
BELGENİN ASLI ELEKTRONİK İMZALIDIR

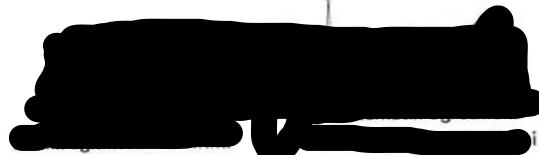
Mevcut Elektronik İmzalar:

Tel : [Redacted] Faks: [Redacted] Aynınlık bilgi için urubat: Nuri TURAN
E-Posta: [Redacted] Elektronik imza:
Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 6: Araştırma İzni

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME KOMİSYON TUTANAĞI	
ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
ADI SOYADI	BEDRETTİN DOLANBAY
KURUMU /ÜNİVERSİTESİ	BAYBURT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
KURUMUN/ÜNİVERSİTENİN YAZISININ TARİH VE SAYISI	BAYBURT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NÜN 16/12/2022 TARİHLİ VE 108395 SAYILI YAZISI
ARAŞTIRMA YAPILACAK İLLER	MALATYA
ARAŞTIRMA YAPILACAK EĞİTİM KURUMU VE KADEMESİ	İLİMİZ GENELİNDE BULUNAN İLKÖĞRETİM VE ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA GÖREV YAPAN BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLERİ
ARAŞTIRMANIN KONUSU	"BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLERİNİN LİDERLİK YÖNELİM,ÖZ ETKİLİLİK-YETERLİK VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ" Konulu Araştırma İzni
ÜNİVERSİTE/KURUM ONAYI	VAR
ARAŞTIRMA/PROJE/ÖDEV/TEZ ÖNERİSİ	TEZ
VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	FORM
GÖRÜŞ İSTENİLECEK BİRİM/BİRİMLER	
KOMİSYONUN TOPLANTI TARİHİ	0501.2023
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	OLUMLU
Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2020/2 Sayılı Genelgeye aykırı bir durum görülmemiş olup, araştırmanın yapılması uygun görülmüştür.	
KOMİSYON KARARI	Araştırma yapılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.
MUHALİF ÜYENİN ADI VE SOYADI	GEREKÇESİ.....

KOMİSYON BAŞKANI

KOMİSYON ÜYESİ

KOMİSYON ÜYESİ

Ek 7: Ölçek İzinleri

(konu yok) Gelen Kutusu

1 Mayıs Cmt 17:22 (17 saat önce) ☆ ↶ ⋮

bedrettin dolanbay
Alıcı: mucahitdursun1903

Merhaba sayın hocam Bayburt Üniversitesi beden eğitimi ve spor anabilim dalı tezi yüksek lisans öğrencisiyim , Danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi İsmail KARATAŞ ile birlikte yürüttüğümüz "Spor Liselerinde görev yapan idarecilerin **liderlik düzeyleri** , öz yeterlilik düzeyleri ile psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi " adlı çalışmamız için sizin " Çok Yönlü Liderlik Yönelimleri Ölçeği (ÇYLYÖ) " ne ihtiyacımız vardır. Çalışma için ölçeğinizi kullanmak için sizden izin talep etmekteyim. Saygılarımla Bedrettin DOLANBAY

Mücahit Dursun
Merhabalar, ölçeği kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar. 1 May 2021 Cmt 17:22 tarihinde bedrettin dolanbay <dolanbay2323@gmail.com> şunu yazdı

49 ileti elinizden 20. < >

ÖLÇEK İZNI Gelen Kutusu

bedrettin dolanbay
Merhaba sayın hocam Bayburt Üniversitesi beden eğitimi ve spor anabilim dalı tezi yüksek lisans öğrencisiyim , Danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi İsmail KARATAŞ ile

11 Nisan Paz 16:50 (12 gün önce) ☆

Deniz Gülmez
Merhaba hocam, Yönetici Öz yeterlik ölçeğini çalışmanızda kullanabilirsiniz. Kolaylıklar dilerim. İyi çalışmalar. Deniz Gülmez ——— Orjinal Mesaj ——— Kimden

12 Nisan Paz 21:33 (11 gün önce) ☆

bedrettin dolanbay <dolanbay2323@gmail.com>
Alıcı: Deniz

Teşekkürler hocam.

12 Nis 2021 Paz 21:33 tarihinde Deniz Gülmez yazdı.

...

Yanıtla Yönlendir

bedrettin dolanbay
Merhaba sayın hocam Bayburt Üniversitesi beden eğitimi ve spor anabilim dalı tezi yüksek lisans öğrencisiyim , Danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi İsmail KARATAŞ ile

12 Nisan Paz 06:30 (11 gün önce) ☆

Tayfun Dogan
Alıcı: ben

Merhaba,
Ölçeği web sitemden indirerek kullanabilirsiniz.
İyi çalışmalar dilerim.

12.04.2021, 06:51, "bedrettin dolanbay"

Merhaba sayın hocam Bayburt Üniversitesi beden eğitimi ve spor anabilim dalı tezi yüksek lisans öğrencisiyim , Danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi İsmail KARATAŞ ile birlikte yürüttüğümüz "Spor Liselerinde görev yapan idarecilerin liderlik algılan, öz yeterlilik düzeyleri ile psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi " adlı çalışmamız için sizin "kısa **psikolojik Sağlamlık Ölçeği**" ne ihtiyacımız vardır. Çalışma için ölçeğinizi kullanmak için sizden izin talep etmekteyim. Saygılarımla Bedrettin Dolanbay

Prof. Dr. Tayfun Doğan
Uskudar Üniversitesi
Psikoloji Bölümü

Yanıtla Yönlendir

89

ÖZ GEÇMİŞ

..... yılı ..... ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Fatih İlkokulunda tamamladı. Ortaokul ve Lise eğitimini Malatya İmam Hatip Lisesinde tamamladı. Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunu ..... yılında başarılı bir şekilde tamamladı. .... Yılında Fırat Üniversitesinde Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalında tezsiz yüksek lisans yaptı. .... yılında Malatya Spor Lisesinde okul müdürü olarak göreve başladı halen görevine devam etmektedir.

